

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA RUSKÉHO JAZYKA

**PROFESIONÁLNÍ POETICKÁ TVORBA V SOUČASNÉM
PETROHRADU: A. S. KUŠNER**
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Petr Moudrý
Učitelství pro střední školy

Vedoucí práce: Mgr. Andrej Artemov, Ph.D.

Plzeň, 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne 26. 4. 2023

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Chtěl bych poděkovat svému vedoucímu diplomové práce Mgr. Andreji Artemovovi, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady, včasné připomínky, vstřícnost při konzultacích a vstřícnost při zpracování této práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	3
ÚVOD	4
1 TRADICE BÁSNICKÉ TVORBY V PETROHRADU.....	6
1.1 ROZKVĚT RUSKÉ POEZIE V PETROHRADU V PRVNÍ TŘETINĚ 19. STOLETÍ.....	6
1.2 VÝZNAM AKMEISMU V TVORBĚ ALEXANDRA SEMJONoviČE KUŠNERA	14
1.2.1 Význam poetické tradice symbolismu v Petrohradu	15
1.2.2 Vznik a teoreticko-filozofické základy akmeismu	17
1.2.3 Osip Emiljevič Mandelštam	19
1.2.4 Anna Andrejevna Achmatovová	21
1.2.5 Literární vztah Anny Achmatovové a Alexandra Kušnera	24
1.2.6 Obraz Petrohradu v poezii Achmatovové a Mandelštama	26
1.3 POETICKÁ TVORBA V LENINGRADU 60. – 90. LÉTA 20. STOLETÍ	27
1.4 POETICKÁ TVORBA V SOUČASNÉM PETROHRADU	30
1.4.1 Významná Petrohradská básnička Věra Burdinová	31
1.4.2 Významný Petrohradský básník Alexej Achmatov.....	32
1.4.3 Významná Petrohradská básnička Stefanija Danilovová.....	33
2 POSOUZENÍ POSTAVENÍ A. S. KUŠNERA V SOUČASNÉ RUSKÉ POETICKÉ TVORBĚ	35
2.1 MLÁDÍ A. S. KUŠNERA.....	35
2.2 ZAČÁTEK TVORBY A DŮLEŽITÁ ŽIVOTNÍ SETKÁNÍ A. S. KUŠNERA	36
2.3 VRCHOLNÉ OBDOBÍ TVŮRČÍ ČINNOSTI A. S. KUŠNERA	37
2.3.1 Básnická iniciativa a úspěchy A. S. Kušnera.....	40
2.4 ZAHRANIČNÍ ZMÍNKY O A. S. KUŠNEROVI.....	42
2.5 SOUČASNÁ LITERÁRNÍ ČINNOST A. S. KUŠNERA.....	43
3 PŘÍNOS TVORBY A. S. KUŠNERA V RUSKÉ POEZII	46
3.1 CHARAKTERISTIKA TVŮRČÍ ČINNOSTI A. S. KUŠNERA.....	46
3.2 PŘÍRODNÍ MOTIVY V POEZII A. S. KUŠNERA.....	48
3.3 ZVLÁŠTNOSTI TVORBY A. S. KUŠNERA.....	49
4 DÍLČÍ ANALÝZA BÁSNICKÉ TVORBY A. S. KUŠNERA	52
4.1 STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH BÁSNICKÝCH DĚL.....	52
4.1.1 Rozbor básně Noční stráž	52
4.1.2 Rozbor básně Taurický sad	54
4.1.3 Rozbor básně Oblaka.....	58

4.1.4 Závěrečné shrnutí	59
5 ZAŘAZENÍ BÁSNICKÉ TVORBY A. S. KUŠNERA DO VYUČOVÁNÍ RUSKÉHO JAZYKA.....	60
5.1 MODELOVÁNÍ KURIKULA	60
5.1.1 Téma vyučovací jednotky	60
5.1.2 Ukotvení tématu v RVP G	60
5.1.3 Zařazení tématu do ŠVP vybrané střední školy	63
5.1.4 Učební plán	64
5.1.5 Tematický plán	64
5.1.6 Pojmová mapa	64
5.2 DIDAKTICKÁ TRANSFORMACE VZDĚLÁVACÍHO OBSAHU	66
5.2.1 Základní informace o modelové vyučovací hodině	66
5.2.2 Časový a obsahový plán vyučovací hodiny	70
5.2.3 Způsob hodnocení ve vyučovací hodině – formativní hodnocení	76
5.2.4 Pojetí vyučovací jednotky formou distančního vyučování	76
5.2.5 Reflexe vyučovací hodiny	77
5.2.6 Alterace vyučovací hodiny	79
ZÁVĚR.....	80
RESUMÉ	82
RESUMÉ	83
SEZNAM LITERATURY	85
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	96
PŘÍLOHY	97
PŘÍLOHA Č. 1	98
PŘÍLOHA Č. 2	98

SEZNAM ZKRATEK

LITO — Literární sdružení petrohradské elektrotechnické univerzity

SSSR — Svaz sovětských socialistických republik

PEN — sdružení pro lidská práva

RVPG — Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

ŠVP — Školní vzdělávací program

ÚVOD

Téma Profesionální poetická tvorba v současném Petrohradu: Alexandr Semjonovič Kušner jsme si zvolili z několika důvodů. Jeden z důvodů byl ten, že jsme si chtěli prohloubit své dosavadní znalosti a dozvědět se nové informace o ruské poezii, která se v Petrohradu významným způsobem formovala již v 18. století, neboť Petrohrad byl již v minulosti významným ruským uměleckým centrem. Další z důvodů souvisí s praktickou částí diplomové práce, kde se budeme zabývat zařazením básnické tvorby Alexandra Semjonoviče Kušnera do vyučování ruského jazyka. Domníváme se, že ve výuce ruského jazyka je nedostatečné zastoupení literárních témat. Naší diplomovou prací chceme proto přispět a poukázat na to, že vybrané literární téma lze zařadit do kurikulárních dokumentů a didakticky ztvárnit tak, aby bylo aktuální a zaujalo žáky. Literatura je ve výuce velmi důležitá, neboť je spjata s tvorbou samotného jazyka, podílí se na tvorbě společenského a kulturního života a také odráží problémy ve společnosti. Nedílnou součástí vyučování ruského jazyka by proto měla být i výuka literatury.

Hlavním úkolem diplomové práce je představit historický vývoj poetické tvorby a současnou poetickou tvorbu v Petrohradě s důrazem na tvorbu básníka Alexandra Semjonoviče Kušnera, který se podílel a stále se podílí na formování současné podoby petrohradské poezie. Pro naplnění našich stanovených cílů jsme si zvolili tři hypotézy, které budeme v závěru diplomové práce s oporou odborné literatury a autentických materiálů o ruské poezii potvrzovat, nebo vyvracet.

1. Podílejí se petrohradská literární společenství na historickém vývoji Petrohradu a utváření petrohradské poezie?
2. Je Kušnerova poezie významným způsobem ovlivněna poetickou tvorbou jeho předchůdců, básníků Stříbrného věku ruské poezie?
3. Ovlivňoval Petrohrad a jeho okolí poetickou tvorbu Alexandra Semjonoviče Kušnera? (Věnuje ve svých básních Alexandr Semjonovič Kušner pozornost Petrohradu?)

Pro přehlednost a snazší orientaci je diplomová práce členěna do několika částí: úvod, obsahová část, závěr, po kterém následuje seznam odborných pramenů a příloha, jež

obsahuje pracovní list věnovaný zařazení poetické tvorby Alexandra Semjonoviče Kušnera do vyučování ruského jazyka.

Obsahová část diplomové práce je složena z pěti kapitol. První kapitola se věnuje historickému vývoji poetické tvorby v Petrohradu. Popisuje vývoj poezie od Puškinovské éry až po současnost.

Druhá kapitola je zasvěcena poetické tvorbě básníka Alexandra Semjonoviče Kušnera. Kapitola se věnuje osobnímu životu básníka, ale také jeho tvůrčím úspěchům, kterých svou poetickou tvorbou dosáhl.

Třetí kapitola se detailněji zabývá charakteristikou a zvláštnostmi Kušnerovy poetické tvorby. Kapitola popisuje vztah Alexandra Kušnera k přírodě a rodnému Petrohradu. Jsou zde obsaženy názory literárních kritiků a Kušnerových současníků na básníkovu tvorbu.

Čtvrtá kapitola se věnuje analýze vybraných Kušnerových básní. Analýza se zaměřuje na kompoziční, tematickou a jazykovou složku Kušnerovy tvorby. Součástí analýzy je také český překlad básní.

Poslední, pátá kapitola se zabývá zařazením básnické tvorby Alexandra Semjonoviče Kušnera do vyučování ruského jazyka. Tato kapitola pojednává o modelování kurikula a didaktické transformaci vzdělávacích obsahů, kde navrhujeme modelovou vyučovací hodinu zaměřenou na tvůrčí činnost Alexandra Kušnera. Na samý závěr diplomové práce přikládáme pracovní list, který se věnuje rozborům autorských básní a tvorbě infografiky.

1 TRADICE BÁSNICKÉ TVORBY V PETROHRADU

1.1 ROZKVĚT RUSKÉ POEZIE V PETROHRADU V PRVNÍ TŘETINĚ 19. STOLETÍ.

Téměř od samého počátku založení až do současnosti je Petrohrad místem, kde se soustřeďují významné tvůrčí osobnosti. Vedle spisovatelů zde vždy tvořili a tvoří sochaři, malíři, architekti, skladatelé, kteří vytvořili v Petrohradu inspirativní prostředí, jenž láká i další umělce. Petrohrad lze vnímat i jako místo, kde se vyvíjí literární vztahy mezi spisovatelem a básníky a zároveň je to velké téma, které se dostává do umělecké tvorby. Dále se krátce zmíníme o některých literárních salónech, spolcích a kroužcích. Kromě toho se budeme zmiňovat o básnících, v jejichž tvorbě byl Petrohrad zastoupen tematicky.

Umělci získávali v Petrohradu inspiraci, která jim umožňuje vytvářet velká umělecká díla. Ostatně o kráse Petrohradu a jeho okolí zmiňuje již Alexandr Sergejevič Puškin (Александр Сергеевич Пушкин). Puškin se stává jedním z prvních básníků, který do své tvorby uvedl Petrohrad jako „živý organismus“ (Jehlička 1999, str. 6). Například ve veršovaném románu Evžen Oněgin, popisuje autor nejen petrohradskou společnost, ale také fungování samotného města (divadla, plesy, řemeslníci, kupci atd.) i proměny v města v různých ročních obdobích. V poemě Měděný jezdec (Медный всадник, 1833) je Petrohrad názorně reprezentován jako místo, kde bují přírodní živel (povodeň). Zároveň je Petrohrad vnímán jako „živý organismus“ očima pomatené hlavní postavy Evžena Oněgina (Jehlička 1999, str. 15, 28):

„Mám rád tě, Petra dílo hrdé,
mám rád tvůj strohý, strojný řád,
nábřeží tvojich žuly tvrdé,
vladařské Nevy majestát,
mám rád tvých parků mříž sličné
i zádumčivých nocí tvých
tmu jasnou, světlo bezměsíčné,
kdy v pokoji svém sám a tich
bez lampy čítávám a píši,
co masy domů venku dýší,..."

(Bohumil Mathesius 1951; casopis-texty.cz [online] [cit. 2023-04-12])

Na počátku 19. století lze pozorovat velký rozkvět ruské poezie. Téměř veškerá básnická tvorba se soustřeďovala v petrohradských literárních kruzích. V ruské tradici se velké zásluhy připisují Alexandru Sergejeviči Puškinovi, který se stal zakladatelem moderní ruské poezie (Puškin byl velkým novátorem a nebál se spojovat tradici s moderním přístupem veršování). Puškinova tvorba se rodila na základech ruské poezie 18. století (G. R. Děržavin, A. P. Sumarokov V. K. Trediakovskij, M. V. Lomonosov a další) (Pospíšil 2014, str. 34-35). Kromě toho Puškin velmi aktivně komunikoval s básníky své generace, o které se tradičně píše jako o básnících Puškinovi plejády (Mikitič 1991, str. 105, 117, 133). Jedná se o A. A. Delviga, který byl blízkým kamarádem Puškina¹, K. M. Baťušková, se kterým se Puškin setkával v literárních kroužcích, N. M. Jazykova, se kterým se Puškin setkával během vyhnanství na svém statku ve 20. letech 19. století, P. A. Vjazemskij, který se stejně jako Puškin účastnil setkání v literárním spolku Arzamas, a další (Fajnštejn 1989, str. 69, 118).

S rozvojem ruské poezie je spjato početné zakládání věhlasných literárních spolků a salónů. O některých z nich se dále zmíníme.

Na začátku 20. let 19. století vznikl v Petrohradu literární salón Ponomarevové. Jednalo se o literární salón, který navštěvovali spisovatelé různých generací. Kromě Krylova (Иван Андреевич Крылов), Žukovského a dalších literátů, navštěvovali literární salón také absolventi Carskoselského lycea. Poetické večery začal navštěvovat také Jevgenij Baratynskij, který se zde seznámil s V. A. Žukovským. Zejména na základě setkávání s ostatními básníky v literárním salónu a komunikace s Puškinem se podařilo Baratynskému vynést svou básnickou techniku do takové úrovně, že zaujal významné místo mezi romantickými básníky (Polovcova 1905, str. 500-501).

Zakladatelkou zmíněného literárního salónu byla Sofja Dimitrijevena Ponomarevová (Софья Дмитриевна Пономарёва). Ponomarevova byla velmi vzdělaná žena s výstřední, půvabnou, ale poněkud koketní povahou (Polovcova 1905, str. 500-501). Poté, co se v roce 1820, ve svých 20 letech, provdala za bohatého statkáře Akima Ivanoviče Ponomareva (Аким Иванович Пономарёв), začala kolem sebe shromažďovat společnost

---

¹ Zafurilová (1989) se ve své knize Ljubljú tebjá Petra tvore je uvádí výrok A. S. Puškina: ší Nikdo na sv t mi nebyl blif-í neff Delvig. Ze v-ech d tských vztah mi z stal nadohled pouze on ó kolem n j se shromáfdila na-e malá skupinka.õ (Zafurilová 1989, str. 124).

intelektuálů, která nejvíce vyhovovala zejména jejímu vkusu. Tato společnost se skládala z petrohradských spisovatelů. Setkávání u Sofie Ponomarevové probíhala velmi často. Téměř denně se u ní scházeli petrohradští spisovatelé, aby mohli mezi sebou diskutovat, ukazovat své umění a poslouchat recitace svých básní jejich hostitelkou, která byla jedinou ženou literárního salónu, později nazvaného Сословие друзей просвещения (Salón přátel osvícenství), (Brockhaus, Efron 1898 str. 528).

Literární salón existoval pouze čtyři roky. V roce 1824 Sofie Ponomarevová zemřela, čímž došlo k jeho rozpadu. Ačkoliv jeho působení nebylo tak dlouhé, ani se nejednalo o velký literární spolek, můžeme na jeho příkladu pozorovat literární a společenské zvyklosti této doby (Brockhaus, Efron 1898 str. 528). Na památku zesnulé Ponomarevové napsali básníci, jež navštěvovali literární spolek, přes dvě desítky básní, ve kterých vyzdvihují krásu mladé Ponomarevové. Například Jevgenij Baratinskij jí věnoval báseň O svojenravnaja Sofija (Ó svéhlavá Sofie, 1823):

„Ó svéhlavá Sofie! Z celé své duše Vás miluji, možná méně než ostatní, však chválím Vás nejšikovněji, Na Vašich veselých večerích, Kde milují smích a dokonce i hluk...“²
(Jevgenij Baratinskij 1823, культура.рф, [online]. [cit. 2022-01-26])

Roku 1819 vznikl v Petrohradu ruský literární a poetický kroužek Zeljonaja lampa (Zelená lampa). Tento kroužek navštěvovala šlechtická mládež včetně Alexandra Puškina. Členové kroužku se scházeli v domě zakladatele jednoho z Puškinových přátel, dramatika a překladatele Nikity Vsevoložského (Никита Всеволодович Всеволожский). Název kroužku Zelená lampa pochází od zeleného stínidla lampy, které se nacházelo v zasedací místnosti, kde se literáti scházeli. Světlo, které se zde nacházelo, symbolizovalo naději³ (Nikoljukin 2001, str. 282-283). Členové Zelené lampy nosili čepice, které představovaly symbol svobody a veselosti, dále také nosili speciální prsteny, na kterých byla vyobrazena lampa. Na setkáních se věnovali čtení literárních děl (zejména přednesu nových básní a črt o stavu ruského divadla), studiu ruských dějin, mimo jiné se také v kroužku vedly rozsáhlé diskuze nad politickým uspořádáním Ruska (Zahrádka 2005, str. 54).

---

² Podstro nik

³ Světlo a naděje představovalo motto literárního a poetického kroužku (Nikoljukin 2001, str. 283).

Z kroužku pochází také slavná Puškinova věta: „Желай мне здоровья, Калмык!“ (Přej mi hodně zdraví, Kalmyku!)⁴ Z každého setkání byly pořizovány zápisy, které se vedly v utajení, poněvadž někteří členové⁵ Zelené lampy byli součástí Unie blahobytu. Jednalo se o revoluční organizaci budoucích „děkabristů“. Většina politických diskuzí, která v Zelené lampě proběhla, byla iniciována právě těmi literáty, kteří byli součástí Unie blahobytu. Vytvářel se tak určitý vztah mezi literárním kroužkem Zelené lampy a Uníí blahobytu. Zdaleka však ne všichni členové literárního kroužku byli zároveň členy unie⁶ (Nikoljukin 2001, str. 282,283,924).

V říjnu roku 1820 proběhlo v Petrohradě povstání Semjonovského pluku⁷, po kterém probíhaly v hlavním městě intenzivní kontroly veškerých společenských sdružení. Na základě velkých kontrol a sledování komunity policií došlo ke zrušení literárního kroužku Zelená lampa. Ačkoliv sdružení existovalo necelý rok,⁸ mělo velký význam a vliv na formování tvorby petrohradských literátů jako například na Puškina. Na rozvoji nadání se podílela zejména svobodná tvůrčí komunikace s ostatními představiteli literárních kruhů a také studium ruské kultury a historie (Modzalevskij 1999, str. 9-11). Po sto letech od zániku literárního kroužku vznikaly podobné spolky v Paříži, Charbinu a Jižní Americe. Jejichž zakladateli byli ruští emigranti, kteří navazovali na tradici petrohradské Zelené lampy (Struve 1996, str. 8, 27).

Další velké povstání se odehrálo v Petrohradu 26. prosince 1825, jednalo se o povstání tzv. „děkabristů“⁹ Mezi těmito povstanci byla řada talentovaných básníků. Jednalo se o mladé lidi z řad šlechticů a důstojníků, kteří byli velmi vzdělaní, od dětství byli vedeni k vysokým ideálům. Děkabristé se chtěli pokusit o převrat, sesadit cara z trůnu a obrátit tak „osud“ Ruska¹⁰. Mezi talentované básníky děkabristy patřil Kondratij Rylejev, který byl

⁴ Pokud n kdo ze len kroufku pronesl nemravné slovo, musel za trest vypít sklenici vína, kterou mu nalil sluha Vsevolofského s p áním: šHodn zdraví!š(Nikoljukin 2001, str. 282).

⁵ nap . Sergej Trubeckoj, Alexandr Pu-kin i Fjodor Hlinka (Modzalevskij 1999, str. 10).

⁶ Velká ást literát (len kroufku Zelená lampa) nev d la o existenci Sojuzu Blagod nstvijsa (Unie blahobytu), neú astnila se proto politických organizací, které unie po ádala. áda literát tudífl nem la ani fládné informace o nadcházejícím povstání (Aronson, Reisen 1929, str. 26-27).

⁷D vodem byla krutost a nemravní zacházení a jednání plukovníka F. E. Schwartze s vojáky (ernov 1963, booksite.ru [online]. [cit. 2022-04-12]).

⁸ Za celou dobu existence kroufku prob hlo 22 literárních setkání (Aronson, Reisen 1929, str. 26-27).

⁹ Povstalci se nazývali podle m síce (prosince), ve kterém povstání prob hlo (prosinec ó ruský [d kábr]).

¹⁰ D kabristé cht li z Ruska ud lat konstitu ní monarchii nebo dokonce republiku po vzoru Velké francouzské revoluce. To se v-ak nepoda ilo. Pokus o p evrat byl neúsp -ný a áda d kabrit byla poslána do

velmi sečtělí a veškeré své znalosti získal sebevzděláním. Byl součástí petrohradských literárních kruhů Petrohradu. Roku 1820 napsal politickou satyru K vremenščiku (Dočasnému panovníkovi), adresovanou generálu Alexeji Arakčejevovi, blízkému příteli cara Alexandra I.¹¹ (Kopaničák 1966, str. 313, 314) Během svého života udržoval Rylejev literární kontakty s řadou petrohradských básníků, i s Puškinem. Básníky děkabristy spojovala kritika vládnoucí moci a nesouhlas s politickým uspořádáním země. Někteří básníci se vyznačovali tím, že ve svých dílech kritizovali vládnoucí moc a volali po revoluci, svobodě a vlastenectví (Klevenskij 1925, str. 13,14,18). Mezi básníky, kteří vyjadřovali ve svých básních takovéto ideály, patřil Kondratij Rylejev, Alexandr Bestužev, a Vladimír Rajevskij a další. Vladimír Rajevskij věnoval několik básní Alexandru Puškinovi¹². Rajevskij ve svých básních prosazoval tvořivost a občanskou povinnost jako základ lidského života (V. F. Rajevskij 2023 [online]. [cit. 2022-04-12]). Po neúspěšném převratu se poetická tvorba děkabristů zaměřuje na utrpení a život ve vyhnanství. V básních zaznívají lyrické motivy. Tvůrčí inspirací pro tyto petrohradské básníky se stala nakonec Sibiř (Kopaničák 1966, str. 361-362).

Mezi další Puškinovi přátelé patřil básník a nakladatel Anton Delvig.¹³ S Petrohradem je také spojen básník a nakladatel Anton Delvig, který v roce 1825 založil ve svém petrohradském domě literární salón. Na literární večery u Delvigových se scházeli pouze básníkovi přátelé, mezi které patřil Puškin, Žukovskij, Baratynskij, Krylov, Jazykov, Pletněv a později i Gogol. Básníci se u Delviga scházeli, aby si mohli předčítat poezii, povídat si, zpívat romance, pracovat, přijímat hosty a probírat aktuální společenské problémy (Eršov, Dělvig, feb-web.ru [online]. [cit. 2022-01-26]). Tvůrčí spolupráce Puškina a Baratynského, která se rozvinula v tomto salónu, vedla v roce 1828 ke spojení jejich básní Mjač (Míč) a Graf Nulín (Hrabě Nulin) do jedné malé knihy (Čertkov, Severnyje Cvety, feb-web.ru [online]. [cit. 2022-01-26]).

---

vyhnanství na Sibi (Edelman, V-e co pot ebujete znát o d kabristech, arzamas.academy [online]. [cit. 2022-04-12]).

¹¹ Od roku 1815 zastával cara Alexandra I, který strávil posledních 10 let své vlády na cestách po Evropě (Klevenskij 1925, str. 8).

¹² Stejně tak, jako Puškin v noval n které své básně Rajevskému napíklád báse Ty prav moj drug ó napravno ja prezrel (Má-pravdu m j p íteli ó marn jsem opovrhoval, 1822) (V. F. Rajevskij 2023 [online]. [cit. 2022-04-12]).

¹³ Uvádíme ruskou výslovnost příjmení Delvig na rozdíl od českého Delvig jako napíklad v publikaci Hrala (2007, str. 46) Ruská moderní literatura.

V letech 1827–1830 vydával Delvig v Petrohradu almanach *Severnyje Cvety* (Severní květiny), který patří mezi čtenářem vyhledávané ruské almanachy¹⁴. Jádrem tohoto almanachu bylo tvořeno poezií. Delvig zde publikoval mnoho děl zejména Alexandra Puškina (Evžen Oněgin, Boris Godunov, Hrabě Nulí a další) ale také Žukovského, Baratynského, Baťuškova, Ťutčeva, Jazykova a dalších významných spisovatelů. Kromě poezie je součástí sborníku také próza: cestopisy a eseje. Kromě zajímavého obsahu mohla čtenáře zaujmout i elegantní obálka s vinětami a rytými kresbami (Čertkov, *Severnyje Cvety*, feb-web.ru [online]. [cit. 2022-01-26]). V roce 1831 a 1832 převzal vydávání na počest úmrtí Delviga jeho dlouholetý přítel Puškin, který vydal v roce 1832 poslední číslo almanachu. Následně se pokoušelo několik dalších autorů v Petrohradu a v Moskvě obnovit almanach a pokračovat ve vydávání, to se však nepodařilo (Frizman 1980, str. 295, 298, 299).

Od 30. let 19. století začali v Petrohradě vycházet Literární noviny. Bez přítomnosti těchto novin je obtížné si představit dějiny ruské literatury. První číslo literárních novin vyšlo prvního ledna roku 1830. Vydávání literárních novin se účastnil také A. S. Puškin. Prvním šéfredaktorem Literárních novin byl básník Anton Delvig. Nejprve noviny vycházely periodicky, jednou za pět dní, později začaly vycházet dva, až tři výtisky týdně. První dvě vydání uspořádal Anton Delvig, následných 10 čísel redigoval Alexandr Puškin¹⁵. Noviny obdržely cenzurní povolení pod podmínkou, že se v nich nebudou tisknout zprávy s politickou tematikou. Literární noviny však nikdy takovéto podmínky nedodržovaly. Autoři neustále vydávali kritické články a poznámky, ve kterých poukazovali na aktuální politické otázky, a zároveň vyvolávali polemiku. Za publikaci materiálů souvisejících s Velkou francouzskou revolucí obdržel Delvig dvě výtky a bylo mu zakázáno vydávat Literární noviny (Литературная газета, lgz.ru, [online]. [cit. 2022-01-26]). Novým redaktorem se tak stal spisovatel Orest Somov (Орест Михайлович Сомов). Puškin v Literárních novinách vydal jednu kapitolu z cestopisu *Putěšestvije v Arzrum* (Cesty do Ezrumu), dále v novinách publikoval úryvek ze svého románu *Arap Petra Velikogo*

---

¹⁴ Mezi lety 1825 a 1826 vydával almanach *Severní květiny* významný ruský nakladatel a knihkupec Ivan Sljonin. Almanach byl vydáván vždy jednou za rok (Čertkov, *Severnyje Cvety*, feb-web.ru [online]. [cit. 2022-01-26]).

¹⁵ Delvig musel na nějaký čas odcestovat do Moskvy, tudíž se nemohl novovat vydávání Literárních novin (Čertkov, *Severnyje Cvety*, lgz.ru, [online]. [cit. 2022-01-26]).

(Mouřenin Petra Velikého) a z poezie osmou kapitolu Evžena Oněgina¹⁶, básně Stansy (Stance) a Arion (Arion) a další literární díla (Jehlička 1999, str. 16 – 17). Kromě Puškinových literárních děl byly publikovány v Literárních novinách taky básně Baratynského a básně některých děkabristů. Od poloviny roku 1831 do roku 1840 přestaly noviny vycházet (Muravjov, Литературная газета, feb-web.ru [online]. [cit. 2022-04-12]).

Mezi petrohradské romantické básníky 30. let 19. století neodmyslitelně patří kromě Puškina a Baratynského také Michail Lermontov. Ten zpočátku neměl Petrohrad v oblibě, zejména kvůli studiu na Petrohradské univerzitě, která odmítla Lermontovovi uznat předchozí studium na Moskevské univerzitě. Lermontova také zatěžovalo prostředí junkerů, ve kterém se v Petrohradě pohyboval, své zájmy potlačil ve prospěch společnosti, neboť by svými přáteli nebyl pochopen (Gajdenkov 1960, str. 416). Před přijetím na univerzitu napsal báseň Parus (1832, Plachta). Inspiraci získal básník při procházce po nábřeží řeky Něvy, když v dálce spatřil bílou plachtu plachetnice. Báseň poukazuje na osamělost a vzpouru vnitřního světa sebe sama. Obraz plachty symbolizuje lidskou přirozenost, která hledá své místo ve společnosti a řítí se tak do neznáma (Nosenok, Párus, r-book.club).

Ve 20. letech 19. století začaly v Petrohradě kromě literárních spolků vznikat také literární domy. První literární dům stál na rohu Něvského prospektu a nábřeží řeky Fontánky¹⁷, ke stávajícím čtyřpatrovým domům, které se zde nacházely, přibyl ještě jeden dům. V tomto obytném domě bylo celkem 100 bytů, které si pronajímali zejména spisovatelé, redaktoři a nakladatelé. Této budově se dostalo pojmenování Literární dům. Ve 40. letech 19. století zde žil novinář Andrej Krajevskij, který pokračoval mezi lety 1840 až 1849 s vydáváním Literárních novin. Kromě práce nad zmíněnými novinami pořádal Krajevskij ve svém bytě literární večery, které navštěvovali známí spisovatelé jako Dostojevskij, Gončarov, Saltykov-Ščedrin a básník Alexej Pleščejev. Dále v literárním domě žil Ivan Panajev, redaktor časopisu Sovremennik, a také literární kritik Vissarion Bělinskij, který ve 40. letech začal pracovat v časopise Otčestvennyje zapiski Vlastenecké poznámky. Od roku 1843 v tomto domě pobýval prozaik a básník Ivan Turgeněv (Иван Сергеевич

---

¹⁶ Ve svém díle Evžen Oněgin se Puškin několikrát zmíní o Baratynském (Vasilijev, fiatkin 2016, str. 43-44; cyberleninka.ru, [online]. [cit. 2022-01-26]).

¹⁷ V dnešní době stojí na tomto místě dům s . p. 68 (Martinenko, culture.ru, [online]. [cit. 2022-01-26])

Тургенев), který zde v roce 1843 napsal báseň Paraša a roku 1845 báseň Priznanyje (Vyznání). Báseň Paraša přinesla Turgeněvovi první větší úspěch (Gajdenkov 1960, str. 511). Dílo ocenil i Turgeněvův blízký přítel Bělinskij. Podle Bělinského má Turgeněvův literární talent rysy „věrného postřehu, hluboké myšlenky, které jsou vytrženy z úkrytu ruského života, elegantní a jemnou ironií...“ (Bělinskij 1948, Paraša, az.lib.ru [online]. [cit. 2022-01-26]).

V polovině 40. let 19. století v Petrohradu publikuje svou poezii básník Alexeje Pleščejev. Mladý osmnáctiletý Pleščejev se od roku 1843 začal postupně začleňovat do petrohradských literárních kruhů. Navštěvoval zejména literární večery u Krajevského, kde se setkal s řadou významných ruských spisovatelů. Od roku 1845 tíhne Pleščejev k socialistickým myšlenkám a začíná navštěvovat literárně-filozofický kroužek bratrů Beketovových. Zde se poprvé setkal se svým pozdějším dlouholetým přítelem Dostojevským¹⁸. V roce 1846 vydal Pleščejev svou první básnickou sbírku. Raná básnická tvorba Pleščejeva tvoří reakci na Velkou francouzskou revoluci. Jeho básně byly cenzurované až do začátku 20. století (Pleščejev, culture.ru [online]. [cit. 2022-01-26]).

Dějiny ruského básnictví 19. století jsou neodmyslitelně spjaty s Petrohradem a jeho okolím. Pokusili jsme se uvést jenom některá fakta, která poukazují na to, jaké společenské impulzy petrohradského života působily na tehdejší literární společnost. Petrohrad není jenom místem, kde vzniká poezie, ale stává se i tématem literárních děl. Petrohrad jako „živý organismus“ uvádí do své tvorby Alexandr Sergejevič Puškin a v tomto nachází v ruské literatuře i celou řadu pokračovatelů.

Právě zde v Petrohradu většina z ruských literátů dostihla svého uznání. Některé básníky okouzilo nejen okolí Petrohradu, ale také Petrohrad sám tak, že v mnoha básních se odráží popis tohoto prostředí. V Petrohradu začala vznikat první literární společenství, literární domy, salóny a kroužky. Spisovatelé a básníci se scházeli na literárních večerech, kde se věnovali tvůrčí činnosti, především recitaci svých děl. Dále ve městě začaly vznikat první literární noviny. Tím mezi petrohradskými básníky vznikaly úzké vztahy, kterými se navzájem obohacovali.

---

¹⁸ Dostojevskij dokonce v novel Pleščejevovi sv j román Bílé noci. Krom literárně-filozofického kroužku m l Pleščejev také blízké vztahy se leny šrevolu níhož kroužku Petra-ěvského (Pleščejev, culture.ru [online]. [cit. 2022-01-26]).

V této podkapitole jsme se závěrně věnovali období od začátku 19. století do začátku 40. let 19. století, kdy se ruská poezie vyvíjela velice aktivně. Jedná se o období, kdy se díky Puškinově tvorbě a tvorbě řady dalších autorů ustálily základní básnické postupy, díky kterým se vytvořil klasický fond ruské poezie. Současný básník Alexandr Semjonovič Kušner je pokračovatelem klasické ruské poezie.

Další významnou vlnou ve vývoji ruské poezii se stává tzv. stříbrný věk.

1.2 VÝZNAM AKMEISMU V TVORBĚ ALEXANDRA SEMJONOVIČE KUŠNERA

V této diplomové práci se převážně věnujeme důležitým literárním obdobím v rozvoji ruské poezie ve vztahu k tvorbě Alexandra Semjonoviče Kušnera. Jedná se o poetické proudy a jednotlivce, jejichž filozofickým a tvůrčím přístupem byl Kušner zasažen.

Rozhodně nesnižujeme význam básníků, kteří nejsou v diplomové práci zmíněni.

Tvorbu Alexandra Kušnera kromě básníků klasické ruské literatury (Alexandr Sergejevič Puškin, M. J. Lermontov a další) významně ovlivnila tvorba akmeistů. Dále podrobněji popíšeme zrození a vývoj akmeismu v rámci Stříbrného věku.

Počátek 90. let 19. století se vyznačoval nárůstem depresivních nálad v ruské společnosti. Podle Sovákové a Filipova (1999, str. 54) se začalo naplno projevovat rozčarování a „únava z konce století“. Od poloviny 90. let 19. století se nálada ve společnosti začala zlepšovat a v ruské literatuře se projevuje další významná perioda, která trvá až do začátku 20. let 20. století. V rámci této periody se velice významně a bohatě rozvinula ruská poezie, díky které toto období získalo název „Stříbrný věk“. Počátek stříbrného věku ruské poezie je spjat s počátky modernismu, který postupně nahrazuje realismus, jenž se stále během stříbrného věku rozvíjel. Poezie stříbrného věku je charakteristická uměleckou různorodostí, zejména množstvím nově vzniklých literárních směrů s řadou charakteristických znaků (Sováková, Filipov 1999, str. 56).

Hranice stříbrného věku ruské poezie jsou podmíněné. Počátek stříbrného věku se datuje od zrodu symbolismu, tj. na zač. 90. let 19. století a končí zhruba kolem roku 1921, úmrtím básníka Alexandra Bloka (Александр Александрович Блок) a porpravou básníka a zakladatele akmeismu Nikolaje Gumiljova (Николай Степанович Гумилёв) (Serebrjanyj vek, old.bigenc.ru [online]. [cit. 2022-01-26]).

V rámci modernistických poetických směrů v Petrohradu tvoří starší symbolisté Dimitrij Merežkovskij, Konstantin Balmont a další. Mladší symbolisté Andrej Bělyj, Alexandr Blok, Michail Kuzmin. Vývoj poezie stříbrného věku je ve svých začátcích neodmyslitelně spojen s Petrohradem a jeho prostředím. V Petrohradu na přelomu století často vznikala a zanikala různorodá poetická společenství, vznikaly kroužky a literární spolky. Byl zde velice bohatý a bouřlivý literární život. Jako reakce na symbolismus se utváří poetický směr akmeismus (Zahrádka 2003, str. 36-37).

Modernismus se v ruské literatuře projevil v několika uměleckých směrech. Dále akmeismus, který vznikl v ruské literatuře na počátku 10. let 20. století, se vyznačoval subjektivním vnímáním situace a také osobním postojem k aktuálnímu událostem. Akmeismus se obrací k vrcholným dílům Antiky a středověku, hledá ideální poetické vyjádření svých pocitů a myšlenek. Mezi hlavní představitele tohoto směru patřila básnířka Anna Achmatovová, Nikolaj Gumiljov, Osip Mandelštam (Hrala 2007, str. 210, 211, 213). Ačkoliv lze v Petrohradu sledovat vývoj Futurismu, Imažinismu s mnoha dalších směrů. Zmiňujeme se zde pouze o akmeismu, protože i Kušnerova tvorba byla hodnocena jako tvorba jednoho z posledních akmeistů (Ulbrechtová 2007, str. 209-210).

1.2.1 VÝZNAM POETICKÉ TRADICE SYMBOLISMU V PETROHRADU

Akmeisté se odštěpili od symbolistického proudu ruské poezie ale i v jejich básních nacházíme symboly. Začali se odlišovat od symbolistů tím, že na symbolech tolik nelpěli a nehledali symboly úplně všude. Zde se věnujeme symbolistům z hlediska jejich tvůrčí aktivity v organizaci spolků, kroužků a literárních večerů, které navštěvovali nejen básníci jejich kruhů (Zahrádka 2003, str. 50).

Dimitrij Merežkovskij, jeden ze zakladatelů a jeden z představitelů takzvaných „starších symbolistů“ byl významný petrohradský básník, spisovatel a zakladatel časopisu *Nová Cesta*. První Merežkovského básně *Tuča (Oblaka)* a *Osennjaja melodija (Podzimní melodie)* vyšly v roce 1880, v časopise *Zhivopisnoe obozrenie (Malebný přehled)* (Kovalsky, Dimitrij Merežkovskij 24smig.org [online]. [cit. 2022-04-15]). O osm let později vyšla v Petrohradu Merežkovského první kniha *Stichi (1883-1887 Básně)*, která autorovi přinesla první literární slávu. V roce 1890 za aktivní spolupráce s časopisem *Russkaja mysl (Ruská myšlenka)* vydal Merežkovský v Petrohradu poéma *Věra (Víra)*, která se stala

prvním uznávaným dílem ruského symbolismu (Polevik 2005, cyberleninka.ru [online]. [cit. 2022-04-15]).

Společně se svou manželkou, významnou básnířkou, Zinaidou Gippiusovou byli zakladatelé velkého literárního salónu, který pořádali ve svém bytě v jednom z petrohradských tzv. „literárních“ domů. Literární večery u Merežkovského a Gippiusové navštěvovalo mnoho mladých spisovatelů z řad symbolistů. Jejich byt se nacházel v Muruziho domě na Litějně třídě. Díky literárnímu salónu manželů Merežkovských se dům stal centrem náboženského, filozofického a společenského života Petrohradu. Návštěva literárních večerů se stala tradicí, byla vyhledávanou společenskou akcí pro každého mladého básníka tíhnoucího právě k symbolismu (Martynenko, Litěraturnyje doma Petěrburga culture.ru 2023, [online]. [cit. 2023-02-12]).

Poetické večery u Merežkovských navštěvovali i básníci Andrej Bělyj a Alexandr Blok. Postupem času začaly vznikat spory uvnitř literárního spolku mezi Alexandrem Bloquentem a Zinaidou Gippiusovou. Spor mezi nimi byl založen zejména na rozdílných představách o umělecké tvorbě a nadměrné angažovanosti Gippiusové v literárním spolku. Podle básníka Georgije Adamoviče byla Gippius: „...rádkyně, podněcovatelka, inspirátorka, korektorka, spolupracovnice na cizí tvorbě...“¹⁹ (Martynenko, Litěraturnyje doma Petěrburga culture.ru 2023, [online]. [cit. 2023-02-12]).

V roce 1917 proběhla v Rusku říjnová revoluce, se kterou se nemohla Gippius smířit. Reakcí na říjnovou revoluci se stala kniha Poslednije stichotvorenija (1914-1918, Poslední básně) a Petěrburgskije dněvniky (Petrohradské deníky). Na rozdíl od Gippius, která říjnovou revoluci nepřijala, Alexandr Blok a Andrej Bělyj říjnovou revoluci vnímali každý svým vlastním způsobem. Po revoluci se rozpadly dlouholeté přátelské vztahy mezi autory (Žigalová 2012, str. 93). O rozpadu přátelství pojednává básnický cyklus Zinaidy Gippiusové Živyje lica (1925, Živé tváře) (Zahrádka 2003, str. 134).

Na počátku 20. století se v Petrohradě začali prosazovat mladší symbolisté Alexandr Blok, Andrej Bělyj a Vjačeslav Ivanov.

---

¹⁹ Vlastní překlad

V roce 1905 založil Vjačeslav Ivanov v domě²⁰ kupce Ivana Děrnova petrohradský salon Bášňa (Věž)²¹. Ivanov se svou manželkou každou středu přijímali hosty, mezi nimiž byli básníci a filozofové. Do Věže měly přístup všechny tvůrčí osobnosti, nikoliv jen symbolisté (Hrala 2007, str. 182). Básnířka Anna Achmatovová řekla o petrohradském salonu Věž: „Byl to jediný skutečný salon, který jsem měla možnost vidět“²² (Čukovská 1997, str. 77) Hlavní náplní literárního salonu byla četba poezie, filosofických zpráv a debaty nad teorií umění. Ivanovův literární salon se stal místem, kde se mohli střetávat jak symbolisté, tak futuristé ale také ostatní básníci a učenci, kteří nebyli součástí žádných literárních směrů, neboť Věž byla přístupná všem²³ (Hrala 2007, str. 182).

1.2.2 VZNIK A TEORETICKO-FILOZOFICKÉ ZÁKLADY AKMEISMU

Tradičně se název tohoto poetického směru odvozuje od řeckého názvu Akmé (Akmé = vrchol, špička – nejvyšší stupeň, zralost, rozkvět) (Zahrádka 2003, str. 50). Akmeisté propagovali věcnost obrazu, správnost a jednoduchost jazyka. Ve svých dílech používali srozumitelný básnický jazyk a zároveň zachovávali pravý význam slov. Akmeisté se ve svých dílech nezabývali společenskými problémy, nýbrž zprostředkovávali jednotlivé vlastnosti, skutečné pocity člověka a půvab skutečného světa (Hrala 2007, str. 210). Poezie akmeistů představovala „řemeslo, které vyžadovalo vysoké poetické techniky.“ (Sováková, Filipov 1999, str. 56)²⁴ Akmeisté používali ve svých dílech přísnou kompozici a přesné detaily (tamtéž).

Centrem akmeistů se stalo literární sdružení Cech poetov (1911-1914, Cech básníků), který vznikl v Petrohradě (Hrala 2007, str. 212). Na jaře roku 1911 došlo ke vzpouře v poetickém salonu Věž. Několik básníků opustilo setkání „akademie veršů“ kvůli kritice ze strany symbolistů na dílo *Bludnyj syn* (Marnotratný syn) od Nikolaje Gumiljova. Kritika byla tak velká, že Gumiljov a jeho přátelé opustili literární sdružení Věž, a tím se oddělili od symbolistů (Zavelská 2017, str. 79-80).

²⁰ Dům Ivana Děrnova se nachází na rohu ulice Tavrijskaja a Tverskaja (Hrala 2007, str. 182).

²¹ Název Věž je odvozen z kulaceného arkýše – estipatrového domu.

²² Vlastní překlad

²³ Za zmínku stojí uvést básníka Velemira Chlebnikova, který literární salon také navštěvoval (Hrala 2007, str. 213).

²⁴ Vlastní překlad

Na podzim téhož roku založili novou literární skupinu, které začali říkat akmeisté. Sdružení akmeistů tvořila skupina stejně smýšlejících básníků, kteří se scházeli u zakladatele Cechu básníků Nikolaje Gumiljova v jednom z bytů Muruziho domu. Mezi 6 nejaktivnějších členů akmeismu a Cechu Básníků patřili Osip Mandelštam, Sergej Gorodeckij, Michail Zenkevič, Nikolaj Gumiljov, Vladimír Narbut a Anna Achmatovová (Martynenko, Litěraturnyje doma Petěrburga culture.ru, 2023 [online]. [cit. 2023-02-22]). Účastníci Cechu Básníků vzájemně recitovali nové básně a následně o nich diskutovali. Básníci považovali za zakladatele cechu Nikolaje Gumiljova za tzv. „řemeslníka, který dokáže propojit pozemské s nebeským, nikoliv za proroka“²⁵ (culture.ru, 2023 [online]. [cit. 2023-02-22]). Odtud pochází název Cech básníků. Gumiljov vyjádřil tuto myšlenku i ve své básni Fra Beato Angelico z roku 1912 (Akmeismus culture.ru, 2023 [online]. [cit. 2023-02-22]).

Během studia na gymnázium v Carském selu se Nikolaj Gumiljov seznámil s básničkou Annou Gorenkovou (později Achmatovovou). Po absolvování gymnázia v Carském selu odjíždí v roce 1906 do Paříže, kde se plnohodnotně věnoval literární činnosti a vydával pařížský ruský týdeník Sirius. V roce 1908 vyšla v Paříži jeho básnická sbírka Romantičeskije cvety (Romantické květy), kterou věnoval své budoucí manželce A. Gorenko.²⁶ Na jaře téhož roku se Gumiljov vrací zpět do Petrohradu. Seznámil se s Vjačeslavem Ivanovem a stal se součástí literárního sdružení Věž. Na podzim roku 1911 vzniká Cech básníků, jehož prvním dílem se stala básnická sbírka Gumiljova Čužoje něbo (Cizí nebe) (1912) (Hrala 2007, str. 221, 223).

První myšlenky nového literárního směru byly publikovány Michailem Kuzminem v časopisu Apollon.²⁷ Článek O prjekrasnoj jásnosti (O krásné jasnosti) vyšel v roce 1910 a obsahoval první znaky akmeismu (Hrala 2007, str. 172). Hlavní ideje nastínil kromě Nikolaje Gumiljova²⁸ také Sergej Goroděckij, který vydal v časopise Apollon roku 1913 článek Nasledije simbolizma i akmeizma (Dědictví symbolismu a akmeismu), ve kterém se

---

²⁵ Vlastní překlad

²⁶ Svatba se odehrála 25. dubna 1910. Jejich manželství se v ak po čtyřech letech trvání rozpadla. Anna Andrejevna Gorenková po druhém rozvodu přijala rodné příjmení své babičky Achmatovová (Chaban, (Achmatova i Gumiljov: ot braka da razvoda arzamas.academy [online]. [cit. 2023-02-22])

²⁷ Apollon byl literární časopis vydávaný v ruských periodikách v Petrohradu, který v roce 1909 založil Sergej Makovskij. Časopis byl vydávaný v různých periodikách až do roku 1917. V časopise vycházeli díla významných petrohradských básníků té doby Nikolaje Gumiljova, Anny Achmatovové, Osipa Mandelštama, Alexandra Bloka a dalších (Apollon electro.nekrasovka.ru, 2023 [online]. [cit. 2023-02-22])

²⁸ V programových láncích Dědictví symbolismu a akmeismu, které byly vytištěné na stránkách časopisu Apollon a staly se v podstatě manifestem akmeismu (Kanajeva, Apollon cyberleninka.ru).

zmiňuje o symbolismu jako o končícím literárním směru, o vlivu symbolismu na literaturu a společnost, zároveň poukazuje na novou nastupující éru akmeismu, který se staví proti symbolismu, přináší do literatury nový rozkvět, jasnost a skutečnost, nikoliv mystičnost jako v případě symbolismu. Akmeisté se snažili očistit poezii od symbolů a přijímat svět takový, jaký skutečně je. Právě od roku 1913 se datuje existence akmeismu. Téhož roku napsal Osip Mandelštam článek Útro akmeizma (Ráno akmeismu) (tamtéž, str. 218-219).

Jak již bylo zmíněno dříve, mezi nejvýznamnější členy akmeismu bezesporu patří Nikolaj Gumiljov, Anna Achmatovová a Osip Mandelštam (Zahrádka 2003, str. 50).

S působením akmeismu je spjata také vydávání časopisu Giperborej (Hyperborea). Časopis vycházel v Petrohradu v letech 1912-1913 (Hrala 2007, str. 213). Vyšlo celkem deset čísel tohoto časopisu. Redaktorem a nakladatelem se stal básník Michail Lozinskij, v jehož bytě se konaly redakce časopisu. Náplní časopisu byly básně každého z autorů. V roce 1913 časopis dočasně přestal existovat. Až v roce 1921 došlo v Petrohradě ke znovuzrození časopisu obnovenou skupinou akmeistů.²⁹ (Popov, Lozinskij Michail Leonidovič lavkapisateley.spb.ru [online]. [cit. 2023-02-22])

1.2.3 OSIP EMILJEVIČ MANDELŠTAM

Poetika akmeismu nachází velký odraz v dílech jednoho z nejznámějších akmeistů Osipa Mandelštama. Osip Mandelštam se narodil v roce 1891 ve Varšavě. Rodiče Mandelštama chtěli pro své děti zajistit dobré vzdělání a seznámit je s kulturou Petrohradu, proto se roku 1897 rodina přestěhovala do Petrohradu (Osip Mandelštam cultura.ru [online]. [cit. 2023-02-22]). Při studiích na petrohradské Тенишевское училище (Teniševově škole) se začal mladý Mandelštam s podporou svého učitele literatury, jednoho ze symbolistických básníků Vladimíra Gippiuse, zajímat o umění a psát své první básně. Po absolvování Teniševovy školy roku 1907 odchází do zahraničí, kde se setkává a seznamuje s Nikolajem Gumiljovem (Hrala 2007, str. 218-219).

V roce 1910 přijíždí Mandelštam do Petrohradu, navštěvuje literární salón Věž, kde se poprvé setkává s Annou Achmatovovou a téhož roku vychází poprvé v časopisu Apollon jeho první básně. O rok později Mandelštam vstoupil do Cechu básníků a začal docházet

---

²⁹ V. Rofld stvenskij, I. Odojevcevoová a N. Ocup (tamtéfl, str. 213).

do kabaretu Broďačaja sobaka (Toulavý pes), kde předčítal své básně (Osip Mandelštam cultura.ru [online]. [cit. 2023-02-22]).

První básnická sbírka Osipa Mandelštama s názvem Kameň (Kámen) vyšla roku 1913. Téhož roku napsal manifest Ráno akmeismu, který byl vydán o 6 let později (Tarasenkov, Mandelštam feb-web.ru [online]. [cit. 2023-02-22]).

V roce 1914 věnoval Mandelštam báseň Anně Achmatovové s názvem Achmatova. Mezi oběma autory panovaly velmi silné přátelské vztahy (Osip Mandelštam cultura.ru [online]. [cit. 2023-02-22]).

Během první světové války psal básník protiválečné básně Zvjerinec (1916, Zvěřinec). V předrevolučním období navštívil Osip Mandelštam několikrát svého přítele básníka Maxmiliána Vološina na Krymu. Zde se seznámil s básníčkou Marinou Cvetajevovou, se kterou prožil krátkou a nevydařenou romanci (tamtéž).

Osip Mandelštam napsal také několik básní věnovaných Petrohradu, patří mezi ně Admiralitějstvo (1913, Admiralita), Dvorcovaja ploščad' (1917, Palácové náměstí) a báseň Leningrad (1930) (Lekmanov 2022, bigenc.ru [online]. [cit. 2023-02-22]).

V roce 1922 vyšla v pořadí druhá básnická sbírka Osipa Mandelštama s názvem Tristia, součástí této sbírky byly básně napsané za první světové války a básně, které básník napsal během Říjnové revoluce. Téhož roku také Mandelštam odjel z Petrohradu do Moskvy, kde byl o 3 roky později zakázán tisk Mandelštamových básní. V lednu roku 1924 začal vycházet v Petrohradu literární časopis Zvezda (Hvězda), který publikoval díla Mandelštama, Achmatovové a dalších ruských básníků a prozaiků³⁰ (Hrala 2007, str. 219-220). Na podzim roku 1933 napsal jednu ze svých nejslavnějších básní s názvem My živjom, pod saboju ně čuja strany... (Žijeme, aniž bychom cítili zemi pod námi), která ostře kritizovala Stalinův režim. Za silnou kritiku režimu byl odsouzen do vyhnanství, později však byl jeho trest zmírněn a Mandelštam se mohl usadit ve Voroněži. I zde se věnoval poetické činnosti, napsal několik básní, za které byl roku 1937 zatčen, odsouzen za hájení

---

³⁰ Literární časopis Hvězda vychází v Petrohradu i v současných dobách (Oficiální stránky zvezdaspb.ru [online]. [cit. 2023-02-22])

protisovětských názorů a odvezen do pracovního tábora u Vladivostoku, kde v zimě roku 1938 zemřel.³¹ (Lekmanov 2022, bigenc.ru [online]. [cit. 2023-02-22])

Typické rysy akmeismu lze pozorovat v Mandelštámových básních *Notre-Dame* a *Admiralita*. V Mandelštámově poezii 20. let se naopak projevují snahy o zapojení do nového života po Říjnové revoluci. Některé ze svých básní zasvětil přímo Petrohradu/Leningradu. O Leningradu pojednává například báseň *Leningrad*: „*Vrátil jsem se do svého města, známého k slzám, ke vzpomínkám o oteklých žilách a v dětství k oteklým mízním žlázám...*“³² Podle Ulbrechtové (2009, str. 209) tvořil Mandelštam v období, kdy stála sovětská poezie na svém vrcholu a zároveň v období, kdy probíhala transformace od symbolismu směrem k dalším modernistickým literárním směrům. Mandelštam je autorem pozoruhodných básnických figur v textech věnovaných hudbě (tamtéž).

1.2.4 ANNA ANDREJEVNA ACHMATOVOVÁ

Mezi nejvýznamnější ruskou básnířku světového významu a zároveň akmeistku, patří Anna Achmatovová. Básnířka původem z Oděsy se narodila v roce 1889. Svou první báseň napsala Achmatovová již ve svých 11 letech v Carském selu, kde se svou rodinou žila do roku 1905. Zde se také poprvé seznamuje s básníkem Nikolajem Gumiljovem. V roce 1906 odjíždí ke svým příbuzným do Kyjeva, kde pokračuje ve studiu na Funduklevském gymnáziu. Po absolvování gymnázia v roce 1907 nastoupila na kyjevskou právnickou fakultu Vysších ženských kurzů (Vyšších ženských kurzů). Z Kyjeva si začala dopisovat s Nikolajem Gumiljovem, který se v tu dobu nacházel v Paříži. Gumiljov publikoval roku 1907 v pařížském týdeníku *Sirius* báseň Achmatovové *Na ruce jeho mnoho blešťašičích kolec* (Na jeho rukou je mnoho blyštivých prstenů):

„Na rukou jeho je mnoho blyštivých prstenů, které dobývají něžná dívčí srdce. Tam veselí se diamant a opál sní, a krásný rubín je tak podivně rudý. Ale na mé bledé ruce není prsten

---

³¹ Po smrti Stalina byla část Mandelštámových básní rehabilitována. V 70. a 80. letech Osipa Mandelštama vydala jeho žena Naděžda Mandelštámová několik vzpomínkových knih. Část jeho básní byla přeložena do několika cizích jazyků. Do českého jazyka Mandelštámovi básně přeložili například Václav Daněk a Jan Zábrana (Verš 1982) (Hrál 2007, str. 220-221)

³² Báseň *Leningrad* (1930) vlastní překlad

*žádný, který nikdy nikomu nedám...*³³ (Achmatovová, culture.ru 2023, [online]. [cit. 2023-02-22])

O tři roky později v roce 1910 se Anna Achmatovová a Nikolaj Gumiljov nedaleko Kyjeva vzali. Po svatbě se novomanželé přestěhovali zpět do Petrohradu. Na podzim roku 1911 se Achmatovová stala členem Cechu básníků, začala psát mnoho poezie a stala se tak populární v petrohradských poetických kruzích (Zahrádka 2003, str. 52). Od roku 1911 začínají pravidelně vycházet básně Achmatovové, které jsou psány ve stylu nového literárního směru akmeismu. V roce 1912 vychází v Petrohradě její první básnická sbírka *Večera (Večer)*, která měla u petrohradské veřejnosti velký úspěch (Achmatovová, culture.ru 2023, [online]. [cit. 2023-02-22]).

První velkou slávu přinesla Achmatovové účast v petrohradském literárně-uměleckém kabaretu *Toulavý pes*. V tomto kabaretu se scházeli umělci a spisovatelé veškerých uměleckých směrů. Můžeme tak říci, že se jednalo o jedno z uměleckých center kulturního života Petrohradu v období stříbrného věku ruské poezie (Kruzhnov, (Brodjaščaja sobaka, kabareweb.archive.org [online]. [cit. 2023-02-22])).

Toulavý pes byl založen hercem a režisérem Borisem Proninem. Kabaret se nacházel na Michajlovském náměstí, vznikl na konci roku 1911 a své působení ukončil v březnu roku 1915 během první světové války. Náplní programů v kabaretu byla zejména četba poezie. Umělci diskutovali nad uměleckou činností a navzájem se obohacovali svými zkušenostmi. Mimo jiné v kabaretu probíhala i různá divadelní představení, poetické či hudební večery (Brodjaščaja sobaka, kabare web.archive.org [online]. [cit. 2023-02-22])).

Na podzim roku 1914 vydal petrohradský akmeistický časopis *Hyperborea* v pořadí druhou básnickou sbírku Achmatovové s názvem *Čotki (Růženec)*. Básnická sbírka měla u čtenářů velký ohlas, do roku 1923 byla celkem osmkrát přetištěna (Čaban 2009, str. 213). Během první světové války napsala Achmatovová řadu básní, v některých z nich zachycovala strasti války a hovořila o utrpených ztrátách. V roce 1917 vychází další básnická sbírka Achmatovové s názvem *Bělaja staja (Bílé hejno)*, právě v této básnické sbírce se poprvé objevují básně s válečnou tematikou. Manželství Achmatovové

---

³³ Vlastní překlad

a Gumiljova netrvalo příliš dlouho, roku 1918 se manželé rozvedli. O tři roky později byl Gumiljov na základě obvinění ze spiknutí zatčen a zastřelen (Hrala 2007, str. 215-216).

Anna Achmatovová řadu svých básní věnovala milovanému Petrohradu. O Petrohradu pojednává například báseň *Petrograd 1919 (1919 Petrohrad) „Zapomněli jsme, uvěznění v divokém hlavním městě na jezera, stepi, jiná města a úsvity velké vlasti...“³⁴*. V roce 1922 vychází dílo Achmatovové Anno Domini MCMXXI, které pojednává o smrti jejího bývalého manžela Nikolaje Gumiljova (Hrala 2007, str. 216-217).

Od poloviny 20. let 20. století začíná pronásledování Achmatovové v tisku, její básně se přestali tisknout na stránkách novin a časopisů. Achmatovová se tak dostává do pozadí veřejného života, uchyluje se do takzvané „vnitřní emigrace“. Její vztah k vlasti byl natolik silný, že odmítla emigrovat. Začala se proto v této době věnovat starým ruským klasickým textům, zejména od Alexandra Puškina ale také od Jevgenija Baratynského (Zahrádka 2003, str. 52-53). Ve 30. letech 20. století v reakci na zatčení a odsouzení k pobytu v pracovních táborech manžela Nikolaje Punina a syna Lva Gumiljova, napsala Achmatovová jedno ze svých slavných poetických děl – autobiografickou poému *Rekvijem (Requiem)*. Poéma obsahuje pocity blízkých odsouzených během represí v Sovětském svazu ve 30. letech (Hrala 2009, str. 217).

Na konci 30. let 20. století, ještě před vypuknutím druhé světové války vstoupila Anna Achmatovová do Svazu sovětských spisovatelů a vydala svou šestou básnickou sbírku *Iz šesti kníh (Z šesti knih)*. Na začátku 40. let vychází při Svazu sovětských spisovatelů první vydání ilustrovaného literárního časopisu *Leningrad*. V roce 1941 v důsledku druhé světové války a blokády Leningradu byla Achmatovová nucena odejít z města do Moskvy a následně do Taškentu, kde přečkala obléhání Leningradu a vrátila se zpět do milovaného Leningradu v květnu roku 1944 (Achmatovová, culture.ru 2023, [online]. [cit. 2023-02-22]).

Ústřední výbor komunistické strany bolševiků vydal v roce 1946 prohlášení, že časopis *Hvězda* a *Leningrad* nevyhovují, poněvadž publikují mnoho ideologicky škodlivých literárních děl některých sovětských spisovatelů. Prohlášení se týkalo Anny Achmatovové a spisovatele Michaela Zoščenka. Podle ústředního výboru: „*Achmatovová je typickou*

---

³⁴ Vlastní překlad o báseň *Petrograd (1919)*, (*Petrograd. 1919 culture.ru 2023; [online]. [cit. 2023-02-24]*)

*představitelkou prázdna, bezzásadové poezie, která je cizí našemu lidu... škodí výchově naší mládeže a nelze ji tolerovat*³⁵ (Jakovlev 1946, str. 587).

Na základě rozhodnutí Ústředního výboru komunistické strany o časopisech Hvězda a Leningrad byla poetická činnost Achmatovové podrobená silné ideologické kritice a do poloviny 50. let 19. století byla její díla z literatury odstraněna. V polovině 50. let 20. století obdržela Achmatovová od Literárního fondu dům, který se nacházel ve vesnici Komarovo nedaleko od Leningradu. V 60. letech 20. století se dostalo básnířce patřičného uznání, dokonce byla nominována na Nobelovu cenu za literaturu. Obdržela několik zahraničních ocenění. V roce 1962 Achmatovová dokončila svou dlouholetou práci nad dílem Poema bez geroja (Poema bez hrdiny). Začátkem roku 1966 odjíždí Achmatovová do kardiologického sanatoria poblíž Moskvy, kde 5. března 1966 umírá. Na uctění památky napsal slovanský profesor Nikita Struve: *„Utichl jedinečný hlas, který až do posledních dnů přinášel do světa tajnou sílu a harmonii – s ním završila svůj cyklus neopakovatelná ruská kultura, která existuje od prvních písní Puškina až do posledních písní Achmatové.“* (Achmatovová, culture.ru 2023, [online]. [cit. 2023-02-22]).

1.2.5 LITERÁRNÍ VZTAH ANNY ACHMATOVOVÉ A ALEXANDRA KUŠNERA

Literární tvorba Osipa Mandelštama a Anny Achmatovové ovlivnila významným způsobem literární tvorbu Alexandra Kušnera.³⁶ Po smrti Achmatovové Alexandr Kušner vzpomínal na společná setkání s významnou básnířkou stříbrného věku. Kušner se několikrát za své mládí setkal s Achmatovovou, mluvil s ní, četl jí své básně i poslouchal její poezii. Alexandr Kušner se k jejich literárnímu vztahu vyjádřil následovně: *„patřil jsem k tomu okruhu lidí, se kterými se Anna Achmatovová nejraději setkávala v posledních letech.“*³⁷ (Alexandr Kušner U Achmatovoj ruthenia. ru, [online]. [cit. 2023-02-24]). Alexandr Kušner také vzpomíná na rok 1946. V tuto dobu bylo Kušnerovi 9 let (Alexandr Kušner U Achmatovoj ruthenia. ru, [online]. [cit. 2023-02-24]).

Poprvé se Alexandr Kušner setkal s Annou Achmatovovou na začátku března roku 1961. Dlouholetá přítelkyně Achmatovové, literární kritička Lidija Ginzburgová, přivedla Kušnera

³⁵ Dne 14. srpna 1946 byl na základě usnesení Ústředního výboru komunistické strany bolševiků o časopisech Hvězda a Leningrad byl časopis Leningrad uzavřen (Jakovlev 1946, str. 587). Vlastní překlad, podstroužník

³⁶ Vlivu Mandelštamovi poezie na tvorbu Alexandra Kušnera se budeme vnovat v následující kapitole.

³⁷ Vlastní překlad

společně s básničkou Ninou Korolevovou k Achmatovové do bytu. Kušner obdivoval prostředí, ve kterém Achmatovová žila i samotnou hostitelku: „...*Achmatovová byla pozoruhodně krásná, navzdory její plnosti...*“³⁸ (Kušner, U Achmatovoj, ruthenia. ru, [online]. [cit. 2023-02-24]). U Achmatovové Korolevová a Kušner recitovali své básně. Kušner přednesl před hostitelkou básně Dekantér a Fontána. Kušnerovi se dostalo pochvaly od Achmatovové: „...*překrásná, půvabná, velmi milá... máte básnický cit...*“ (ibid.). V červnu téhož roku navštívil Kušner opět Achmatovovou, tentokrát v Komarově. Další setkání Kušnera s Achmatovovou proběhlo až 7. března 1962, kdy Kušner, na počest vydání své první básnické sbírky První dojem, přinesl Achmatovové svou knihu, za kterou patřičně obdržel od Achmatovové uznání. Podle Kušnera měla Achmatovová jen jednu poznámku: „*Napsal jste to dobře, proč ale píšete šikmo?*“³⁹ Podle vyjádření Kušnera píše básník od těch dob jen rovně (tamtéž).

Od začátku 60. let 20. století navštěvoval Kušner v obci Komarovo Achmatovou často. Scházeli se, aby mohli diskutovat nad poezií, číst si svá básnická díla. Bezpochyby tímto Kušner získával cenné rady pro svou další tvorbu. Kromě Kušnera navštěvovali literární večery v Komarovu i jiní básníci. Byl mezi nimi i básník Anatolij Najman (Анатолий Найман) či básník a dlouholetý Kušnerův přítel Josif Brodskij, kterého Achmatovová velice obdivovala. Smrt Achmatovové v březnu roku 1966 Kušnera velmi zasáhla. Ačkoliv vztah Achmatovové s Kušnerem byl pro ni dle vyjádření Kušnera spíše podřadný a pomíjivý, pro něho měl opačný význam. Podle slov básníka se jednalo o: „*tak důležitý a nepostradatelný*“ tvůrčí vztah, který měl velký dopad na jeho poetickou tvorbu (tamtéž).

Tvůrčí období Achmatovové trvalo téměř 60. let, během kterých její poezie prošla určitou evolucí. Souhlasíme s výrokem, že poezie Achmatovové je: „*psychologicky hluboká, dramaticky intenzivní, bytostně cizí hodnotnému estetismu... a v podstatě se neshodovala s programovými podmínkami akmeismu.*“⁴⁰ (Anna Achmatová Kratkaja biografija slova.org.ru [online]. [cit. 2023-02-24]).

---

³⁸ Vlastní překlad

³⁹ Vlastní překlad

⁴⁰ Vlastní překlad

1.2.6 OBRAZ PETROHRADU V POEZII ACHMATOVOVÉ A MANDELŠTAMA

Již od počátku 19. století v poezii sílí tendence zobrazování městských motivů. Básník je nejčastěji obyvatelem nějakého města, které tvoří v literárním díle heterogenní fenomén, ve kterém se odehrává realita každodenního života. Město je plné ulic, náměstí, domů a lidí, může být rozděleno na několik částí na jádrovou a periferní oblast. Zejména díky různorodosti města existují i různé pohledy na město. Pohled zamilovaného, dospělého, dítěte, návštěvníka, pohled člověka, který vyrostl ve městě, na vesnici a další. *“Básníci a spisovatelé dokáží vnímat město citlivěji, nejen jako prostředí ale také jako oživenou bytost. Obraz města je proto u každého básníka jiný.”*⁴¹ (Achmatova v Petěrburge literatura5.narod.ru [online]. [cit. 2023-02-24]).

Achmatovová a Mandelštam žili ve stejném městě – v Petrohradě, oba básníci patřili ke stejnému literárnímu směru, přesto je obraz Petrohradu v jejich poezii odlišný. Mandelštam věnuje básně jednotlivým stavbám, pro básníka je „přitažlivá“ klasicistní architektura, linie, vznešenost a duchovnost těchto staveb. Dále používá ve své poezii pro vyobrazení Petrohradu barvy císařské standardy: *„Pro Mandelštama je Petrohrad černo-žlutý.”* (Petěrburg Mandelštama literatura5.naroda.ru [online]. [cit. 2023-02-24]). V pozdějších dílech Mandelštama má Petrohrad tvář potápějícího se a umírajícího města Petropolis. V pozdějších Mandelštamových básních se Petrohrad mění na Leningrad a s ním také charakter města. V souvislosti s tím básník zobrazuje motivy bezdomovectví, nejistoty a zkázy. Na rozdíl od poezie Mandelštama v poezii Achmatovové je Petrohrad městem lásky. Ve svých básních zobrazuje básnířka Petrohrad jako ozdobu, město stojí na pozadí, pomáhá lyrické postavě prožívat utrpení a poté najít cestu k duševní očištění (Achmatova v Petěrburge literatura5.narod.ru [online]. [cit. 2023-02-24]).

V autobiografické poémě Requiem věnované represím v SSSR, se mění Petrohrad na Leningrad ve znamení rozhořčení. Jedná se o město žen, které čekají na své manžely neprávem odvedené do vězení a lágrů (Achmatova v Petěrburge literatura5.narod.ru [online]. [cit. 2023-02-24]).

---

⁴¹ Vlastní překlad

Ačkoliv je pohled obou básníků na Petrohrad značně odlišný, přesto lze nalézt alespoň jednu společně vnímanou vlastnost. Oba básníci popisují Petrohrad jako centrum ruské kultury.

1.3 POETICKÁ TVORBA V LENINGRADU 60. – 90. LÉTA 20. STOLETÍ

Po roce 1956, kdy N. S. Chruščev vystoupil na 20. sjezdu Komunistické strany SSSR s projevem, během kterého odsoudil kult osobnosti Stalina, začíná v SSSR tzv. „Doba tání“. Ta se vyznačovala celkovým uvolněním v kultuře a společenském životě, navázáním vztahu se západní Evropou a USA. 60. léta jsou považována za dobu vzestupu ruské poezie (Sováková a Filipov 1999, str. 80). Od 60. let se na pomyslnou poetickou scénu dostávají takzvaní sirotci Achmatovové: básníci Jevgenij Rejn, Dmitrij Bobyšev, Anatolij Najmanem a Josif Brodskij. Klasický verš byl v 60. letech 20. století aktualizován a obohacen o nový rým, verše se začaly vyznačovat větší svobodou lyrického projevu a rozvinula se poezie živé publicistiky (Čuprinin 1983, str. 108; Ruběž 2020, [online]. [cit. 2023-02-25]).

Ve druhé polovině 60. let se začala rozvíjet samizdatová, neoficiální poezie. V 60. a 70. letech došlo k vrcholnému vývoji žánru, takzvané *autorské písně*. 70. léta 20. století nedokázala navázat na vzestup poezie v 60. letech. Poezie se píše podstatně méně než v 60. letech (Čuprinin 1983, str. 108-110; Ruběž 2020, [online]. [cit. 2023-02-25]).

V 70. letech 20. století došlo k úbytku řady kritiků moderní poezie I. Griberg, V. Barlas a G. Berezkin (Čuprinin 1983, str. 110; Ruběž 2020, [online]. [cit. 2023-02-25]).

Literatura v 80. letech 20. století zaznamenala velký vzestup, zejména ve druhé polovině tohoto období. Důvodem byla politická situace, kdy došlo k perestrojce a takzvané „glasnosti“.⁴² Začala se tisknout všechna díla, která byla kvůli přísné cenzuře a ideologii zakázána (Čuprinin 1983, str. 111-112; Ruběž 2020, [online]. [cit. 2023-02-25]).

90. léta byla pod vlivem „záplavy“ básnických děl, které byly kvůli cenzuře zakázány.⁴³ Celá kulturní situace byla navíc umocněna rozpadem SSSR (Čuprinin 1983, str. 113 Ruběž 2020, [online]. [cit. 2023-02-25]). V první polovině 90. let se také v Rusku rozvíjí koncept

---

⁴² Glasnosť znamená svoboda tiskárny, otevřenost, svoboda slova a svoboda informací ([online]. [cit. 2023-02-25]).

⁴³ V Rusku se v této době mohlo tisknout prakticky vše, co bylo vydáno za posledních 100 let.

postmodernismu, který neovlivnil jen poezii ale celou kulturu.⁴⁴ Zvláštní místo v poezii 90. let zaujímá nositel Nobelovy ceny za literaturu Josif Brodskij⁴⁵ (Litěraturnaja klassika 90-ch godov XX. věka ast.ru 2022 [online]. [cit. 2023-02-25]).

Na počátku 60. let 20. století se v Leningradu kolem básničky Anny Achmatovové začíná objevovat několik básníků. Podle ní se jednalo o takzvaný kouzelný sbor, který zahrnoval celkem 4 básníky – Josifa Brodského, Jevgenija Rejna, Anatolie Najmana a Dimitrije Bobyševa.⁴⁶ V roce 1961 představil Jevgenij Rejn poprvé Achmatovové básníka Josifa Brodského.⁴⁷ Od konce 50. let 20. století psal Brodskij poezii, se kterou vystupoval na veřejnosti.⁴⁸ Navzdory tomu, že v Brodského poezii byl patrný vliv básničky Mariny Cvetajevové, stala se právě Achmatovová jeho kritičkou a zároveň i učitelkou (Josif Brodskij culture.ru [online]. [cit. 2023-02-25]). Brodskij nejprve nejevil zájem o chválu Achmatovové za své básně. Později si však uvědomil, s kým má to dočinění a z občasných schůzek se stala pravidelná setkávání (Josif Brodskij slova.org.ru [online]. [cit. 2023-02-25]).

Koncem listopadu 1963 vyšel v novinách Večerní Leningrad (Večernij Leningrad) článek, ve kterém autoři Brodského stigmatizovali a napsali o něm fiktivní fakta, načež byl Brodskij v únoru 1964 obviněn z parazitismu a poslán do vyhnanství do Archangelské oblasti. V exilu napsal několik básní například Dopis v lahvi, Novyje stansy k Avgustě (Nové stance pro Augustu) a vytvořil také básnický cyklus Píseň šťastné zimy. Od poloviny 60. let 20. století začíná v zahraničí vycházet první Brodského básně, které vznikly na základě samizdatových materiálů posílaných na západ (Zahrádka 2003, str. 191-193). Po návratu z exilu roku 1965 se usadil v Leningradu, kde žil v Muruziho domě až do své emigrace roku 1972.⁴⁹ Za tu dobu se Brodskij věnoval zejména dětské poezii a překladu básní (Josif

⁴⁴ Postmodernismus se v poezii vyznačoval zejména rozmanitostí, otevřeností a pestrostí obraz (Litěraturnaja klassika 90-ch godov XX. věka ast.ru 2022 [online]. [cit. 2023-02-25]).

⁴⁵ Podrobněji rozebírá 60. a 90. léta kniha

1950-1990, . . .

⁴⁶ Po smrti Anny Achmatovové v roce 1966 se stalo básníkem za jeho pozůstatky Achmatovovi sirotci (Doby-év Achmatovskije siroty stihi.ru [online]. [cit. 2023-02-25]).

Z důvodu omezení rozsahu práce se budeme v novat pouze Josifu Brodskému a Jevgeniju Reinovi.

⁴⁷ Jevgenij Rein a Josif Brodskij se poprvé seznámili v roce 1958 v literárním sdružení Technologického institutu. Podle webu ria.ru 2010 nazval později Brodskij Reina svým učitelem (Jevgenij Borisovi Rejn ria.ru 2010, [online]. [cit. 2023-02-25]).

⁴⁸ Od 60. let se potěšal více v novat překladem (Zahrádka 2003, str. 192-193)

⁴⁹ Od roku 2020 se nachází v Muruziho domě, v bytě, kde žil Brodskij, muzeum (Josif Brodskij culture.ru [online]. [cit. 2023-02-25]).

Brodskij culture.ru [online]. [cit. 2023-02-25]). V roce 1972 před odjezdem do USA věnoval Brodskij výběr básní vydaných na západě svému příteli Alexandru Kušnerovi s nápisem: „*Milému Alexandrovi od sympatického Josifa na dobrém místě ve špatnou dobu.*“⁵⁰(Aleksandr Kušner ruthenia.ru 2023, [online]. [cit. 2023-02-25]).

V USA působil Brodskij jako učitel nejprve na Michiganské univerzitě, po přestěhování do New Yorku učil na Columbia University. V roce 1977 získal americké občanství. Od 80. let se tvorba Brodského zaměřovala na svou vlast a zároveň v emigraci propagoval sovětskou kulturu. Nabídky vrátit se zpět odmítal. V zahraničí vyšlo celkem 5 básnických sbírek Brodského obsahujících překlady z ruštiny do angličtiny. Zastavte se v poušti (1970), Konec krásné éry a Slovní druh (1977), Nové sloky pro srpen (1984), Krajina s povodní (1996) (Hrala 2007, str. 612-613). V roce 1987 byla Brodskému udělena Nobelova cena za literaturu „Za komplexní literární činnost, vyznačující se jasností myšlení a poetickou intenzivností.“ (Josif Brodskij culture.ru [online]. [cit. 2023-02-25]). V roce 1991 působil jako básníka laureáta v Kongresové knihovně. V této době Brodskij zahájil program s cílem podpořit poezii a gramotnost lidí, začaly se ve velkém nákladu vydávat svazky poezie pro veřejnost (Josif Brodskij culture.ru [online]. [cit. 2023-02-25]). O čtyři roky později byl Brodskému udělen titul čestného občana Petrohradu. Koncem ledna roku 1996 umírá Brodskij na následky infarktu. Na základě poslední vůle básníka jsou jeho ostatky uloženy na hřbitově, na ostrově svatého Michala v Benátkách (Biografija Josifa Brodskogo ria.ru 2020, [online]. [cit. 2023-02-25]).

Podle Josifa Brodského: „*je básník člověk, který se staví proti davu a vesmíru.*“⁵¹ (Aleksandr Kušner О Бродском ruthenia.ru [online]. [cit. 2023-02-25]). V Brodského poezii čtenáři pozorují osud hlavního hrdiny, obdivují ho a zároveň jsou zděšeni, co se s ním odehrává. Podle Alexandra Kušnera je poezie Brodského dynamická, Brodskij se snaží bojovat za nový básnický jazyk.⁵² Kušner mimo jiné vzpomíná na Brodského takto: „Jednou v rozhovoru mi Brodskij vstúpil, že básník by měl čtenáře „brzdit“, „vzít jej pod krkem.“⁵³(...) *Vzdoroval jsem, jak jsem jen mohl, snažil jsem se mu vysvětlit, že existuje i jiná poezie,*

---

⁵⁰ Vlastní překlad,

⁵¹ Vlastní překlad

⁵² V jeho poezii jsou poufity složitější konstrukce a rozvitá syntax. Poezie Brodského zachycuje neokávaná témata a je lexikálně rozmanitá (Aleksandr Kušner ruthenia.ru [online]. [cit. 2023-02-25]).

⁵³ Vlastní překlad

*kteřá nenutí čtenáře milovat sám sebe a zanechává mu pocit svobody. Jak silná, jak odvážná je jeho poezie.*⁵⁴ (tamtéž).

Ve druhé polovině 20. století se ve „stínu“ slávy nositele Nobelovy ceny za literaturu, Josifa Brodského, v Petrohradě vyvíjel další významný básník a scénárista, jež vydával poezii i na počátku 21. století, a to Jevgenij Rejn.⁵⁵ Jeho první báseň se v novinách Leningradskaja zdravnica (Leningradská ozdravnice) objevila v roce 1959. V 50. a 60. letech patřil do úzké skupiny básníků⁵⁶, kteří se scházeli u Anny Achmatovové. Tato skutečnost velmi ovlivnila Rejnovu básnickou tvorbu. Kromě poezie je autorem více než 20 dokumentárních filmů – Můj život je Rusko, Čukokkala (o Čukovském) či Lermontovův čas. Jevgenij Rejn psal také dětskou literaturu, je autorem šesti knih pro děti.⁵⁷ V 60. a 70. letech byly jeho básně vydávány v samizdatu. Některé jeho básně se objevily v zahraničních časopisech Grani či Syntax. První Rejnova sbírka básní Jména mostů byla vydána až v roce 1984, tehdy již básník 13 let pobýval v Moskvě. Poté od roku 1989 začaly pravidelně vycházet jeho básnické sbírky Pobřeží (1989), Tma zrcadel (1990) a další. Básník je nositelem řady literárních ocenění. V roce 1995 získal cenu Carskoje selo dále Státní Puškinovu cenu Ruské federace (2004) či Ruskou národní cenu Básník (2012) V současné době Jevgenij Rejn zastává funkci profesora na katedře kreativity Literárního institutu A. M. Gorkého v Moskvě (Rejn Jevgenij Borisovič litinstitut.ru [online]. [cit. 2023-02-25]).

1.4 POETICKÁ TVORBA V SOUČASNÉM PETROHRADU

Hlavním a důležitým rysem současné ruské poezie je soustředění se v jednotlivých zeměpisných oblastech. Nejen v Petrohradě ale i v ostatních ruských městech nacházíme desítky prvotřídních moderních básníků. Petrohrad dodnes společně s Moskvou představuje místo, kde žije hodně činných básníků. Moderní poezie se potýká s jedním

⁵⁴ Vlastní překlad

⁵⁵ Ve stínu slávy, poněvadž literární kritici ve 2. pol., 20. století psali zejména o Brodském (Aleksandr Ku-ner: aristokratizmus tichoj liriki prosodia.ru [online] [cit. 2022-12-09]). V centru pozornosti tak byl zejména Josif Brodskij

⁵⁶ Takzvaných Achmatovových sirotek .

⁵⁷ Za zmínku stojí uvést například knihu Jevgenija Rejna šA každý na světě zná ten strašný incident, který se stal s Péťou ( ), kterou básník napsal v roce 1963. Kniha pojednává o strastech Péti (hlavního hrdiny knihy), který neznal pravidla silničního provozu (Jevgenij Rejn . livelib.ru [online] [cit. 2022-12-09]).

zásadním problémem, ten představuje nadměrná produkce básní. Básníci se při tvorbě opírají o hodnotná sovětská a ruská díla poloviny a konce minulého století – například o tvorbu Anny Achmatovové, Osipa Mandelštama, Josifa Brodského a dalších básníků. Zároveň odrážejí moderní kulturní, politické, sociální a psychologické situace a problémy společnosti⁵⁸ (Stepanov 2008, *Sovremennaja poezija* reading-hall.ru [online]. [cit. 2023-02-25]). Lexikální náplň básní je plná neologismů, složitých syntaktických konstrukcí, frazeologismů a dalších. Stále více současných básníků píše volnou poezii.⁵⁹

V Petrohradě v posledních pěti letech vzrostl zájem o poezii. Básníci a milovníci poezie se schází v různých kavárnách a barech po celém Petrohradě, aby si vyslechli recitaci poezie či přednášku o kultuře. Za zmínku stojí uvést například poetický bar Mjortvyje poety (Mrtví básníci), kde se recituje zejména stará ruská poezie, či znovuzaložený sklípek Brodjačaja sobaka (toulavý pes), který v minulosti navštěvoval kruh básníku kolem Achmatovové. Po znovuootevření v roce 2000 se zde dnes recitují básně pocházející výhradně z období stříbrného věku ruské poezie (Gončarov *Poetyčeskije bary v Petěrburge* restoclub.ru [online]. [cit. 2023-02-25]). Mezi nejvýznamnější petrohradské básníky současných dob můžeme vedle Alexandra Kušnera a Jevgenie Rejna zařadit také básnířku Věru Burdinovou, básníky Alexeje Achmatova, Sergeje Čubikina, Arsena Mirzajeva, Dimitrije Grigorjeva či mladou začínající básnířku Stefaniu Danilovovou (Smirnof 2014, *Sovremennaja ruskaja poezija* 45 parallel.net 2014, [online]. [cit. 2023-02-25]).

1.4.1 VÝZNAMNÁ PETROHRADSKÁ BÁSNÍŘKA VĚRA BURDINOVÁ

Věra Burdinova, rodačka z Volgogradské oblasti, se narodila v roce 1958. Své první básně začala básnířka psát již ve svých 12 letech. O dva roky později, v novinách *Vologodsakaja pravda* (Vologodská pravda), vyšly první její básně. Do Leningradu přišla Burdinová v 80. letech minulého století, kde získala hlavní literární vzdělání. Nejprve navštěvovala dvakrát měsíčně hodiny literatury spisovatele Marka Levyho, poté začala navštěvovat tvůrčí dílnu Alexandra Kušnera. Od 90. let 20. století začala pracovat jako redaktorka továrního rádia.

---

⁵⁸ S postupným technologickým pokrokem se i v poezii objevují novinky například poezii psanou pomocí neuronových sítí, kdy počítač na základě algoritmu dokáže vytvořit básně (Stepanov 2008, *Sovremennaja poezija* reading-hall.ru [online]. [cit. 2023-02-25]).

⁵⁹ Ve volné poezii se používá volný verš, který nepoužívá a neřídí se žádnými prozodickými prvky. Volný verš je často nerýmovaný, nepracuje s přízvukem a podle tem slabik (Hampl 2023 *volný verš – rozbor-dila.cz* [online]. [cit. 2023-02-25]).

Absolvovala Psychologickou fakultu Institutu veřejné správy v Petrohradu. Během svého studia se aktivně zapojila do literárního sdružení Zarnica, pod vedením básníka Leonida Agejeva. Roku 1991 vyšel kolektivní sborník básní takzvaných Kingisepských autorů, na kterém se Burdinová také podílela.⁶⁰ (Smirnov 2014, Sovremennaja ruskaja poezija 45 parallel.net 2014, [online]. [cit. 2023-02-25]) V současné době je Věra Burdinová členkou svazu spisovatelů a držitelkou řady ocenění za poezii, mimo jiné také nositelka literárního ocenění Mezinárodní ceny Sergeje Jesenina. Je autorkou řady básnických sbírek, mezi které patří například básnická sbírka Horské echo (2012) či Zaslíbený ostrov (2013). Básnické sbírky Burdinové se objevily v řadě literárních časopisů Junost' (Mládež), Avrora (Aurora) či Něva. Básnířka svou tvorbou ovlivňuje kulturní prostředí v Petrohradu. Doposud za svou poetickou kariéru vydala Burdinová celkem dvanáct knih poezie. Velkou pozornost věnuje ve svých dílech zejména Petrohradu. Její poetická tvorba navazuje na poezii Anny Achmatovové⁶¹ (Smirnov Burdina lavkapisateley.spb.ru [online]. [cit. 2023-02-25]).

1.4.2 VÝZNAMNÝ PETROHRADSKÝ BÁSNÍK ALEXEJ ACHMATOV

Dalším významným básníkem v současném Petrohradě, jež velkým způsobem ovlivňuje kulturní dění na Něvě je Alexej Achmatov. Ačkoliv příjmení básníka, literárního kritika a kulturního aktivisty může vyvolat domněnku, že mezi Achmatovem a básnířkou Annou Achmatovovou existují rodinné vazby, není tomu tak.⁶² Po ukončení studia na Radiotěchničeském učilišti (Radiotechnická škola) v Petrohradě roku 1985 začal Achmatovův literární a kulturní život naplno. V 80. letech své básně publikoval v domácích ale i v zahraničních novinách, sbornících, antologiích a časopisech. Achmatovovy básně byly otištěny v časopisech Něva, Hvězda či Aurora. V roce 1986 vedl literární společnost LITO. Alexej Achmatov je autor celkem šesti básnických sbírek. První jeho básnická sbírka vyšla v roce 1989, nese název Solnečnyje spletěniye. Prozatím poslední básnická sbírka

---

⁶⁰ Kingisep-tí auto i ó literární spole enství, úzký okruh básníků Alexeje Leonova (Literaturnoe ob din nije JAMBURGvostbereg.ru [online]. [cit. 2023-02-25])

⁶¹ Tvorba V ry Burdiny je podrobn ji popsána v encyklopedii Literární Petrohrad (online).

⁶² Jediné spojení, které pojí nep ímo oba básníky, je fakt, že matka Alexeje Achmatova žila ve stejném dom , jako Anna Achmatovová a Nikolaj Gumiljov. Je možné, že Alexej Achmatov a Anna Achmatovová se mohli setkat, nebo Alexej Achmatov se narodil necelý m síc p ed smrtí Anny Achmatovové (Alexej Achmatov 2016, Dvařldy Achmatovska budka reading-hall.ru [online]. [cit. 2023-02-25])

Rabota s ljubovju (Práce s láskou vyšla v roce 2014) (Алексей Ахматов 45parallel.net 2014 [online]. [cit. 2023-02-26]).

Od 90. let 20. století se Achmatov začíná angažovat v různých literárních kruzích a společnostech. Roku 1994 se stal Achmatov členem spisovatelů Ruska. O pár let později se stal vedoucím poetické společnosti Mladý Petrohrad, o jejíž vznik se zasadil. Poetickou společnost Mladý Petrohrad, o jejíž vznik se zasadil Svaz spisovatelů Ruska.⁶³ Od roku 2009 je Achmatov šéfredaktorem stejnojmenného literárněkritického almanachu Mladý Petrohrad a téhož roku vzniká také udělování literární ceny Mladý Petrohrad. Poetická společnost vznikla jako náhrada za Klub mladých spisovatelů, který zanikl v Petrohradu na počátku 90. let. Za svou dosavadní básnickou činnost Achmatov obdržel několik ocenění (Achmatov 2007, peoples.ru [online]. [cit. 2023-02-26]). V roce 2010 se stal laureátem ceny Borise Kornilova. V roce 2016 se stal vítězem ceny V. N. Gogola za publicistickou knihu *Moje mysl je práce*. Tentýž rok Achmatov obdržel medaili Osobnost Petrohradu. „V nedávné době Achmatov získal obydlí Achmatovové v Komarově, ze kterého je dnes vybudované muzeum Anny Achmatovové.“ (Alexej Achmatov 2016, Dvaždy Achmatovska budka reading-hall.ru [online]. [cit. 2023-02-25]).

1.4.3 VÝZNAMNÁ PETROHRADSKÁ BÁSNÍŘKA STEFANIJA DANILOVOVÁ

Mezi jednu z nejmladších a nejtalentovanějších básnířek současných dob v Petrohradě patří Stefanija Danilovova. Básnířka se narodila roku 1994. Její básnický talent se projevil již v útlém dětství, kdy se pravidelně účastnila různých literárních soutěží, které vyhrávala. Svou první básnickou sbírku s názvem „Reminiscence“ vydala v roce 2011. „*Mezi hromadou bílých písmen, byla jedna černá obálka...Byl jsem na ní závislý. Takových více není.*“⁶⁴ (Stefanija Danilova, 2022 littera.online [online]. [cit. 2023-02-26]). Od této doby se aktivně věnuje literární činnosti a vydává řadu dalších básnických sbírek.

Do současné doby vydala Danilovová na 20 básnických sbírek, které byly přeloženy do osmi cizích jazyků. Básnířka je oblíbená zejména u mladé generace čtenářů. Danilovová je velmi aktivní. Kromě více než sedmdesáti koncertů a festivalů, které absolvovala v celkem

---

⁶³ lenové poetické společnosti Mladý Petrohrad se v ní zejména hodnocení a kritické diskuzi jednotlivých básní. Poetická společnost pořádá poetické večery, kde probíhá recitace a hodnocení básní (Achmatov 2007, peoples.ru [online]. [cit. 2023-02-26]).

⁶⁴ Verše z básnické sbírky *Reminiscence* (2011); vlastní překlad

pěti zemích, se také aktivně angažuje i na sociálních sítích V současné době odebírá na 33. tisíc sledujících příspěvky z její oficiální webové stránky (Stefanija Danilova livelib.ru 2023, [online]. [cit. 2023-02-26]).

V roce 2015 vstoupila do Svazu spisovatelů Ruska, čímž se stala nejmladším členem svazu. Stefania Danilovová je nositelkou řady prestižních literárních ocenění a finalistkou poetických festivalů a soutěží.⁶⁵ Za zmínku stojí rok 2012, kdy se Danilovová stala nositelkou ruské státní poetické ceny Chlebnikova za rozvoj poezie. Roku 2020 se stala nositelkou mezinárodní ceny Puškin 21. století společně s Borisem Grebenščikovem a Dimitrijem Bobyševem. Zajímavostí je také to, že v roce 2020 vydala Danilovová antologii moderní poezie, která pojednává o tom, jak se změnil život lidí během pandemie COVID-19. „*Za 10 let aktivní činnosti v literatuře se Stefania Danilovová stala jednou z klíčových postav literárního života.*“⁶⁶(Stefanija Danilova zhizn-zvezd.ru [online]. [cit. 2023-02-26]).

---

⁶⁵ Vyhrála ocenění Severní hvězda literárního měsíčníku Severní cesty a cenu Lyceum Alexandra Puškina, udělanou mladým spisovatelům a básníkům.

⁶⁶ Vlastní překlady

2 POSOUZENÍ POSTAVENÍ A. S. KUŠNERA V SOUČASNÉ RUSKÉ POETICKÉ TVORBĚ

2.1 MLÁDÍ A. S. KUŠNERA

Alexandr Semjonovič Kušner patří v Ruské federaci mezi známé kvalitní ruské básníky, kteří se svou poetickou činností zasadili o zahraniční pozornost. Domácí popularitu autora potvrzuje i fakt, že Kušnerovo jméno nechybí ani ve školních osnovách ruské literatury. Kušner svou poetickou tvorbou navazuje na tradice Osipa Mandelštama. Kušnerovy verše mají neprovokativní charakter a zároveň se v jeho poezii prolíná vlastenectví (Ulbrechtová 2009, str. 208). Pro české čtenáře, jež se neorientují v ruské poezii, je Alexandr Kušner neznámý. Větší popularity se mu dostalo v Československu, kde byly vydávány překlady jeho literárních děl (Ulbrechtová 2009, str. 208).

Alexandr Semjonovič Kušner se narodil 14. září 1936 v Leningradu. Jeho rodiče byli vzdělaní lidé, otec působil jako vojenský inženýr a matka nejprve pracovala v divadelním studiu a následně se stala písarkou. Kušnerovo dětství bylo ponuré, neboť celé své dětství prožil v období stalinismu (tamtéž, str. 208). V roce 1941 před začátkem blokády Leningradu odjela matka Kušnera se svými dětmi k příbuzným do města Syzraň, které se nachází nedaleko od Samary, zde přečkali německé obléhání a bombardování Leningradu. Alexandr Kušner nikdy o svém dětství nemluvil jako o těžkém, neboť si uvědomoval, kolik jeho vrstevníků zemřelo hlady v Leningradu. Při studiích se ve volném čase věnoval domácímu a zahraničnímu dění, rád četl knihy a také měl rád hodiny literatury. Už v dětství z vlastní iniciativy recitoval první básně a také zejména díky svým rodičům, kteří mu nahlas četli básně Samuela Maršáka (Самуил Маршак) a Korněja Čukovského (Корней Чуковский). Lásku k literatuře a především k poezii Kušnerovi vštípil jeho otec, se kterým po návratu z fronty trávil většinu času četbou knih. Seznamoval Alexandra jak s klasickou ruskou literaturou, Puškinem a Lermontovem, tak například s Homérovou Iliadou a Odysseou. Od těchto dob si Kušner díky literatuře zamiloval antické období. První poetické kroky se u Kušnera objevily již v osmi letech, kdy začal psát své první básně (Neverov, Aleksandr Kušner 24smi.org, 2022).

2.2 ZAČÁTEK TVORBY A DŮLEŽITÁ ŽIVOTNÍ SETKÁNÍ A. S. KUŠNERA

V roce 1954 Kušner absolvoval střední školu s vyznamenáním. Po středoškolských studiích nastoupil Kušner na filologickou fakultu Leningradského Gercenova pedagogického institutu⁶⁷ (Ленинградский государственный педагогический институт имени А. И. Герцена), kde studoval ruský jazyk a literaturu. Zde se Kušner setkal s básníky Andrejem Bitovem (Андрей Георгиевич Битов, 27. 5. 1937-3. 12. 2018) a Alexandrem Gorodnickým (Александр Моисеевич Городницкий, 20. 5. 1933) a začal docházet do literárního spolku LITO (Literární sdružení petrohradské elektrotechnické univerzity) při Vysoké škole báňské (Санкт-Петербургский горный университет), která v tu dobu byla centrem tvůrčí inteligence města. Ještě při studiích na Gercenově pedagogickém institutu mezi lety 1956-1957 začala vycházet v leningradských almanaších první Kušnerova poezie. Počáteční tvůrčí kroky vyjadřovaly individualitu a osobitost stylu. První Kušnerovy básně odkazují k tradici ruské klasické poezii. V roce 1960 byly jeho básně součástí leningradského almanachu Syntax (Shroyer 2007, str. 753, 754).

Syntax byl samizdatový poetický almanach, který v Moskvě roku 1959 založil A. I. Ginzburg (Александр Ильич Гинзбург)⁶⁸. Do almanachu přispívali básníci jako Okudžava, Jevtušenko, Brodskij⁶⁹, Kušner a mnozí další básníci, kteří tvořili pro samizdat. Skládal se ze tří částí, první dvě části byly věnovány moskevským básníkům a poslední třetí část byla věnována básníkům z Leningradu (Komaromi, „The Samizdat Literary Collection Sintaxis and the Rights Movement in the USSR“). Právě zde se Kušner seznámil s Josifem Brodským, ruským básníkem a pozdějším nositelem Nobelovy ceny za literaturu. Jejich přátelství přetrvávalo několik let. Dva talentovaní leningradští básníci byli sice přátelé ale zároveň také literární konkurenti, mezi kterými docházelo k častým tvůrčím sporům a neshodám. Přes vleklé spory a neshody však básníci nepřestávali mezi sebou komunikovat, ba dokonce ani během Brodského emigrace v USA. Jejich přátelství bylo tak velké a přínosné, že dokonce Brodskij věnoval Kušnerovi dvě básně a Alexandr Kušner

⁶⁷ Škola existuje do dnes. V roce 1991 však změnila název na Российский государственный педагогический университет имени А. И. Герцена (Istorija Herzen.spb.ru [online] [cit. 2022-12-09])

⁶⁸ Alexandr Ginzburg byl sovětský novinář, zakladatel jednoho z prvních samizdatových sborníků Syntax. Narodil se v Moskvě dne 21.11.1936 (tamtéž, Komaromi)

⁶⁹ Булат Шалвович Окуджава (9.5.1924 Moskva – 12.7.1997 Clamart, (Francie))
Евгений Александрович Евтушенко (18.7.1932 Nižněudinsk – 1.4.2017 Tulsa (Oklahoma))
Иосиф Александрович Бродский (24.5.1940 Leningrad – 28.1.1996 New York)

věnoval Brodskému velký poetický cyklus „Vybrané básně“, který byl vydán v roce 2016 (Aleksandr Semjonovič Kušner biographe.ru, [online] [cit. 2022-12-09]).

Kromě Syntaxu byly Kušnerovy básně dále otištěny v literárněvědném periodiku „Грани“, který vycházel ve Frankfurtu nad Mohanem a měl protisovětský charakter. Do časopisu „Грани“ přispívali zejména spisovatelé v emigraci. Ač Alexandr Kušner nikdy ze Sovětského svazu neemigroval, přesto byla jeho díla v periodiku otištěna. Kušnerova díla byla součástí tohoto periodika, poněvadž „Грани“ také obsahoval přetištěné samizdatové texty (Polikovskaja, Grani krugosvet.ru [online] [cit. 2022-12-09]).

Po ukončení Gercenova pedagogického institutu v roce 1959 působil Kušner 10 let jako pedagog ve Škole pracující mládeže (Школа рабочей молодёжи), kde vyučoval ruský jazyk a literaturu (Ulbrechtová 2009, str. 208). Několik let po absolvování vysokoškolských studií Gercenova pedagogického institutu se Kušner oženil s Taťjanou Nikolajevnou Nikitinovou (Татьяной Николаевной Никитиной), se kterou zplodil syna Jevgenije. Současně od roku 1959 působil Alexandr Kušner v Domě vědců Leningradského polytechnického institutu, kde zastával funkci vedoucího pedagoga literárního spolku. Náplní jeho seminářů bylo zkoumání literárních textů zejména biologů, historiků, chemiků a dalších. V 60. letech se Kušner stal terčem kritiky za tíhnutí k takzvané „tiché poezii. O tři roky později, v roce 1962, vyšla jeho první básnická sbírka První dojem (Первое впечатление) které bylo vydáno 10 000 výtisků (Neverov, Aleksandr Kušner 24smi.org [online] [cit. 2022-12-09]).

2.3 VRCHOLNÉ OBDOBÍ TVŮRČÍ ČINNOSTI A. S. KUŠNERA

V roce 1965 vstoupil Kušner do Svazu spisovatelů (Союз писателей СССР). O 5 let později v roce 1970 se plnohodnotně dal na profesionální literární činnost. Kušnerovy literární kroky deklarovaly velký poetický potenciál. Jeho poezie se odprošťovala od rutiny a zobrazování každodenní reality sovětského života. Podle Mariny Saryčevové (Марины Сарихаевой) svými verši zkoumal nadčasové jevy, obrazy a významy. Zejména díky tomu prosadil svoji poezii v ruské literatuře (Ariev, Aleksandr Kušner lavkapisateley.spb.ru [online] [cit. 2022-12-09]).

Velké místo v básníkově tvorbě zaujímají dětské básně. Básníková tvorba se také odráží v divadelních hrách a animovaných filmech pro děti. Kušner byl přesvědčen, že vnímání

okolního světa se formuje právě v dětství, a proto je nezbytné, aby se děti seznamovaly s uměním již v jejich útlém věku. Básník nepsal poezii jen pro dospělé ale také pro děti. Básnické knihy *Veselá procházka* (Веселая прогулка), *Město jako dárek* (Город в подарок) a *Velká zpráva* (Большая новость) jsou věnované právě dětem. Kromě divadelních her a animovaných filmů se Kušnerova básnická tvorba odráží také v Bardských neboli poetických písních, které začaly vznikat v SSSR, ale i jiných zemích po celém světě, na přelomu 50. a 60. let 20. století (Aleksandr Kušner biographe.ru [online] [cit. 2022-12-09]). Při vymezování pojmů Bardové a zejména pak Bardská píseň panuje mezi různými autory nesoulad. Podle básníka Bulata Okudžavi (Булат Шалвович Окуджава) jsou Bardové jen „zpívající básníci, kteří za doprovodu, zpívají své básně“ (Sokolová, Abtorskaja pjesa: opredelenija i těrminy ksp-msk.ru [online]. [cit. 2013-08-12]). Skladatel Mikael Tariverdijev (Микаэл Леонович Таривердиев) uznává Bardy jako „básníky a profesionální umělce, kteří hledají nové básnické formy a podílejí se tak na rozvoji tohoto žánru“ (tamtéž). Kušner se však domnívá, že Bardské písně nemají, až na výjimky, žádné dočinění s poezií. Tentýž názor zastávají i Varlan Šalamov (Варлан Тихонович Шаламов) a David Samoylov (Давид Самойлов), kteří dodávají, že: „skutečná poezie nepotřebuje doprovod kytary“(Levin 2004, Abtorskaja pjesa). Řada Kušnerových básní byla za pomoci hudebních nástrojů, nejčastěji již zmíněné kytary, zhudebněna a přezpívána. Například báseň *Letecký park* (Воздухоплавательный парк) nebo báseň *Být nemilovaný* (Быть нелюбимым), která pojednává o samotě nemilovaného člověka (Быť нѣлjubimым रुपoem.ru [online] [cit. 2023-01-23]).

Ačkoliv Kušnerova dětská literatura slavila úspěch u svých čtenářů, nebyla přesto v souladu s cenzurou, které většinou nevadila. To nelze říci o básních pro dospělé. Sovětské recenze častokrát viděly v básnické tvorbě Kušnera kritiku tehdejšího režimu, a proto byly autorovy básně zapovězeny. Nutno podotknout, že nejenom Alexandr Kušner, ale také řada jiných tvůrčích osobností se s cenzurou potýkala (Aleksandr Kušner biographe.ru [online] [cit. 2022-12-09]). V roce 1963 byly básně zakázány v novinách *Leningradská pravda* a časopisu *Krokodýl*. Následně cenzurou neprošly autorovy básně až v roce 1985 v novinách *Pravda* (Aleksandr Kušner – biografija poeta, kratkoebio.ru [online] [cit. 2023-01-23]). Do poloviny 80. let vyšlo celkem osm Kušnerových básnických

knih, značnou část své tvorby však nemohl publikovat, poněvadž neodpovídala tehdejší ideologii. Kušnerova díla se mohla publikovat až po přepsání (Ulbrechtová 2009, str. 208).

V sedmdesátých letech 20. století stál Kušner v čele LITO. Ačkoliv se 70. léta vyznačovala stagnací v literatuře (Aleksandr Kušner biographe.ru [online] [cit. 2022-12-09]). Podle našeho názoru to bylo způsobeno několika faktory. Literatura byla jednak velmi ovlivněna cenzurou (jen malé množství knih, které podléhaly ideologii, mohly být oficiálně vydány), řada literátů emigrovala do zahraničí a také již byla rozvinuta samizdatová literatura. Kušnerovu tvorbu toto období nikterak neovlivnilo. Mezi lety 1974–1978, za jeho působení v literárním sdružení, vydává básnické sbírky *Dopis* (Письмо) 1974, *Přímá řeč* (Прямая речь) 1975, *Velké zprávy* (Большая новость) 1975 a *Hlas* (Голос) 1978 (tamtéž).

Literární sdružení LITO vzniklo v roce 1973 pod záštitou předsedy básnické sekce petrohradského svazu spisovatelů Alexandra Tankova (Александр Семёнович Танков), který podle Kušnera představoval: „nejlepšího ze současných ruských básníků“. Literární sdružení navštěvovala řada tvůrčích osobností, které se proslavily jak v domácím prostředí, tak v zahraničním (Litěraturnoje obědiněnije SPBGETU LETI, etu.ru [online] [cit. 2022-12-09]). Mimo Kušnera a Tankova literární sdružení navštěvovaly osobnosti, jako například Skoblo, Kolker, Khanan⁷⁰ a další. Literární sdružení LITO v současné době pokračuje ve své činnosti. Členové sdružení se scházejí, aby četli poezii, diskutovali nad ní a sdíleli si své názory tak, jako dříve (tamtéž).

V roce 1976 se Kušner seznámil s filosofkou, básnířkou a literární kritičkou Jelenou Nevzgljadovovou⁷¹, které věnoval několik veršů své básně. Kušner a o 3 roky mladší Jelena našli mezi sebou vzájemné porozumění a později se zasnoubili. Manželé Kušnerovi společně rádi cestovali. Nejvíce je okouznil Amsterdam a italské Benátky, ale, jak říkával sám básník: „nejlépe se žije na vesnici, když přijde léto“. S příchodem léta se básník cítil, jako by žil v úplně jiné zemi (Neverov, Aleksandr Kušner 24smi.org [online] [cit. 2022-12-09]). Jelena Navzgljadova publikuje poezii pod pseudonymem Jelena Ušakovová (Елена Ушакова). Její poezie byla vydávaná v časopisech *Syntax*, *Hvězda*, *Něva*, *Nový svět* a dalších. Mezi nejvýznamnější díla autorky patří sbírky: *Noční slunce* (Ночное солнце,

⁷⁰ (1932)

(14.3.1946)

(9.5.1945)

⁷¹

(2. 6. 1939)

1991) a Sněhová bouře (Метель, 2000) (Žurnal Znamja 2006, Jelena Ušaková znamlit.ru [online] [cit. 2022-12-09]).

Tvůrčí činnost Alexandra Kušnera pokračovala i v 80. letech minulého století, kdy podle Ulbrechtové (2009, str. 208) stála na samém vrcholu. Mezi lety 1984-1985 vydal Kušner tři básnické sbírky Tauridská zahrada (Таврический сад), Každodenní dny (Дневные сны) a Živý plot (Живая изгородь), které patří mezi jeho nejvýznamnější básnická díla (Aleksandr Kušner – biografija poeta, kratkoebio.ru [online] [cit. 2023-01-23]). Alexandr Kušner je také autorem řady výroků, jež se později staly aforismy. Mezi jeho nejznámější aforismy patří například: Настоящее горе слов не имеет (Skutečný žal nemá slov⁷²). a Мне боль придаёт одержимость и силу (Bolest mi dodává posedlost a sílu⁷³) (Vyskazivanja, aforizmy i citáty, Aleksandra Kušnera wisdoms.one [online] [cit. 2022-12-09]).

Rok 1985 se neodmyslitelně zapsal do podvědomí celé sovětské společnosti, poněvadž je tento rok spjat s počátkem perestrojky v SSSR. Tentýž rok je pro Alexandra Kušnera svázán s kritikou, která na jeho literární činnost zazněla ze stranických novin Pravda. Autor článku se v novinách Pravda vyjádřil o tvorbě Kušnera neobjektivně. Kritika mířila zejména na neangažovanost básníka v otázkách vojenské a politické moci země a revoluční minulosti. Autorovi článku vadilo zejména to, že Kušner nikdy ve svých básních otevřeně nevystupoval a nepoukazoval na svůj osobní postoj k vládnoucímu systému (Aleksandr Kušner – biografija poeta, kratkoebio.ru [online] [cit. 2023-01-23]). Podle Ulbrechtové (2009, str. 208) je právě období mezi lety 1968–1984 považováno za tvůrčí vrchol Alexandra Semjonoviče Kušnera.

2.3.1 BÁSNICKÁ INICIATIVA A ÚSPĚCHY A. S. KUŠNERA

Po rozpadu SSSR v roce 1991 a odchodu ze společensko-politické zóny tvůrčího svazu sovětského typu vstoupil Alexandr Kušner do Petrohradského PEN klubu. Petrohradský PEN klub byl založen roku 1989 (Aleksandr Kušner – biografija poeta, kratkoebio.ru [online] [cit. 2023-01-23]). Jedná se o sdružení pro lidská práva. Zkratka PEN vychází z anglického názvu pro básníky, esejisty a romanopisce. Hlavní činností PEN klubu je boj za

---

⁷² Vlastní překlad

⁷³ Vlastní překlad

svobodu slova, boj za svobodu jednotlivce, boj proti cenzuře a v neposlední řadě ochrana práv spisovatelů. Petrohradský PEN klub, který od roku 1991 navštěvoval Alexandr Kušner, propaguje lidskoprávní iniciativy, prezentuje díla spisovatelů a pořádá výstavy, různá setkání a literární večery (PEN club spbpenclub.wordpress.com, [online] [cit. 2022-12-09]).

Alexandr Kušner se ve svém životě politicky neprojevoval. V některých okamžicích však dával najevo svůj vlastní postoj. V roce 1993 podepsal Dopis 42. Jednalo se o výzvu skupiny čtyřiceti dvou známých ruských spisovatelů, kteří se v dopise obrací na společnost, vládu a prezidenta Borise Jelcina. Skupina signatářů tímto dopisem reagovala na ruskou ústavní krizi v roce 1993. Dopis byl vytištěn 5. října 1993 v novinách Izvestija (Известия). Hlavní cíl signatářů byl, aby vláda a prezident zakázali v Rusku působení jakýchkoliv nacionalistických a komunistických stran a spolků a zároveň tvrdě sankcionovala jakoukoliv propagandu fašismu a šovinismu (Rybakova 2013, Pismo soroka dvuh za i protiv colta.ru [online] [cit. 2022-12-09]).

Prvních velkých ocenění se Kušnerovi dostalo v roce 1995, kdy získal literární cenu Severní Palmýra za osobní přínos zejména ruské poezii a posílení tradic v ruské literatuře. Literární cena Severní Palmýra byla celoměstská literární cena Petrohradu, kterou udělovala asociace pro podporu kultury v Petrohradu. Téhož roku získal také státní cenu Ruské federace (Aleksandr Kušner kushner.poet.ru, [online] [cit. 2022-12-09]). Od roku 1992 do roku 1995 se stal Kušner šéfredaktorem časopisu Nová básnická knihovna (Библиотеки поэта). O rok později začal básník vydávat virtuální časopis Art Petersburg (Арт Петербург). V letech 1997 až 1998 byla jeho tvůrčí činnost oceněna hned dalšími dvěma cenami. Kušner získal cenu časopisu Novyj mir (Новый мир) a Puškinovu cenu německé nadace A. Tepfera (Ariev, Aleksandr Kušner lavkapisateley.spb.ru [online] [cit. 2022-12-09]). V roce 1999 vychází v časopise Novyj mir článek Kušner se pro nás stal nudným (И Кушнер стал нам скучен) literární kritičky Iriny Rodňanské.⁷⁴ Ještě na konci 90. let se Kušner stal členem redakční rady časopisu Zvezda (Звезда) a Kontrapunkta

⁷⁴ Název článku vychází ze známého rčení o Puškinovi o (Rodňanská 1999, I Kušner stal nam skuchnen magazines.gorky.media 2023, [online] [cit. 2022-12-09]). Článek byl v novém kritickém Kušnerovi poezie.

(Контрапункта) (Aleksandr Kušner – biografija poeta, kratkoebio.ru [online] [cit. 2023-01-23]).

Na přelomu 20. a 21. století vydává Kušner další básnické knihy *Létající hřeben* (Летучая гряда), *Chladný květen* (Холодный май) a *Vlna a kámen* (Волна и камень), zároveň získává jedno ocenění za druhým. Za vysokou úroveň svých literárních děl získal Kušner v roce 2001 Puškinovu cenu Ruské federace, která patří mezi nejprestižnější literární ceny v samotném Rusku. Dále cenu Básníka pro rok 2005 a uměleckou cenu Carskoje selo⁷⁵ (tamtéž).

2.4 ZAHRANIČNÍ ZMÍNKY O A. S. KUŠNEROVI

Na podzim roku 2002 uspořádalo brněnské nakladatelství Petrov v Olomouci setkání českých a moravských básníků. Na festival básníku s názvem *Poezie bez hranic* se sjeli kromě již zmíněných českých a moravských básníků také zahraniční hosté. Jedním z hostů Olomouckého festivalu byl i Alexandr Kušner. Cílem Olomouckého festivalu bylo zprostředkovat poezii širší veřejnosti. Jednotliví autoři vystupovali na pódiu s přednesem svých básní. V rozhovoru pro Český rozhlas (...2002), uvedl šéfredaktor brněnského nakladatelství Petrov Martin Pluháček na otázku, co by z programu vyzdvihl: „Jsou tady velikáni světové poezie formátu Galway Kinnella, držitele Pulitzerovy ceny, vynikající ruský básník Alexandr Kušner, skvělý Američan autor snad padesáti knih Jerome Rothenberg...“ (Faltýnek 2003, Olomouc obsadili básníci z celého světa cesky.radio.cz [online] [cit. 2022-12-09]).

Krom všech dosavadních Kušnerových ocenění za hlubokou poezii pro dospělé získal básník v roce 2007 srbskou cenu za poezii *Zlatý klíč* a ocenění Korněja Čukovského za přínos do oblasti dětské literatury. Do této doby se v autorově sbírce nacházelo celkem 10 knih s dětskou poezií. Mezi jeho nejznámější dětské poetické knihy patří například *Kolo* (Велосипед), *Veselá procházka* (Весёлая прогулка) a *Co máš v kapse* (Что лежит в кармане) (Aleksandr Kušner – biografija poeta, kratkoebio.ru [online] [cit. 2023-01-23]).

⁷⁵ Práv Alexandr Kušner dal podnět politikovi Anatolii Čubajskému pro založení národní ceny Básník, která vznikla ve stejném roce, ve kterém sám Kušner byl touto cenou oceněn (Ткавалов 2008, Čubajskij i premija-transformer litrossia.ru [online] [cit. 2022-12-09])

V roce 2013 byl Kušner oceněn Baltskou hvězdou, udělovanou mezinárodní festivalovou nadací Baltic v Petrohradě a následně roku 2015 byl oceněn Zlatou tibetskou antilopou. Obě tyto ocenění svědčí o mezinárodním uznání literární tvorby Alexandra Kušnera (Neverov, Aleksandr Kušner 24smi.org [online] [cit. 2022-12-09]).

Nutno podotknout, že Kušnerovy knihy byly překládány do mnoha jazyků. Jeho literární díla byla překládána do angličtiny (*Apollo in the snow*, 1991), italštiny (*La poesia di San Pietroburgo*, 1998), holandštiny (*Vier petersburgers*, 1996) a dále do polštiny, japonštiny, čínštiny, hebrejštiny a samozřejmě také do českého jazyka (Neverov, Aleksandr Kušner 24smi.org [online] [cit. 2022-12-09]). O první český překlad Kušnerova básnického díla u nás se postaral Václav Daněk. V roce 1971 přeložil Daněk do češtiny Kušnerovo dílo *Noční stráž*, které bylo vydáno v Petrohradu roku 1966. Jednalo se o druhé básnické dílo vydané Alexandrem Kušnerem. První český překlad tohoto básnického díla byl vydán v Praze nakladatelstvím Vyšehrad (Daněk 1971, *Noční stráž*).

2.5 SOUČASNÁ LITERÁRNÍ ČINNOST A. S. KUŠNERA

V roce 2011 oslavil básník Alexandr Kušner již úctyhodné 75. narozeniny. V tomto roce byla vydána jeho kniha filosofických textů s názvem *Na druhé straně tajemné linie* (По ту сторону таинственной черты). Kniha byla odeslána do Moskvy, kde se konal mezinárodní knižní veletrh. Na veletrhu byla zařazena do nominace *Poezie*, kde získala ocenění *Kniha roku* na počest Kušnerových 75. narozenin. V roce 2015 se konalo předávání cen *Básník*, ve kterém Alexandr Kušner působil jako jeden z porotců. Při vyhlášení vítěze a udělení ceny *Básník pro rok 2015*, jímž se stal Julij Kim, opustil Alexandr Kušner společně s dalším členem poroty Jevgeniem Rejnem (Евгений Борисович Рейн) správní radu společnosti, aby tím povzbudili ruskou poezii a zároveň poukázali na nespokojenost s udělením ceny Juliji Kimovi. Alexandr Kušner je podle Aleny Solncevy, 2015 známý tím, že veřejně bojuje za čistotu ruské poezie, zejména když se jedná o normativní básnickou řeč⁷⁶. V oficiálním oznámení odstoupení Kušnera stálo: "Vítězství Julia Kima stírá tradiční představy o současné moderní poezii, jejích úkolech a způsobech". Kritikou nešetřil ani Jevgenij Rejn, který nazval básně Kima ubohými, napsal: "a všechno co je primitivní a ubohé je

---

⁷⁶ Podle našeho názoru dbal Kušner zejména na to, jakým stylem je poezie psaná, ctí tradiční zásady tvorby (stavby) verše.

nevhodné nazývat tímto názvem – poezie." (Alena Solnceva 2015, str. 38 Poet v Rossii – boljeje ili meněje poet)

Do současné doby Alexandr Kušner vydal více než 60 knih v literární formě poezie a prózy a je také autorem řady literárních článků. Většina z jeho děl byla přeložena do cizích jazyků a mnoho z nich získala světovou slávu. Jen za posledních 8 let vydal Kušner celkem 5 nových knih. V roce 2021 oslavil Alexandr Kušner své 85. narozeniny. I přes takto vysoký věk se stále aktivně věnuje psaní poezie. Není pro něj však jednoduché v takto vysokém věku poslouchat kritiku, která přichází od literárních kritiků. Podle novin Novaja Gazeta „v hluché a nevnímavé době pokračuje Kušner ve psaní, jako by si této vady společnosti nevšiml“ (... 2021) (Neverov, Aleksandr Kušner 24smi.org [online] [cit. 2022-12-09]). Zatím jeho posledním vydaným dílem z roku 2021 je básnická sbírka Vybrané básně (Избранное), kterou vydalo moskevské nakladatelství Eksmo (Aleksandr Kušner – biografija poeta, kratkoebio.ru [online] [cit. 2023-01-23]). Na základě rozhovoru s Alexandrem Kušnerem na webu prosodia.ru je patrné, že za posledních 25 let publikoval básník 5 až 8 básnických sbírek a esejí ročně (Aleksandr Kušner: aristokratizm tichoj liriki prosodia.ru [online] [cit. 2022-12-09]).

Během svého života se Kušner setkal s řadou známých ruských tvůrčích osobností. Na mnohé z nich svými díly velmi zapůsobil. Například nositel Nobelovy ceny Josif Brodskij se o Alexandru Kušnerovi zmiňuje jako o „jednom z nejlepších lyrických básníků 20. století, jehož jméno je předurčeno stát v řadě mezi jmény, jež jsou milá srdci každého, jehož rodným jazykem je ruština“. Uznávaný literární vědec Dimitrij Sergejevič Lichačev se o Kušnerovi zmínil: „Kušner – básník života ve všech jeho projevech. A to je jedna z nejatraktivnějších vlastností jeho poezie“. Literární kritička a historička Lidia Ginzburgová o Kušnerovi pronesla: „Na rozdíl od převládající tradiční poezie píše Kušner o šťastné lásce. Kušnerovi básně vyprávějí o životním štěstí a pro něj neutichající úzkosti. Uvědomuje si v nich provázanost života a tragédie“ (Aleksandr Kušner, kushner.poet.ru, [online] [cit. 2023-12-09]).

Alexandr Semjonovič Kušner patří bezpochyby mezi nejvýznamnější ruské básníky 2. poloviny 20. a začátku 21. století. Jeho přínos pro ruskou poezii je značný. Jak velkým množstvím vydaných a mezinárodně oceňovaných básní, tak i početnými tituly dětské

literatury se podílel na rozvíjení ruské poezie. Překlady autorovy tvorby do řady cizích jazyků jen potvrzují uznání jeho talentu. Celoživotní snaha Alexandra Kušnera je zachovat čistotu ruské poezie, která tvoří jádro jeho literární tvorby. Důležité postavení Alexandra Kušnera v ruské poezii jen stvrzují výroky různých tvůrčích osobností.

3 PŘÍNOS TVORBY A. S. KUŠNERA V RUSKÉ POEZII

3.1 CHARAKTERISTIKA TVŮRČÍ ČINNOSTI A. S. KUŠNERA

Alexandr Sergejevič Kušner, profesionální ruský básník, autor více než 50 básnických sbírek, jenž se zapsal svou dlouhou a bohatou poetickou cestou do ruského poetického kánonu. První jeho básnické sbírky začaly vycházet v Petrohradě od 2. poloviny 50. let 20. století. Proto je nezbytné se zmínit, v čem spočívá jedinečnost a krása jeho tvorby. Básník je jedním z řady pokračovatelů klasického ruského verše puškinovské a lermontovské tradice. Kušnerova poezie se řídí pravidly akmeistů a básníků blízkých poetické tvorbě Innokentina Anněnského a Borise Pasternaka. Alexandr Kušner se podrobně věnoval poezii Anněnského v díle „Apollón ve sněhu“ (1991), kdy se básník snažil ztotožnit s Anněnského básnickou formou a napodobit jeho druh rýmu⁷⁷ (Ulbrechtová 2009, str. 209-217).

Alexandr Kušner zachycuje ve svých básních nejen lásku k Rusku ale zejména ke svému rodnému Leningradu/Petrogradu, který v jeho tvorbě zaujímá zvláštní místo. S Petrohradem je neodmyslitelně spjat básníkův lyrický hrdina a jeho osud. V Kušnerových verších se také projevují pocity lásky k ruské poezii a radosti ze života. Kušnerova láska k ruské poezii plyne zejména z její „melodičnosti“, kterou básník v porovnání se západoevropskou poezií nenachází. Podle Ulbrechtové (2009, str. 209) považuje Kušner za „duši umění“ lyriku, z níž můžeme zjistit vše o básníkově smýšlení, naopak za „duši poezie“ básník považuje intonaci, která se vyskytuje pouze v sobě samém. Tyto Kušnerovi představy o „*duši umění a poezie*“ odpovídají ruským principům melodického verše (tamtéž, str. 209).

V Kušnerových básních můžeme nalézt stopy poetické tvorby básnířky Anny Achmatovové a básníka Osipa Mandelštama. Zejména, když porovnáme poezii Mandelštama a Kušnera, zjistíme, že existuje mnoho totožných rysů jejich poezie.⁷⁸ Ulbrechtová (2009, str. 210)

⁷⁷ Podle Ulbrechtové (2009, str. 217) má poezie básníka Osipa Mandelštama velmi blízko k poetickému smyslu Innokentina Anněnského. Na základě blízkosti poetického smyslu Mandelštama a Kušnera k Anněnskému se domnívám, že tato skutečnost nasvědčuje o jedné z podobností v tvorbě Mandelštama a Kušnera.

⁷⁸ Alexandr Kušner považoval i tvorbu své poezie básníka Osipa Mandelštama za jednoho ze svých vzorů. Z tohoto důvodu se objevují některé charakteristické prvky (rysy) tvorby Mandelštama v Kušnerových básních. Podle Ulbrechtové (2009, str. 211) se jedná například o antické prvky v básních, estetickou filozofii a filozofické otázky (lov ků, součástí kosmického prostoru a uspořádání přírody). Je zejména, že

uvádí, že: „*Kušnerův vztah k Mandelštamovi je přitom velmi zvláštní.*“⁷⁹ Přestože Mandelštamův „odkaz“ je v dílech básníka hojně zastoupen, Kušner tuto skutečnost odmítá. Namísto Mandelštáma uvádí Kušner jako vzory své poetické tvorby básníky Ťutčeva a Anněnského.

O Mandelštamovi Kušner prohlásil: „*veliký básník 20. století, génius, jakékoliv srovnání takového druhu se mi zdá být nemožné. ... Ani jeden současný básník se nemůže obejít bez toho, co udělal Mandelštam v ruské poezii.*“⁸⁰ (Ulbrechtová 2009, str. 210).

Ve stejně váhavém a zdrženlivém duchu se Kušner zmiňuje o jednom z modernistických hnutí 20. století – Akmeismu. „*... Ano, opravdu se cítím být člověkem, píšícím básně, blízké tomuto literárnímu směru.*“⁸¹ Podle Ulbrechtové (2009, str. 210) je Kušner označován současnou petrohradskou kritikou jako „poslední akmeista“, ačkoliv se sám označení akmeista vyhýbá. V podobném duchu se o Kušnerovi zmiňuje i jeho dlouholetý přítel Josif Brodskij, jenž považoval Alexandra Kušnera za nástupce klasické ruské poezie a akmeismu. Domnívám se, že Alexandr Kušner se nepovažuje přímo za akmeistu z toho důvodu, že ve svých básních využívá jiných básnických prostředků než poezie akmeismu. Pro kušnerovi básně je typické přirovnání, zatímco v poezii akmeismu se více vyskytuje metafora (ibidem, str. 211-215).

S poezií je spjata versifikace, která se začala v první polovině 20. století podrobovat intenzivnímu zkoumání nejen literárních vědců, ale také samotných básníků. Alexandr Kušner používá ve svých básních veškeré typy veršů, zanechává svůj verš čistý, bez jakéhokoliv enjambementu.⁸² Zároveň se v poezii básníka objevuje velké množství básnických figur.⁸³ Kušnerova poezie obsahuje značné množství básnických prostředků a podnětů přejatých z ruské poezie. Od 60. let 20. století se také v básníkově tvorbě začíná objevovat mytizující a biblické vidění. Tvůrčí inspiraci čerpá také z dějin výtvarných

---

n které kompoziční prvky Kušner opravdu převzal od Mandelštáma. Není však jasné, zdali se jedná o napodobení či o trend dané doby. Nicméně domnívám se, že stejně tak jako v poezii Kušnera, tak v poezii Mandelštáma nalezneme velké množství intertextuality zejména od básníků Ťutčeva a Anněnského (Ibidem, str. 211).

⁷⁹ Vlastní překlady

⁸⁰ Vlastní překlady

⁸¹ Ibidem, str. 210; vlastní překlady

⁸² Jedná se o rytmický přesah, kdy v rýmu přesahuje do dalšího verše (enjambement slovník-cizich-slov.cz [online] [cit. 2022-12-09]).

⁸³ Například aliterace, apoziopoeze, anafora apod. viz níže, rozbor básní A. S. Kušnera.

umění. Podle Ulbrechtové (2009, str. 212) nelze označit Kušnerovu poezii za napodobování, nýbrž za pokračování daných tradic, které se odrážejí v jeho textech. Všeobecně můžeme říci, že Alexandr Kušner ve svých básních opěvuje život z veškerých jeho stran. Běloruská literární kritička Irina Skoropanovová označila Kušnerovu poezii jako koexistenci „epikurejství a stoicismu“.⁸⁴ (Skoropanovová 1993, str. 139) Toto označení je pro Kušnerovu poezii vhodné, neboť se ve většině svých básní autor oprošťuje od zobrazování všeho zlého a popisuje pouze pestrost životních forem a také půvab života. V Kušnerových dílech nenalezneme žádné verše, které by obsahovaly politický podtext. Autor byl často terčem kritiky zejména za svoji apolitičnost. Ta se podle Ulbrechtové (2009, str. 212) projevuje tím, že Kušnerovy básně často končí buďto oslavou Ruska, které i přes všechny negativní skutečnosti básník stále miluje, nebo takzvaným „druhým světem“, jež je stvořen jemnou satirou souběžně se světem skutečným.⁸⁵ (tamtéž, str. 213)

3.2 PŘÍRODNÍ MOTIVY V POEZII A. S. KUŠNERA

Literární kritička Irina Skoropanovová nazvala Alexandra Kušnera, na základě vyskytujících se přírodních motivů (rostlin, ptactva, hmyzu apod.) v jeho básních, básníkem, který ve svých básních oslavuje život. Pro Kušnera znamená propojení světa a života jeden duchovní prostor, jenž se nachází v našem vědomí. Tyto přírodní prvky znázorňují v autorových básních ideální a radostné pocity ze života, jež člověk nechce opustit (Skoropanovová 1993, str. 130-131).

V Kušnerově poezii je nutné rozpoznat obrazy rostlin jako žánrově zabarvené. Klíčovým žánrem pro pochopení autorovy poezie je idyla. Alexandr Kušner uvedl roku 1997 v rozhovoru pro časopis „Otázky literatury“ svou vzpomínku z dětství: „Byli mi 3 roky, když jsem jednou stál v zahradě nedaleko Velké ulice v Petrohradu a najednou jsem byl očarován slunečním zářím a šumem listí. ... Právě tehdy se ve mně pohnula duše a já začal přemýšlet, jakým jazykem mluví stromy s dítětem. Jakým způsobem mu vštěpují pocit

⁸⁴ Epikurejství je starořecký filozofický směr, založený přibližně kolem roku 310 př. n. l. ideálem tohoto směru se stala blaženost. Snaha vyhnout se veškerému strastem a docílit tak pocitů blaha (slasti) (Diogenés 1995, str. 420). Stoicismus byl filozofický směr, který vznikl ve 3. st. př. n. l. Stoicisté se zabývali především životem a lidskou svobodou. Aby lidský život byl svobodný musel člověk žít v souladu s přírodou (Long 2003, str. 152).

⁸⁵ Tento šdruhý svět se objevuje například v básnické sbírce *Čivý plot* (1988).

šťěstí a spokojeného života a své tajemství.“⁸⁶ (Aleksandr Kušner: aristokratizm tichoj liriki prosodia.ru [online] [cit. 2022-12-09]). Právě tento okamžik představuje jednu z těch situací, které se staly centrem Kušnerova básnického mýtu. O interakci mezi malým chlapcem a keřem pojednává autorova báseň „Dvě žvatlání, mohou být mumlání“ (1966). „*Dvě žvatlání, mohou být mumlání, Zaslechl jsem probuzení a dva nádechy. Těžký keř pod okny se zachvěl, A chlapec můj, ležel s otevřenýma očima. Kapky ho mýjeli, plakaly za pochodu. Byl to malý chlapec, keř byl mnohem starší. Svoji zkušenost porovnával s neznalostí. I první zvuky chlapce učil. Dělal to tak: zatřásl větvemi, Sklonil je dolů a táhl po zemi. Chlapec svými rty zkoušel to samé. A vznikly zvuky podobné [le-le-le] i [la-la-la] ...*“⁸⁷ (Aleksandr Kušner 1966, Dva lěpjeta, byť možeť bormotaňja 45parallel.net [online] [cit. 2023-03-25]). Právě v této básni Kušner zachycuje interakci člověka s přírodou a také vnější pohled dospělé (třetí) osoby na vzájemné souznění (vzájemné obohacování) mezi keřem a dítětem. Keř jakožto starší a zkušenější učí novým návykům malého neznalého chlapce (Aleksandr Kušner: aristokratizm tichoj liriki prosodia.ru [online] [cit. 2022-12-09]).

Ulbrechtová (2009, str. 214) říká, že všechny přírodní prvky jsou „*metaforami básnických motivů*“, poněvadž Alexandr Kušner ve své poezii nevytváří rozdíl mezi životem, poezií a přírodou. Jeho kompozice básní je většinou tvořena třemi částmi, které dohromady tvoří tuto triádu „*příroda – život – poezie*“⁸⁸. S takovouto kompozicí se můžeme setkat například v básni *Freska*, která je součástí básnické sbírky „*Časy si nevybírají: pět desetiletí*“ z roku 2007. Kušnerova poezie odráží také kulturní spojitosti, které se pokaždé ve verších zhmotňují, například postava Apollóna, která byla nalezena během okopávání vinice v díle „*Apollón v trávě*“ (2005). V básnické tvorbě autora představuje „*symbol*“ Apollóna jakéhosi soudce jeho vlastní poezie (tamtéž, str. 214).

3.3 ZVLÁŠTNOSTI TVORBY A. S. KUŠNERA

Irina Skoropanovová (1993, str. 135-136) říká, že „*Kušnerova poezie je různorodá. Různorodostí můžeme nazvat výčet vlastních jmen, která označují příjmení a díla spisovatelů, umělců a skladatelů. ... Kušnerovi básně obsahují biblické a antické obrazy,*

⁸⁶ Vlastní překlad

⁸⁷ Vlastní překlad

⁸⁸ Ibidem, str. 214

odkazy na historické události a geografické názvy. Všechny tyto prvky vypovídají o usilování Alexandra Kušnera přivést svou poezii ke kořenům světového kulturního stromu.⁸⁹ (Kromě výše zmíněných různorodostí můžeme říci, že v dílech autora se značně vyskytují intertextuální citáty a přirovnání. Ulbrechtová – Filipová (Hrabáková 2004, str. 130) dodává navíc také to, že v básních Alexandra Kušnera se objevuje avantgardní umění, které se projevuje tím, že jednotlivé předměty každodenního života ožívají a stávají se tak samostatnými. Právě avantgardní umění představuje v dílech dané napětí, které tak tvoří jeden z nejzajímavějších hledisek autorovy poezie (ibid., 2004).

Kušnerův přítel Josif Brodskij vyzdvihuje univerzálnost a životaschopnost básnických prostředků, které si Alexandr Kušner vybral, aby prokázal v chaosu, který způsobil modernismus „*schopnost jazyka ke srozumitelnosti, zraku k jasnosti a sluchu k přesnosti.*“⁹⁰ (Aleksandr Kušner – biografija kushner.poet-premium.ru [online] [cit. 2023-03-24]). Kušnerovy básně můžeme charakterizovat zdrženlivostí tónu a absencí negativních gest. Alexandr Kušner se zaměřuje zejména na ruský pravidelný rýmovaný verš. „*Hnacím motorem*“ autorovy poezie je intonace, která tvoří v básních pohyb duše. Mimo jiné si intonace v autorových básních podřizuje obsah, obrazový systém a zejména básnický rozměr. Podle výše zmíněného „*zaměřil básník svou pozornost také na knihu básní, jako na nový a nejproduktivnější žánr lyrické poezie. Kniha básní, na rozdíl od eposu, dává básníkovi možnost vytvořit úplný a smysluplnější obraz současného moderního života.*“⁹¹ (ibidem, 2005 [online] [cit. 2023-03-24])

Tak jako řada jiných petrohradských tvůrčích osobností pořádala literární večery, tak i Alexandr Kušner pořádal tvůrčí večery, na kterých se zejména přednášela literární tvorba a probíhaly diskuze nad literární a uměleckou činností. Komarov (2011, str. 44-55) uvádí v deníku *Otázky literatury (Voprosy litěratyry)*, že na jednom ze svých literárních večerů Kušner uvedl několik důležitých literárních předpokladů, které následně vymezil na:

- „*je zcela nepřípustné opustit tradiční rytmus a rým,*

⁸⁹ Vlastní překlad Výraz: ší ko en m sv tového kulturního stromu.ō (sv tový strom) p edstavuje ve slovanské mytologii spojení ve-kerého sv ta. Ko eny strom p edstavují spojení s podsv tím, koruna stromu spojení s nebesy a kmen a v tve symbolizují spojení pozemského flivota (Petruchin 2004, str. 253).

⁹⁰ Vlastní překlad

⁹¹ Vlastní překlad

- *ruská poezie by neměla kvůli výraznému zaostání v uspořádání v porovnání se západoevropskou poezií bezhlavě přejímat všechny její trendy,*
- *Kušner také zdůrazňuje, že ruský jazyk se svým pohyblivým přízvukem, volným uspořádáním slov, neomezenou rýmovací kapacitou v sobě zahrnuje aktivní používání tradičních hodnot a rýmu.“ (Komarov 2011, str. 44-55)*

Svůj přínos do ruské poezie Kušner spatřuje zejména v novém úhlu pohledu: *„Přinesl jsem do tohoto světa svůj nový úhel pohledu. A motivy, které nejsou podobné nikomu jinému.“*⁹² (Komarov 2011, str. 44-55).

Daňek (1986, str. 124-128) uvádí, že *„Kušnerova poezie se vyznačuje téměř absolutní pokorou před zázrakem života a před velkým uměním... A velmi dobře si uvědomuje svou nepatrnost, takřka nicotnost v dějinách umění... Lyrickým syžetem, celou svou slovní technikou i svou pointací připomíná Kušnerova báseň kolorovanou kresbu, akvarel, klasické plátno.“*

Podle výše uvedeného citátu Daňka 1986 je zřejmé, že v Kušnerově poezii představuje důležité téma lidské bytí a umění. Důležitou roli v jeho poezii sehrávají také dějiny. Ostatně v básnické sbírce Kanava (Канавы, 1981) jsou patrné mytologické a biblické stopy ale také umělecké odkazy jiných autorů.⁹³ Básnická sbírka Kanaval se dotýká celého uměleckého spektra, na jehož základě se domnívám, že vznikl daný výrok, že si básník: *„uvědomuje svou nepatrnost, takřka nicotnost v dějinách umění.“*⁹⁴ Co se týče básníkova syžetu, mohu na základě přečtených básní a výše uvedeného citátu říci, že je syžet velmi rozmanitý.

---

⁹² Vlastní překlad

⁹³ V básních se vyskytuje aténský Akropolis, král Oidipus, Minotaur a krétský Labyrint nebo se v básnické sbírce také objevují básně zalíbené na motivech keltských a bretonských legend. Můžeme zde nalézt také stopy Shakespeara, Mozarta, Rousseaua, Byrona i dalších světových umělců (Daňek 1986, str. 125).

⁹⁴ Ibidem, 1986

4 DÍLČÍ ANALÝZA BÁSNICKÉ TVORBY A. S. KUŠNERA

4.1 STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH BÁSNICKÝCH DĚL

V následujících podkapitolách se budu věnovat rozboru třech vybraných básnických děl Alexandra Kušnera. Nejprve se budu věnovat rozboru básně Noční stráž (Ночной дозор, 1966) ze stejnojmenné básnické sbírky, kterou v roce 1971 do českého jazyku přeložil Václav Daněk. Dále se budu věnovat rozboru básně Taurický sad (Таврический сад, 1984) opět ze stejnojmenné básnické sbírky, kterou přeložil Václav Daněk do českého jazyka v roce 1986. V neposlední řadě se budu zabývat rozbohem dětské básně Oblaka (Облака, 2011) z básnické sbírky Veselá procházka. Nejprve uvedu originální znění básně a poté překlad do českého jazyka. V následném rozboru se zaměřím zejména na strukturu básně, rým a básnické prostředky, které jsou v básních využity.

4.1.1 ROZBOR BÁSNĚ NOČNÍ STRÁŽ

Ночной дозор

На рассвете тих и странен (А)
Городской ночной дозор. (Б)
Хорошо! Никто не ранен. (А)
И служебный близок двор. (Б)

Голубые тени башен. (А)
Тяжесть ружей на плече. (Б)
Город виден и нестрашен. (А)
Не такой, как при свече. (Б)

Мимо вывески сапожной, (А)
Мимо старой каланчи, (Б)
Мимо шторки ненадежной, (А)
Пропускающей лучи. (Б)

Кто он, знахарь иль картежник, (А)
Что не гасит ночью свет? — (Б)
Капитан мой! То художник. (А)
И, клянусь, чуднее нет. (Б)

Никогда не знаешь сразу, (А)
Что он выберет сейчас: (Б)
То ли окорок и вазу, (А)
То ли дерево и нас. (Б)

Noční Stráž

Na rozhraní noci s ránem (А)
tichá divná noční stráž. (Б)
Sláva! Nikdo není raněn. (А)
Rychle dolů z městských bašt. (Б)

Modřínové stíny věží. (А)
Tíha pušek objímá. (Б)
Nepřizračné město leží (А)
rozškrtnuté očima. (Б)

Kolem štítu mistra švícka. (А)
Kolem hlásky u mýta. (Б)
Kolem okna z hadrniska, (А)
kudy světlo prosvítá. (Б)

Kdo tam? Kartář nebo kuchtýř (А)
lektvarů, že nespí už? (Б)
Kapitáne! To je kumštýř. (А)
Nejprapodivnější muž. (Б)

Do poslední chvíle nevíš, (А)
koho zvěční na obraz: (Б)
jestli šunku nebo vějíř, (А)
jestli vázu nebo nás. (Б)

Не поймешь, по правде, даже, (А)
Рассмотрев со всех сторон, (Б)
То ли мы — ночная стража (А)
В этих стенах, то ли он (Б)
(Ночной дозор 45parallel.net
[online] [cit. 2023-03-28])

Kdo však čistou pravdu zvaží, (А)
stejnou pro nás stejnou proň? (B)
Jestli my jsme noční stráží (А)
Na těch hradbách nebo on.
(Daněk 1971, str. 13)

1) Rytmicko-kompoziční vrstva

- 1) Kompoziční postup: chronologický.
- 2) Postavení vypravěče: er-forma.
- 3) Počet slok: 6.
- 4) Počet veršů: každá sloka obsahuje 4 verše.
- 5) Rým: báseň obsahuje střídavý rým (A B A B) kde se střídá mužský a ženský rým.
- 6) Rytmus: v básni se vyskytuje jambický rytmus.

2) Tematická vrstva

Báseň pojednává o strážích, kteří drželi noční hlídku na městských hradbách. Když v okně zahlédli rozsvícené světlo, zpočátku nevěděli, kdo se za oknem skrývá, ale nakonec jeden ze strážců poznal zřejmě místního malíře. Postava umělce v básni představuje nočního strážce a zároveň architekta tohoto města. Daněk (1986, str. 129) dodává, že se v básni „prosazuje víra v možnost lepší varianty lidského osudu, mocí lásky...“ Kušner je přesvědčen o tom, že právě prostřednictvím lásky můžeme chápat a měnit svět, i když zlo převažuje nad dobrem (tamtéž). V této básni je popsán obraz města za rozbřesku, kdy jsou teprve vidět siluet městských budov, různé nápisy nad obchody. Město je hlídané stráží a je zde popsán vlídný obraz města. V této básni se také vyskytuje porovnání skutečné stráže města se strážcem města v přeneseném významu, kterým je umělec. Umělec tvořil zřejmě celou noc, představuje strážce kultury. Odráží se zde téma Petrohradu a umělce.

3) Jazyková vrstva

- 1) Jazyk: báseň je psaná spisovným ruským jazykem, který obsahuje popis města a krátký dialog stráží.
- 2) Slovní zásoba: v básni se nevykytují dialektismy, neologismy ani historismy. V básni se vyskytuje archaismus – каланча (označení pro požární rozhlednu, která se používalo v 19. století), знахарь (léčitel).
- 3) V básni se nalézáme tyto figury:
  - Anafora: (Мимо вывески сапожной, Мимо старой каланчи, Мимо шторы ненадежной, То ли окорок..., То ли дерево...).
  - Řečnická otázka: (Что не гасит ночью свет?).
- 4) V básni jsou použity následující tropy:
  - Epiteton: (Голубые тени башен).
  - Synestezie: (тих и странен).
  - Přirovnání: (Город ... Не такой, как при свече).

4.1.2 ROZBOR BÁSNĚ ТАУРИЧЕСКИЙ САД

Таврический сад

Тем и нравится сад, что к Тавриде склоняется он, (А)

Через тысячи верст до отрогов ее доставая. (Б)

Тем и нравится сад, что долинам ее посвящён, (А)

Среди северных зим — берегам позлащенного края, (Б)

И когда от Потемкинской сквозь его дебри домой. (А)

Выбегаю к Таврической, кажется мне, за оградой. (Б)

Ждет меня тонкорунное с желтой, как шерсть, бахромой, (А)

И клубится во мгле, и, лазурное, грезит Элладой. (Б)

Тем и нравится сад, что Россия под снегом лежит, (А)

Разметавшись, и если виски ее лижут метели, (Б)

То у ног — мушмула и, смотри, зеленеет самшит, (А)

И приезжий смельчак лезет, съездившись, в море в апреле!(Б)

Не горюй. Мы еще перепишем судьбу, замело (А)

Длиннорogie ветви сырой грубошерстной пряжей, (Б)

И живое какое-то, скрытое, мнится, тепло. (А)

Есть в любви, языке — потому и в поэзии нашей! (Б)

(Kušner 1997, str. 211)

Taurický sad

Také tím imponuje sad, že Taurice se hlásí do plání,

do jejich ostrohů tolika tisíci verstami vlaje.

Také tím imponuje sad, že k jejím údolím se naklání

vprostřed zim severských – až k břehům pozlácovaného kraje.

Když s Potěmkinem domů běžím zarostlými stráněmi,

k Taurickému sadu mířím, vidím je už při ohradě:

leskne se velejemné rouno se zlatými třásněmi

a s mlhou k nebi stoupá travomodž a má sen o Heladě.

Také tím imponuje sad, že po Rusku se potuluje mráz

a metelice lížou spánky, do sněhů je noří,

ale v něm šumí mišpule a zelená se zimozráz

a v dubnu frajer přijede a tetelí se v moři!

Nezoufej. My osud ještě přepíšeme. Zavěje

vlahé rouno dlouhorohou alej, orosí ji.

A ono živoucí, ač smlčované teplo naděje je v lásce,

v jazyce – a tudíž v naší poezii!

(Daněk 1986, str. 105)

1) Rytmicko-kompoziční vrstva

- Kompoziční postup: chronologický.
- Postavení vypravěče: er-forma (Тем и нравится сад, что к Тавриде склоняется он) + ich-forma (Выбегаю к Таврической, кажется мне, за оградой.) V básni se

vyskytuje také wir – forma (Мы еще перепишем судьбу, потому и в поэзии нашей).

- Počet slok: 4
- Počet veršů: první sloka obsahuje 4 veršů a další dvě sloky obsahují 4 verše.
- Rým: v básni se vyskytuje střídavý rým (A B A B).
- Rytmus: v básni se vyskytuje jambický rytmus.

2) Tematická vrstva

Báseň pojednává o Taurickém sadu (Tauridské zahradě v Petrohradu). Kušner zde líčí krásu a jedinečnost Taurického sadu. Odráží se zde Kušnerův vztah k přírodě. Lyrický hrdina si tuto městskou zahradu představuje jako zastoupení jižní přírody v severním městě. V této básni se proplétají různé motivy: Krym – Taurida, Taurický sad – rodný Petrohrad. V básni se vyskytují kontrasty mezi severem a jihem (vánice, sníh a mišpule, zimostraz). Je zde také patrný blízký vztah Kušnera k tomuto místu. Domníváme se, že básník často navštěvoval tuto zahradu a je jeho oblíbeným místem, kde hledal svoji tvůrčí inspiraci. Kateřina Veliká nechala postavit pro kníže Grigorije Potěmkina Taurický palác. Grigorij Potěmkin se stal zakladatelem Taurické zahrady, která se nachází za Taurickým palácem. Kušner v básni také sní o starověkém Řecku – Hellada.

3) Jazyková vrstva

1) Jazyk: báseň je psaná spisovnou ruštinou. Vyskytují se zde historismy: верста, тонкорунный (ve vztahu ke zlatému rounu), Еллада (odkaz ke starověkému Řecku). Kušner používá několik exotismů мушмула (mišpule), самшит (zimostraz)

a. Používá zde historický staro-řecký název Krymu – Taurida.

2) Slovní zásoba: v básni se vyskytují dialektismy a neologismy. Jsou zde použita některá toponyma, kromě Taurická zahrada je tady zmínka také o ulicích v okolí zahrady (Potěmkinova, Tauridská).

3) V básni se vyskytují tyto figury:

- Anafora: (Тем и нравится сад).

- Elipsa: (То у ног — мушмула).
- Ironie: (И приезжий смельчак лезет, съезжившись, в море в апреле!).

4) V básni jsou použity následující tropy:

- Metafora: (позлащенного края, виски ее лижут метели, Длиннорогие ветви, сквозь его дебри).
- Personifikace: (сад склоняется).
- Příklad: (как шерсть, бахромой).
- Epiteton konstans: (зеленеет самшит).
- Metonymie: (сад, что к Тавриде склоняется он, поэзии нашей).
- Synekdocha: (Россия под снегом лежит).

5. Symbolika barev

- Ждет меня тонкорунное с желтой, как шерсть, бахромой (Slunce, zlaté rouno).
- И клубится во мгле, и, лазурное, грезит Элладой. Při pohledu na Taurický sad si Kušner vybavuje starořeckou Helladu.
- Среди северных зим — берегам позлащенного края (básník porovnává zimu na severu země a léto v jižních oblastech).
- Тем и нравится сад, что Россия под снегом лежит (Bílá barva znázorňuje sníh).

Při komparaci originálu a překladu této básně jsme zjistili, že překlad Daňka 1986 je volnější. V originále se básník zmiňuje o názvu ulic kolem Taurické zahrady, ale v překladu básně se tyto názvy modifikují např. Potěmkinova ulice se promění v samotného „Potěmkina“ a o Taurické ulici v překladu není zmínka.

4.1.3 ROZBOR BÁSNĚ OBLAKA

Облака	Oblaka
Как быстро по небу бегут облака. (А)	Jak rychle mraky po nebi běhají.
Похоже одно на коня-горбунка. (А)	Jeden podobající se hrbatému koni.
Другое распахнуто словно пальто. (Б)	Druhý zase rozevřený jako kabát.
А третье похоже... не знаю на что! (Б)	A třetí podobný... nevím čemu!
Блестящее, белое, с яркой каймой, (А)	S jasným třpytivým a bílým lemem,
Как быстро промчалось оно надо мною, (А)	Jak rychle nade mnou plynou.
Промчалось бесшумно и скрылось во мгле. (Б)	Tiše utíkající a mizející v mlze
Такого предмета и нет на земле! (Б)	Na zemi nic takového není!

(Alexandr Kušner, Oblaka lit-ra.su 2023,
[online] [cit. 2023-03-28])

1) Kompoziční vrstva

- Kompoziční postup: chronologický.
- Postavení vypravěče: ich-forma.
- Počet slok: 1.
- Počet veršů: sloka obsahuje celkem 8 veršů.
- Rým: v básni se vyskytuje sdružený rým (А – А, Б – Б).
- Rytmus: v básni se vyskytuje trochej.

2) Tematická vrstva

Jedná se o dětskou báseň, která pojednává o různých tvarech, velikostech a vlastnostech mraků, o jejich volném plynutí po obloze a taktéž o jejich jedinečnosti, kterou Kušner vyjadřuje v závěru básně.

3) Jazyková vrstva

- 1) Jazyk: báseň je psaná spisovnou ruštinou. Básník přizpůsobuje jazyk básně dětskému vnímání. Je zde odkaz ke známé pohádce Koníček Hrbáček, kterou sepsal Petr Pavlovič Jeršov. Pohádkový obraz je znám ruským dětem, básník používá aluzii k dílu klasické ruské literatury. Básník využívá bohatou symboliku a řadu asociací.
- 2) Slovní zásoba: v básni se nevykytují žádné dialektismy, neologismy, archaismy ani historismy.
- 3) V básni se vyskytují tyto figury:
  - Inverze: (Как быстро по небу бегут облака/ Как быстро облака бегут по небу)
  - Aposiopese: (А третье похоже... не знаю на что!)
- 4) V básni jsou použity následující tropy
  - Přirovnání: (распахнуто словно пальто), skryté přirovnání (Похоже одно на коня-горбунка.).
  - Personifikace: ((облако) Промчалось бесшумно и скрылось во мгле, по небу бегут облака).
  - Epiteton ornans: (Блестящее, белое, с яркой каймой).
  - Metonymie: (бегут облака).

4.1.4 ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ

Uvedené stručné rozbory básní naznačují to, jak by se báseň mohla analyzovat na středních školách. Tato kapitola představuje ve velké míře vhled do textologie (versologie). V následující kapitole, věnované zařazení básnické tvorby A. Kušnera do vyučování ruského jazyka se budu věnovat zařazením básní do vyučování.

5 ZAŘAZENÍ BÁSNICKÉ TVORBY A. S. KUŠNERA DO VYUČOVÁNÍ RUSKÉHO JAZYKA

V této didaktické části se budu zabývat tvorbou modelové vyučovací hodiny Sovětská literatura – Alexandr Semjonovič Kušner. Nejprve se budu věnovat modelování kurikula, tj. ukotvením tématu do kurikulárních dokumentů. Dále se zaměřím na didaktickou transformaci vzdělávacího obsahu, kde detailněji rozeberu vyučovací hodinu. V této části také vytvořím návrh možného způsobu vyučování tématu v distanční formě vyučování a v poslední řadě se budu věnovat návrhu alterace vyučovací hodiny.

5.1 MODELOVÁNÍ KURIKULA

5.1.1 TÉMA VYUČOVACÍ JEDNOTKY

Téma mé modelové vyučovací hodiny je Sovětská literatura – Alexandr Semjonovič Kušner. Ve vyučovací hodině se budu nejprve krátce zabývat charakteristikou a vývojem ruské poezie tohoto období. Dále se ve vyučovací hodině budu zabývat biografii a tvorbou Alexandra Semjonoviče Kušnera a také se zaměřím na rozbor jeho básně. Této vyučovací hodině by předcházela vyučovací hodina, která by se věnovala významnému básníkovi a nositeli Nobelovy ceny za literaturu, Josifu Brodskému. A následovala by vyučovací hodina trendy v moderní poezii 21. století. Vyučovací hodiny ruského jazyka by měly být rozmanité, mělo by docházet ve vyučování ke střídání jednotlivých činností, proto aby došlo k osvojení nových znalostí a dovedností a jednak aby také došlo k naplnění stanovených výukových cílů. Výuková hodina by měla být pro žáky postavena tak, aby byla maximálně přínosná a v průběhu vyučování nedocházelo k monotónnosti.

5.1.2 UKOTVENÍ TÉMATU V RVP G

Téma vyučovací hodiny Sovětská literatura – Alexandr Semjonovič Kušner je součástí celku Ruská/Sovětská literatura 20. století. Tento celek je do Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia (dále jen RVP) začleněn následujícím způsobem: vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace, vzdělávací obor Další cizí jazyk (Ruský jazyk), vzdělávací obsah: Receptivní řečové dovednosti (RVP G 2007, str. 2, 19).

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací obor: Druhý cizí jazyk (Ruský jazyk)

Vzdělávací obsah: Receptivní řečové dovednosti

Obr. č. 1 Očekávané výstupy z RVP G

Očekávané výstupy	
žák	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rozumí hlavním bodům či myšlenkám autentického ústního projevu i psaného textu na běžné a známé téma ➤ identifikuje strukturu jednoduchého textu a rozliší hlavní informace ➤ rozliší v mluveném projevu jednotlivé mluvčí, identifikuje různé styly a citová zabarvení promluvy ➤ odhadne význam neznámých slov na základě již osvojené slovní zásoby a kontextu ➤ užívá různé techniky čtení dle typu textu a účelu čtení ➤ využívá různé druhy slovníků při čtení nekomplikovaných faktografických textů
PRODUKTIVNÍ ŘEČOVÉ DOVEDNOSTI	
Očekávané výstupy	
žák	<ul style="list-style-type: none"> ➤ srozumitelně reprodukuje přečtený nebo vyslechnutý, méně náročný autentický text se slovní zásobou na běžná témata ➤ formuluje svůj názor ústně i písemně na jednoduché, běžné téma srozumitelně, gramaticky správně a stručně ➤ logicky a jasně strukturuje středně dlouhý písemný projev, formální i neformální text na běžné či známé téma ➤ sestaví ústně i písemně souvislý text na jednoduché téma jako lineární sled myšlenek ➤ jednoduše a souvisle popíše své okolí, své zájmy a činnosti s nimi související ➤ shrne a ústně i písemně sdělí běžné, obsahově jednoduché informace ➤ využívá překladové slovníky při zpracování písemného projevu na méně běžné téma
INTERAKTIVNÍ ŘEČOVÉ DOVEDNOSTI	
Očekávané výstupy	
žák	<ul style="list-style-type: none"> ➤ vysvětlí gramaticky správně své názory a stanoviska písemnou i ústní formou a v krátkém a jednoduchém projevu na téma osobních zájmů nebo každodenního života ➤ reaguje adekvátně a gramaticky správně v běžných, každodenních situacích užitím jednoduchých, vhodných výrazů a frazeologických obrátů ➤ s jistotou a sebedůvěrou komunikuje foneticky správně s použitím osvojené slovní zásoby a gramatických prostředků ➤ zapojí se, případně s menšími obtížemi, do rozhovoru s rodilými mluvčími na běžné a známé téma v předvídatelných každodenních situacích

Zdroj: MŠMT 2007 str. 19-20

Obr. č. 2 Učivo z RVP G

Učivo

JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY A FUNKCE

(vztahující se k oblastem osobním, vzdělávacím a společenským a týkající se zájmů a konkrétních komunikačních situací, se kterými se žák může běžně setkat)

- **fonetika** – distinktivní rysy, slovní přízvuk, tónový průběh slova, struktura slabiky, rytmus, intonace, slabé a silné formy výslovnosti
- **pravopis** – interpunkce, pravidla u běžných slov, stažené tvary, běžně používané litografické znaky, konvence používané ve slovníku k prezentaci výslovnosti
- **gramatika** – jednoduché slovní tvary, alternace samohlásek a modifikace souhlásek, nepravidelné a nulové tvary slovních druhů, synonyma, antonyma, základní vyjádření přítomnosti, minulosti a budoucnosti, trpný rod přítomný, slova složená a sousloví, rozvitě věty vedlejší, souřadné souvětí, supletivnost, řízenost, shoda
- **lexikologie** – ustálená slovní spojení, přirovnání, složené předložky

KOMUNIKATIVNÍ FUNKCE JAZYKA A TYPY TEXTŮ

(vztahující se k oblastem osobním, vzdělávacím, a společenským a týkající se konkrétních komunikačních situací, se kterými se žák může běžně setkat)

- **postoj, názor, stanovisko** – souhlas, nesouhlas, svolení, prosba, odmítnutí, zákaz, příkaz, možnost, nemožnost, nutnost, potřeba
- **emoce** – libost/nelibost, zájem/nezájem, radost/zklamání, překvapení, údiv, obava, vděčnost, sympatie, lhostejnost, strach
- **morální postoje** – omluva, odpuštění, pochvala, pokárání, lítost, přiznání
- **kratší písemný projev** – pozdrav, vzkaz, přání, blahopřání, pozvání, odpověď, osobní dopis, jednoduchý formální dopis, žádost, jednoduchý inzerát
- **delší písemný projev** – stručný životopis, příběh, stručný popis
- **čtený či slyšený text** – jazykově nekomplikované a logicky strukturované texty, texty informační, popisné i umělecké
- **samostatný ústní projev** – popis, srovnání, vyprávění, krátké oznámení, jednoduše formulovaná prezentace, reprodukce kratšího textu
- **interakce** – formální i neformální rozhovor, diskuse, korespondence, strukturovaný pohovor
- **informace z médií** – tisk, rozhlas, televize, internet, film, audionahrávky, videonahrávky, veřejná prohlášení, telefon

Zdroj: MŠMT 2007, str. 20

Obr. č. 2 Učivo RVP G

TEMATICKÉ OKRUHY A KOMUNIKAČNÍ SITUACE

(Východí texty jsou obsahově i jazykově uspořádané, nekomplikované, mají logickou strukturu, jsou informačního a popisného charakteru, vztahují se ke konkrétním a běžným tématům a vycházejí z autentických situací, se kterými se žák může setkat v každodenním životě a i při cestování do zemí dané jazykové oblasti.)

- **oblast veřejná** – služby, obchody, nákupní střediska, trhy, zboží, nálepky a obaly, veřejná doprava, jízdní řády, lístky, pokuty, divadlo, kino, programy, zábavní podniky, restaurace, jídelničky, hotely, formuláře, běžné události, zdravotní služby, oznámení, letáky
- **oblast pracovní** – zaměstnání, běžné profese, běžné podniky, běžné vybavení pracoviště, obchodní administrativa, obchodní dopis, nákup a prodej, jednoduchý návod a popis práce, orientační značení, jednoduché recepty
- **oblast vzdělávací** – škola, učebny, školní prostory, učitelé, pomocný personál, vybavení školy, méně běžné školní pomůcky, významné školní dny a události, výuka, domácí úkoly, diskuse, video-texty, texty na obrazovce počítače, slovníky, příručky
- **oblast osobní** – rodina a její společenské vztahy, přátelé, příbuzní, vybavení domácnosti; život mimo domov: kolej, hotel, domov přátel, okolní krajina; jednoduché vybavení pro sport a zábavu, život na venkově a ve městě, dovolená, svátky, osobní dopisy

20

RVP G

VÚP v Praze 2007

- **oblast osobnosti** – koníčky, zájmy, názory a postoje k blízkému okolí
- **oblast společenská** – příroda, životní prostředí, kultura, tradice, sport, media

Zdroj: MŠMT 2007, str. 20-21

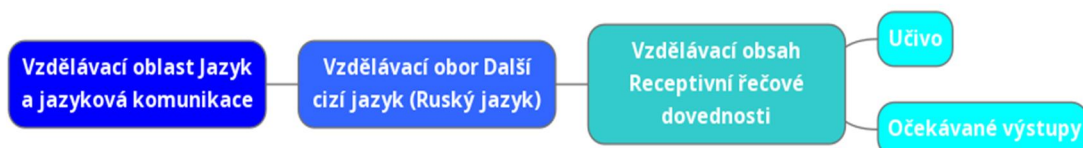
Obr. č. 4 Učivo – reálie

REÁLIE ZEMÍ STUDOVANÉHO JAZYKA

- geografické zařazení a stručný popis
- významné události z historie, významné osobnosti
- životní styl a tradice v porovnání s Českou republikou
- kultura, umění a sport, některé známé osobnosti a jejich úspěchy
- ukázky významných literárních děl

Zdroj: MŠMT 2007, str. 21

Obr. č. 5 Členění RVP G pro předmět Ruský jazyk

Zdroj: vlastní zpracování dle RVP G (MŠMT 2007)

5.1.3 ZAŘAZENÍ TÉMATU DO ŠVP VYBRANÉ STŘEDNÍ ŠKOLY

Pro zařazení tématu do Školního vzdělávacího programu (dále jen do ŠVP) jsem si vybral vyšší čtyřleté Gymnázium Josefa Resla ve městě Chrudim. Na vyšším gymnáziu je ŠVP vytvořen tak, že mi umožňuje do vzniklé struktury ruského jazyka zařadit téma mé vyučovací hodiny. Téma vyučovací jednotky mohou ukotvit v ŠVP gymnázia následujícím způsobem:

Vyučovací předmět: Ruský jazyk

Ročník: 4. A

Tematický celek: Realie

Učivo: významné osobnosti ruské literatury a kultury, ukázky literárních děl

Očekávané výstupy: Žák využívá různé druhy slovníků při práci s textem, odhadne z kontextu význam neznámých slov na základě osvojené slovní zásoby, identifikuje strukturu jednoduchého textu, vyhledá v textu a shromáždí z textů specifické informace, užívá různé techniky členění dle typu textů a účelu čtení a rozlišuje různé styly a citové zabarvení delších promluv (Zdroj: ŠVP Gymnázium Josefa Resla 2017).

Mezipředmětové vztahy: Český jazyk, Dějepis

Obr. č. 6 ŠVP – Ruský jazyk 4. ročník Gymnázium Josefa Resla

Očekávané výstupy	Učivo
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumí jednoduchým návodom • využívá různé druhy slovníků při práci s textem • posílíne specifické informace v krátkých hlášeních, pokud jsou pronášena běžnou rychlostí • odhadne z kontextu význam neznámých slov na základě osvojené slovní zásoby • identifikuje strukturu jednoduchého textu • rozumí hlavním myšlenkám autentického psaného textu na běžné a známé téma • vyhledá v textu a shromáždí z textů specifické informace • rozumí jednoduchým sdělením a standardním dopisům • užívá různé techniky čtení dle typu textu a účelu čtení • rozumí hlavním bodům a myšlenkám autentického ústního projevu na běžné a známé téma • pochopí názor nebo postoj jednotlivých mluvčích • rozliší různé styly a citové zabarvení delších promluv • v souvislém delším a složitějším rozhovoru rozliší jednotlivé mluvčí 	<p>Zvuková stránka jazyka</p> <p>Grafická stránka jazyka</p> <p>Gramatika :</p> <p>podstatná jména : zvláštnosti skloňování přídavná jména : slupňování zájmena : ukazovací, neurčitá, záporná skloňování přivlastňovacích zájmen slovesa : s různými obměnami v kmeni časování nepravid. sloves rozkazovací způsob podmínovací způsob slovesné vazby odlišné od češtiny vedlejší věta účelová a předmětná neurčitá příslovce spojka „aby“</p> <p>Slovní zásoba :</p> <p>tematická slovní zásoba synonyma, rusko-česká homonyma slovotvorné vztahy mezi slovy spojovatelnost slov voňná a ustálená slovní spojení</p> <p>Komunikační situace :</p> <p>vyjádření postoje, názoru, stanoviska vyjádření emocí vyjádření pokynů a příkazů vyjadřování srovnání a neurčitosti osobní dopis stručný životopis příběh popis přání, blahopřání inzerát jednoduchý formální dopis formální rozhovor informace z médií</p> <p>Tematické okruhy :</p> <p>stolování nakupování životní styl péče o zdraví sport studium cizích jazyků plány do budoucna rodinné vztahy domov a bydlení</p> <p>Realie :</p> <p>významné osobnosti ruské literatury a kultury ukázky literárních děl</p>

Zdroj: ŠVP Gymnázium Josefa Resla 2017

5.1.4 UČEBNÍ PLÁN

Ruský jazyk je na vyšším Gymnáziu Josefa Ressela vyučován jako druhý volitelný cizí jazyk, který se během čtyřletého studia na vyšším gymnáziu vyučuje 3 hodiny týdně ve všech ročnících kromě druhého ročníku, kde druhý cizí jazyk má týdenní čtyřhodinovou časovou dotaci. Navíc ve čtvrtém ročníku si žáci mohou zvolit volitelný seminář z ruského jazyka, který má týdenní dvouhodinovou časovou dotaci. Součástí ruského jazyka je také ruská literatura, jejíž vybrané úseky jsou zakomponované do každého studijního ročníku.

5.1.5 TEMATICKÝ PLÁN

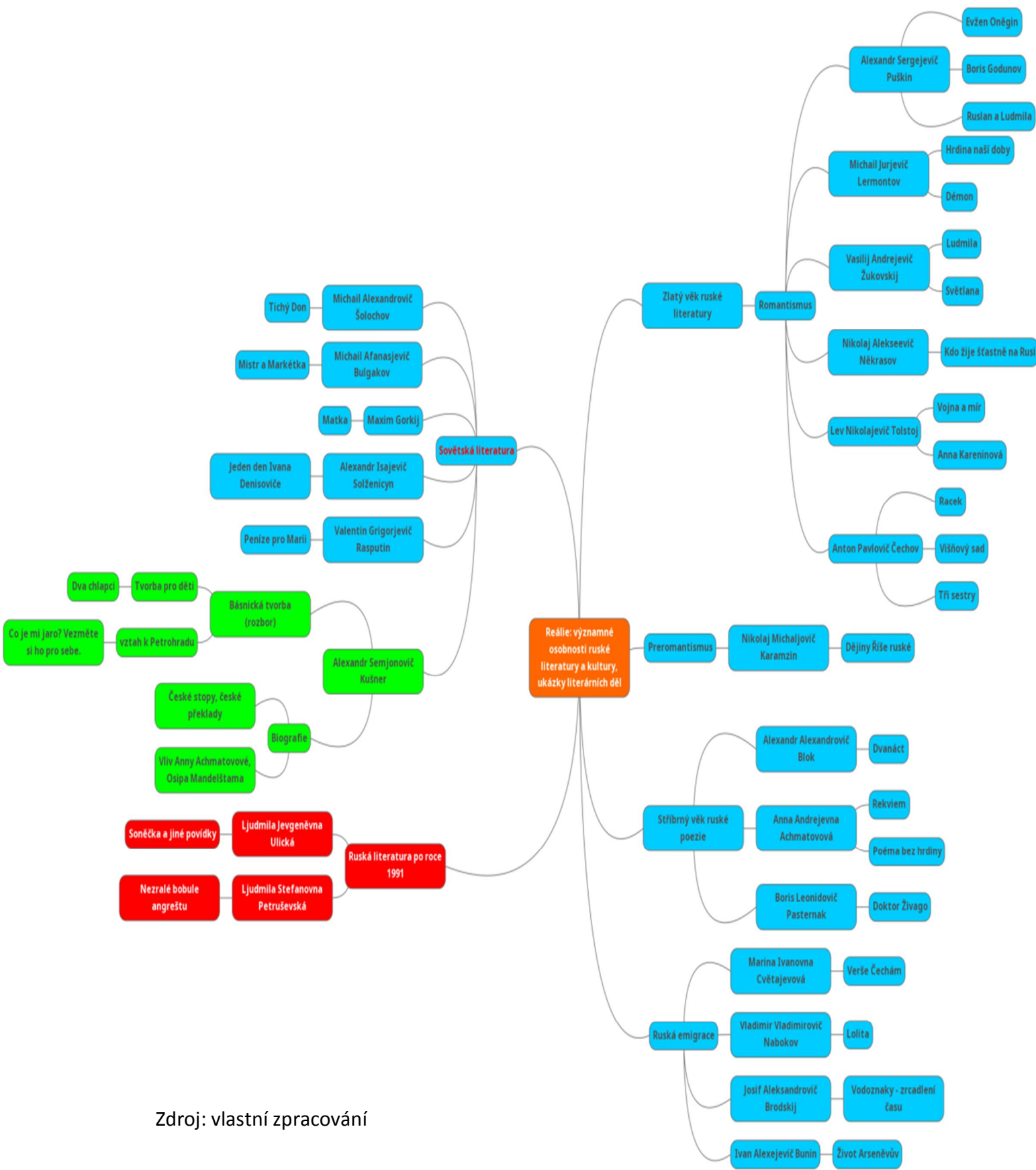
Reálie: významné osobnosti ruské literatury a kultury, ukázky literárních děl jsou vyučovány ve 4. ročníku gymnázia Josefa Ressela. Tento tematický celek jsem neměl možnost vyučovat. Jelikož Gymnázium Josefa Ressela nemá na svých webových stránkách zveřejněný tematický plán, nemohu tak říci, který tematický celek předcházel, a který následoval, ani ve kterém měsíci je ruská literatura vyučována.

5.1.6 POJMOVÁ MAPA

Pojmová mapa nám znázorňuje, jakým způsobem je s tematickým celkem Reálie: významné osobnosti ruské literatury a kultury, ukázky literárních děl. Pojmová mapa nám znázorňuje modelování tohoto tematického celku ve 4. ročníku gymnázia Josefa Ressela. Obsahem pojmové mapy jsou prekoncepty (znalosti, které mají žáci osvojené) označené v mapě modrou barvou. Dále jsou v mapě obsaženy koncepty (nové znalosti), označené červenou barvou. Součástí pojmové mapy je také tematický celek, který je označen oranžovou barvou a také téma vyučovací hodiny, které je označeno zelenou barvou.

Aby došlo ke zvládnutí vyučovací hodiny Ruská poezie 2. pol. 20. století – Alexandr Semjonovič Kušner je nutné, aby žáci měli osvojené základní znalosti o ruské literatuře 1. pol. 20. století, 2. pol. 20. století, vědomosti o tropech a figurách a také, aby znali, jakým způsobem se provádí rozbor básní. Ostatně tyto znalosti by měli mít žáci osvojené z předchozích vyučovacích hodin ruského jazyka a českého jazyka.

Obr. č. 7 Pojmová mapa na zpracovaný tematický celek

Zdroj: vlastní zpracování

5.2 DIDAKTICKÁ TRANSFORMACE VZDĚLÁVACÍHO OBSAHU

5.2.1 ZÁKLADNÍ INFORMACE O MODELOVÉ VYUČOVACÍ HODINĚ

Škola: Gymnázium Josefa Ressela, Chrudim

Jméno a příjmení učitele: Petr Moudrý

Cílová skupina žáků: 4. A

Tematický celek: Realie: významné osobnosti ruské literatury a kultury, ukázky literárních děl

Téma výukové hodiny: Sovětská literatura – Alexandr Semjonovič Kušner

Délka vyučovací hodiny: 45 minut

Předpokládaný počet studentů: 12 z toho 2 nadaní žáci a 2 žáci s dysgrafií

Očekávané výstupy z RVP G:

- *„Rozumí hlavním bodům či myšlenkám autentického ústního projevu i psaného textu na běžné a známé téma,*
- *identifikuje strukturu jednoduchého textu a rozliší hlavní informace*
- *odhadne význam neznámých slov na základě již osvojené slovní zásoby a kontextu,*
- *užívá různé techniky čtení dle typu textu a účelu čtení,*
- *využívá různé druhy slovníků při čtení nekomplikovaných faktografických textů.“*
(VÚP 2007, str. 19-20)

Cíle tematického celku

1. Žák uvede základní periodizaci ruské literatury.
2. Žák vlastními slovy popíše tvorbu Alexandra Sergejeviče Puškina.
3. Žák vlastními slovy vysvětlí, co je to takzvaný duel.
4. Žák charakterizuje takzvaný роман в стихах.
5. Žák vyjmenuje hlavní představitele ruského romantismu.
6. Žák analyzuje divadelní hru Antona Pavloviče Čechova – Racek.
7. Žák vlastními slovy vysvětlí a vymezí období takzvaného Zlatého věku ruské literatury.

8. Žák objasní příčiny tragického osudu hlavní hrdinky románu Lva Nikolajeviče Tolstého Anna Kareninová.
9. Žák objasní pojem stříbrný věk ruské poezie a vymezí jeho období.
10. Žák vyjmenuje modernistické literární směry, které vznikly v ruské poezii počátkem 20. století.
11. Žák stručně charakterizuje období sovětské literatury.
12. Žák vlastními slovy vysvětlí, co je to takzvaná exilová literatura.
13. Žák uvede hlavní příčiny emigrace ruských spisovatelů ve 20. století.
14. Žák vyjmenuje ruské nositele Nobelovy ceny za literaturu.
15. Žák charakterizuje syžet románu Michaila Afanasjeviče Bulgakova Mistr a Markétka.
16. Žák vytvoří schéma novely Jeden den Ivana Denisoviče.
17. Žák na základě úryvků literárních děl určí autora literárního díla a literární období, ve kterém bylo dílo napsáno.
18. Žák analyzuje úryvky literárních děl (Evžen Oněgin, Mistr a Markétka, Višňový sad).

Hlavní cíl vyučovací hodiny: Žák provede rozbor básně a charakterizuje tvůrčí činnost Alexandra Semjonoviče Kušnera.

Otázky pro ověření prekonceptů:

1. Vyjmenuj a charakterizuj chronologicky literární směry v Ruské literatuře.
2. Co je to zlatý věk ruské literatury?
3. Vysvětli, co je to duel a ve kterém literárním díle se s ním můžeme setkat.
4. Co je to stříbrný věk ruské poezie?
5. Stručně charakterizuj modernistické literární směry na počátku 1. pol. 20. století
6. Vysvětli, co je to exilová literatura.
7. Stručně charakterizuj literární dílo Jeden den Ivana Denisoviče.

Cíle vyučovací hodiny:

1. Žák vlastními slovy charakterizuje tvůrčí činnost Alexandra Semjonoviče Kušnera.
2. Žák provede analýzu (rozbor) básně Alexandra Semjonoviče Kušnera.
  - a. Žák určí tropy a figury v rozboru básně Alexandra Kušnera.
  - b. Žák určí téma rozebírané básně Alexandra Kušnera.
  - c. Žák definuje kompoziční prvky (počet slok, počet veršů, rým a postavení vypravěče) v rozboru básně.
3. Žák uvede hlavní rysy Akmeismu a vymezí období působení v literatuře tohoto modernistického literárního směru.
4. Žák vlastními slovy vysvětlí výrok: Alexandr Kušner – poslední akmeista.
5. Žák vyjmenuje básníky, kteří ovlivnili tvorbu Alexandra Kušnera. (Básníky, jimiž je tvorba A. S. Kušnera inspirována.)
6. Žák uvede zvláštnosti tvorby Alexandra Kušnera.
7. Žák vytvoří infografiku tvorby Alexandra Semjonoviče Kušnera.
8. Žák shrne poznatky o Alexandru Semjonoviči Kušnerovi.

Organizační formy obsažené ve výuce

- Frontální forma
- Skupinová forma

Výukové metody

Při realizaci této modelové vyučovací hodiny bych využil následující výukové metody.

- **Metoda slovní**
  - Monologické: výklad s diskuzí,
  - Dialogické: diskuze,
  - Práce s (klasickým) textem: analýza básně (Zieleniecová 2017)

- **Metoda názorně demonstrační**

- Práce s obrazem: vytváření infografiky (Zieleniecová 2017)

Rozvíjení klíčových kompetencí v modelové vyučovací hodině

Komunikativní kompetence

- Při skupinové práci žáci komunikují nad zadaným úkolem.
- Při závěrečné kontrole pracovních listů žáci používají komunikační dovednosti k obhájení svých společných výsledků práce.

Kompetence sociální a personální

- Žáci vzájemně interagují nad společným úkolem při skupinové práci.

Kompetence k učení

- Žáci se aktivně zapojují do jednotlivých činností v průběhu vyučování.
- Žák vlastními slovy charakterizuje tvůrčí činnost Alexandra Semjonoviče Kušnera.

Digitální kompetence

- Žáci využívají během skupinové práce, při tvorbě infografiky tablety/mobily.

Kompetence k řešení problémů

- Žák provede analýzu vybrané básně Alexandra Kušnera (Při analýze využívá slovník a informační technologie.)

Formy hodnocení

- Slovní
  - Neúplná zpětná vazba
  - Úplná zpětná vazba

Použité pomůcky při vyučování: PC, dataprojektor, pptx., Rusko-český slovník, pracovní list, tablety/mobilní telefony, kancelářské potřeby

5.2.2 ČASOVÝ A OBSAHOVÝ PLÁN VYUČOVACÍ HODINY

Čas	Aktivita	Cíl aktivity	Metoda	Organizační forma	Činnost učitele	Činnost žáka	Hodnocení	Pomůcky
1-3 minuta	Úvod vyučování, seznámení žáků s tématem a cíli vyučování, zápis do Třídní knihy	Objasnění organizace vyučování	Řízená diskuze	Frontální	Učitel seznamuje žáky s tématem vyučování, provádí zápis do třídní knihy.	Žák poslouchá organizační plán vyučování. Žáci nadaní i žáci s dysgrafií nepotřebují žádná podpůrná opatření.	X	PC, Třídní kniha
4-8 minuta	Opakování probraného učiva (prekonceptů) z minulé vyučovací hodiny	Žák vyjmenuje a charakterizuje periody ruské literatury. Žák vysvětlí, co je to stříbrný věk ruské poezie.	Řízená diskuze	Frontální	Učitel pokládá žákům otázky týkající se učiva minulé vyučovací hodiny. V případě chybných odpovědí žáků opravuje chybné odpovědi (prekoncepty).	Žáci odpovídají na učitelovi otázky, zapojují se aktivně do diskuze, případně si zapisují správné odpovědi. Žáci nadaní i žáci s dysgrafií	Probíhá neúplná zpětná vazba	X

		Stručně charakterizuj modernistické literární směry na počátku 1. pol. 20. století				nepotřebují žádná podpůrná opatření.		
9-19 minuta	Výklad s diskuzí + zápis poznámek do sešitu	Žák vlastními slovy charakterizuje tvůrčí činnost Alexandra Semjonoviče Kušnera. Žák uvede hlavní rysy akmeismu a vymezí období působení v literatuře tohoto modernistického	Výklad s diskuzí	Frontální	Učitel za pomoci prezentace vykládá novou látku – Alexandr Semjonovič Kušner (biografie, tvůrčí činnost básníka, literární kontext specifika jeho tvorby). Učitel také pokládá žákům otázky týkající se Anny Achmatovové a Osipa Mandelštama. Poskytne žákům s dysgrafií vytištěné poznámky a žákům nadaným vytištěné rozšiřující informace k výkladu.	Žáci poslouchají výklad učitele a zároveň si vedou poznámky do svých sešitů. V případě otázek pokládají učiteli své dotazy. Odpovídáním na učitelovi otázky se aktivně zapojují do diskuze. Žáci s dysgrafií obdrží od učitele vytištěné	Neúplná zpětná vazba	Počítač, dataprojektor, prezentace

		literárního směru. Žák vysvětlí vlastními slovy výrok: Alexandr Kušner – poslední akmeista.				poznámky. Žáci nadaní obdrží k výkladu od učitele vytištěné rozšiřující informace.		
20-37 minuta	Skupinová práce – pracovní list + tvorba infografiky	Žák provede analýzu (rozbor) básně Alexandra Semjonoviče Kušnera. Žák určí tropy a figury v rozboru básně Alexandra Kušnera. Žák určí téma	Práce s textem + práce s obrazem	Frontální	Učitel rozdělí žáky do dvou skupin po 6 žácích. Následně poskytne žákům instruktáž k práci včetně tabletů. Každá skupina obdrží od učitele pracovní list (viz Příloha č. 1 a Příloha č. 2), který obsahuje Kušnerovu báseň i s částečným překladem. Jedna ze skupin obdrží báseň „Dva chlapci“ a druhá skupina (s	Žáci pracují na rozboru zadané básně, dále hledají informace o básníkovi v sešitu, případně využívají internet k získání potřebných dat k vytvoření infografiky. Žáci také používají	X	Pracovní list, tablety/mobilní telefony, sešity kancelářské potřeby.

		<p>rozebírané básně Alexandra Kušnera.</p> <p>Žák definuje kompoziční prvky (počet slok, počet veršů, rým a postavení vypravěče) v rozboru básně.</p> <p>Žák vyjmenuje básníky, kteří ovlivnili tvorbu Alexandra Kušnera (Básníky, jimiž je tvorba A. S. Kušnera</p>			<p>nadanými žáky) básně Co je mi Jaro? Vezměte si ho pro sebe. (Jedná se o složitější básně, a navíc tato skupina obdrží menší podíl českého překladu básně a pouze jeden QR-kód s internetovým zdrojem.) Úkolem každé skupiny je provést rozbor básně, dále doplnit český překlad básně, uvést zásadní informace o Kušnerovi, zejména specifika jeho tvorby apod. Následně z těchto informací vytvořit infografiku. Žáci mohou používat tablety a mobilní telefony k vyhledávání informací na internetu. Učitel</p>	<p>Rusko-český slovník pro doplnění vypuštěných slov v českém překladu Kušnerovi básně. V každé skupině jsou rozděleny role tak, aby každý žák pracoval na určitém úseku infografiky. tj. jeden žák zapisuje informace o Kušnerovi, druhý žák provádí rozbor básně apod. Žáci s dysgrafií se věnují zejména hledáním</p>		
--	--	--	--	--	--	--	--	--

		<p>inspirována).</p> <p>Žák uvede zvláštnosti tvorby Alexandra Kušnera.</p> <p>Žák vytvoří infografiku tvorby Alexandra Semjonoviče Kušnera.</p>			<p>v průběhu práce studentů chodí mezi skupinami a v případě problémů skupinám pomáhá, dohlíží na to, aby se do práce zapojili všichni členové skupiny. A také dohlíží na kázeň ve třídě.</p>	<p>informací v poznámkách, případně na internetu prostřednictvím QR-kódů.</p>		
38–43 minuta	<p>Závěrečná prezentace skupinových infografik (zhodnocení)</p>	<p>Žák shrne poznatky o Alexandru Semjonoviči Kušnerovi.</p>	Diskuze	Frontální	<p>Učitel poslouchá prezentace žakovských infografik, hodnotí jejich skupinovou práci. V případě potřeby (nejasnosti) pokládá žákům doplňující otázky.</p>	<p>Žáci prezentují své infografiky. (obhajují svou skupinovou práci) Infografiky obsahují nejdůležitější</p>	<p>Úplná zpětná vazba</p>	X

						informace o Kušnerovi, tudíž žáci provádí závěrečné shrnutí. Žáci s dysgrafií i žáci nadaní nepotřebují žádná podpůrná opatření.		
44-45 minuta	Závěr vyučovací hodiny	Prostor pro dotazování, sdělení tématu následujícího vyučování	X	Frontální	Učitel zodpovídá případné dotazy, sděluje žákům téma příští vyučovací hodiny.	V případě jakýchkoliv nejasností pokládají učitelé otázky. Žáci s dysgrafií i žáci nadaní nepotřebují žádná podpůrná opatření	X	X

Zdroj: vlastní zpravování

5.2.3 ZPŮSOB HODNOCENÍ VE VYUČOVACÍ HODINĚ – FORMATIVNÍ HODNOCENÍ

Abych mohl názorně demonstrovat formativní způsob hodnocení v průběhu vyučování, vytvořil jsem modelový dialog mezi učitelem (U) a žákem (Ž), jedná se o postupně navazující sled tzv. (U – Ž – U – Ž –U). Formativní hodnocení je hodnocení, které se může provádět jak v průběhu, tak na konci vyučování. Poskytuje učiteli i žákovi důležité informace, například zdali došlo k porozumění nové probírané látky či nikoliv. Prostřednictvím formativního hodnocení můžeme také sledovat, zdali dochází k naplňování cílů výukové hodiny či nikoliv.

Příklad formativního hodnocení: (Jedná se o situaci mezi 15. až 19. minutou vyučování)

U: *„Aničko, vysvětli nám, proč je Alexandr Kušner považován současnou kritikou za posledního akmeistu. I přestože jsme si řekli, že svého největšího úspěchu dosáhl v druhé polovině 20. století.“*

Ž: *„Asi protože se narodil ještě v období, kdy se akmeismus v ruské literatuře projevoval.“*

U: *„Nemohou s tebou souhlasit. Kdy se akmeismus objevil v ruské literatuře?“*

Ž: *„Akmeismus následoval hned po Symbolismu, takže někdy začátkem 20. století?“*

U: *„Ano, máš pravdu. Akmeismus se začal postupně v ruské literatuře projevovat od první poloviny 10. let 20. století. Alexandr Kušner se však narodil až ve druhé polovině 30. let 20. století a svou tvorbu započal teprve ve 2. polovině 50 let 20. století. To nám pak o pár desítek let nesedí.“*

Ž: *„Aha, tak to potom nevím proč. Nebo ho třeba inspirovali některá díla, která vznikla v akmeismu.“*

U: *„Máš částečně pravdu. Kušner se setkával s Annou Achmatovovou a inspiroval se při své básnické tvorbě básněmi Osipa Mandelštama, který tvořil také v období akmeismu. V Kušnerově tvorbě tak můžeme nalézt stopy tohoto literárního směru – Akmeismu. Proto literární kritika hovoří o Alexandru Kušnerovi jako o posledním akmeistovi.“*

5.2.4 POJETÍ VYUČOVACÍ JEDNOTKY FORMOU DISTANČNÍHO VYUČOVÁNÍ

Pokud by došlo k okolnostem, které by zapříčinily změnu prezenčního vyučování za distanční, vedl bych distanční vyučování následujícím způsobem. Žákům bych poskytl

dlouhodobý plán vyučování, podle kterého bychom se řídili. Tento plán by mimo jiné obsahoval také systém domácích úkolů a procvičování, který by si žáci museli samostatně průběžně vyplňovat. Téma vyučovací hodiny Sovětská literatura – Alexandr Semjonovič Kušner bych zásadním způsobem neměnil. Při distančním vyučování bych používal aplikaci Zoom. V této aplikaci bych na začátku vyučování provedl opakování prekonceptů, dále bych přešel na výklad s diskuzí, kdy bych žákům sdílel prezentaci o Alexandru Kušnerovi. Při pracování v online prostředí bych musel klást větší důraz na kázeň žáků. Vytvořil bych si také více otázek, vztažených k tématu, abych si mohl v průběhu vyučování ověřit, zdali žáci jsou přítomní a soustředění u svých počítačů či jiných elektronických zařízení. Následnou skupinovou práci a tvorbu infografiky bych také zachoval. Žákům bych poskytl pracovní list v online aplikaci whiteboard, kde by dělali rozbor básně a zároveň tvořili i infografiku. Žáky bych před začátkem skupinové práce rozdělil v aplikaci Zoom do dvou paralelních virtuálních místností, které bych v průběhu jejich práce navštěvoval, abych mohl kontrolovat aktivní účast všech žáků na skupinové práci. Po skončení skupinové práce by každá skupina sdílela svoji vytvořenou infografiku. Jako největší problém v distančním vyučování se mi jeví kázeň žáků a schopnost žáků pracovat s vícero aplikacemi najednou. Domnívám se, že takto navržená distanční vyučovací hodina by byla efektivní a zároveň by vedla k naplnění všech stanovených cílů vyučovací hodiny.

5.2.5 REFLEXE VYUČOVACÍ HODINY

V této podkapitole bych chtěl zhodnotit mou navrženou modelovou vyučovací hodinu, kterou jsem vytvořil na téma Sovětská literatura – Alexandr Semjonovič Kušner. Modelová vyučovací hodina má svoji strukturu, která byla navržena takovým způsobem, aby během vyučování učivo na sebe navazovalo a postupně gradovalo.

Na úvod vyučování, při představování tématu vyučování a jednotlivých činností, jsem zvolil metodu řízené diskuze a frontální organizační formu. Tuto výukovou metodu a organizační formu jsem zvolil záměrně, abych navázal na úvod vyučování se žáky kontakt, který je v úvodu vyučování velmi důležitý. Po zapsání do třídní knihy jsem přešel na opakování prekonceptů. Opakování probíhá formou kladením otázek, kdy učitel pokládá žákům otázky týkající se probraného učiva z minulých vyučovacích hodin, a žáci na tyto otázky následně odpovídají. Při opakování jsem zvolil opět metodu řízené diskuze

a frontální organizační formu, neboť zejména díky diskuzi si žáci mohou zlepšit své komunikační a vyjadřovací schopnosti a také obhájit svůj názor. V případě zjištění chybného nebo neúplného osvojení prekonceptů bych okamžitě zareagoval dovysvětlením, případně vyvrácením milně osvojeného prekonceptu. Po skončení úvodního opakování prekonceptů, jsem za pomoci monologického výkladu přešel k prezentování a vysvětlování učiva tvůrčí činnosti a specifika tvorby Alexandra Semjonoviče Kušnera. Během mého výkladu si žáci zapisují do sešitu poznámky, které následně mohou využít při skupinové práci. Žákům nadaným bych poskytl rozšiřující informace k výkladu a žákům s dysgrafií bych poskytl vytištěné poznámky, aby si mohli v textu podtrhávat důležité informace. Během výkladu nového učiva pokládám žákům otázky týkající se Anny Achmatovové a Osipa Mandelštáma. V případě potřeby či jakýchkoliv dotazů mi žáci mohou v průběhu výkladu pokládat otázky. Během výkladu docházelo k rozvíjení kompetence k učení. Po desetiminutovém výkladu následně pokračovala skupinová práce. Ještě před jejím začátkem jsem žáky rozdělil do dvou skupin po 6 žácích a náročnost zadaného úkolu jsem přizpůsobil složení skupiny (skupina s nadanými žáky dostala náročnější zadání, viz Příloha č. 1). Po rozřazení žáků do skupin jsem vysvětlil, v čem spočívá skupinová práce a každé skupině jsem rozdál pracovní listy (viz Příloha č. 1 a Příloha č. 2). Během práce ve skupině by docházelo k rozvíjení několika klíčových kompetencí, zejména kompetence sociální a personální, digitální a komunikativní. V průběhu skupinové práce bych dohlížel na kázeň ve třídě a obcházel skupiny, abych zkontroloval, že všichni žáci jsou zapojeni do skupinové práce. Po skončení skupinové práce následuje její závěrečné zhodnocení, při kterém žáci prezentují svou výslednou infografiku. Při zhodnocení skupinové práce dochází i ke shrnutí probíraného učiva vyučovací hodiny. Výsledné produkty (infografiky) žáků pro mě souží jako úplná zpětná vazba, kde zjišťuji, zdali došlo k naplnění všech stanovených cílů vyučovací hodiny, či nikoliv.

I přestože je učivo vyučovací hodiny pro žáky poměrně náročné, domnívám se, že takto pojatá vyučovací hodina by mohla žáky zaujmout. Zejména vzhledem ke zvoleným aktivitám (tvorbě infografiky). Vyučovací hodinu jsem se snažil vytvořit tak, aby docházelo ke gradaci učiva, aby veškeré aktivity byly pro žáky co nejvíce zábavné a přínosné. Zároveň jsem při tvorbě vyučovací jednotky zohledňoval a vybíral takové aktivity, výukové metody

a organizační formy, které vedly k naplnění stanovených cílů vyučovací hodiny. Navíc tvůrčí činnost Alexandra Kušnera pokračuje i v současné době, tudíž je téma vyučovací hodiny aktuální.

5.2.6 ALTERACE VYUČOVACÍ HODINY

Přesto, že se mi jeví vyučovací hodina vhodně navržená tak, aby jednotlivé činnosti směřovaly k naplnění stanovených cílů vyučovací hodiny. Mohl bych však vyučovací hodinu navrhnout jiným způsobem, neboť by mohlo vzniknout při rozboru básně kritické místo, kdy by žáci nevěděli, jakým způsobem mají rozebírat básně. Proto bych vyučování pojnal tímto způsobem: Nejprve bych provedl úvodní opakování prekonceptů pomocí aplikace Kahoot, kdy by žáci odpovídali na otázky prostřednictvím svých mobilních telefonů. Tato forma opakování prekonceptů by mi umožnila získat úplnou zpětnou vazbu, neboť bych získal výsledky odpovědí od všech žáků a mohl bych tak v případě problémů zareagovat na konkrétní prekoncepty například dovysvětlením.

Po úvodním opakování by následoval výklad s diskuzí, který bych zanechal beze změny. Následně bych do vyučování zařadil krátkou společnou aktivitu, kdybychom s žáky provedli společně na interaktivní tabuli rozbor jedné básně tak, aby poté mohli samostatně rozebrat jednu Kušnerovu báseň. Domnívám se, že vzorovým rozбором jedné básně, bych předešel možnému vzniku kritického místa, kdy by žáci pracovali na rozbořech básně samostatně. Dále by navazovala samostatná práce žáků na zadaném rozboru jedné Kušnerovy básně (Žáci by mohli při rozboru využívat slovníky). Po skončení samostatné práce by následovala společná kontrola rozborů a poté bych přešel k závěru vyučování, kdy bych prováděl pomocí předem připravených otázek formativní hodnocení a zjišťoval bych tak, zdali došlo k naplnění předem stanovených cílů vyučovací hodiny.⁹⁵

---

⁹⁵ Cíle vyučování by byly obdobného charakteru. Došlo by ke změně cíle v oblasti skupinové práce, kdy bych provedl transformaci cíle ze skupinové na samostatnou práci (s využitím tvorby infografiky).

ZÁVĚR

Diplomová práce pojednává o aktuálním tématu, neboť petrohradská poezie a stejně tak poetická tvorba Alexandra Semjonoviče Kušnera se neustále vyvíjí.

Abychom dosáhli cílů, které jsme si stanovili v úvodu, rozdělili jsme si diplomovou práci celkem na pět kapitol a několik dalších podkapitol. V první části jsme se věnovali historickému vývoji petrohradské poezie od Puškinovy éry až po současnost. Na základě dostupných pramenů zde můžeme potvrdit naši první hypotézu. V průběhu 19. a 20. století vznikalo v Petrohradě mnoho literárních sdružení, ve kterých básníci přednášeli své básně a diskutovali nad poetickou tvorbou. Tato skutečnost měla pozitivní vliv nejen na vývoj petrohradské poezie ale také na kulturní a společenský vývoj města. V jedné z podkapitol se také věnujeme literárnímu vztahu básníků Anny Achmatovové a Osipa Mandelštama k Alexandru Kušnerovi. V této a následující druhé kapitole diplomové práce potvrzujeme naši druhou hypotézu. Podle dostupných odborných zdrojů jsme došli k závěrům, že poetická tvorba Alexandra Kušnera je pod vlivem poetické tvorby akmeistů, zejména pak Osipa Mandelštama a Anny Achmatovové.

Ve druhé části diplomové práce se věnujeme životní dráze a poetické tvorbě Alexandra Semjonoviče Kušnera, která je velmi pestrá. V jednotlivých podkapitolách poukazujeme na mládí Alexandra Kušnera, počátek a období jeho vrcholové tvorby společně s důležitými životními setkáními ale také se věnujeme zahraničním zmínkám a jeho současné tvorbě.

Třetí část diplomové práce se zabývá zvláštnostmi poetické tvorby Alexandra Kušnera. Jsou zde popsány hlavní rysy jeho tvůrčí činnosti a názory literárních kritiků na jeho tvorbu. V této části také potvrzujeme naši poslední hypotézu. Alexandr Kušner prožil takřka celý svůj život výhradně v Petrohradu. Básník má k městu osobitý vztah. V řadě jeho básní můžeme najít prvky, oslavující, zvelebující ba dokonce i idealizující samotný Petrohrad. O Petrohradu pojednává například báseň Noční hlídač, Tauridský sad a řada dalších básní. Ostatně vztah Alexandra Kušnera k Petrohradu je zřejmý i z následující čtvrté kapitoly.

Čtvrtá kapitola diplomové práce pojednává o rozborech vybraných básnických děl Alexandra Kušnera. Básně jsou zde vždy uvedeny v originále společně s českým

překladem. Rozbor básní je zaměřen na kompoziční, tematickou a jazykovou složku. Z rozboru básní jsou také patrné zvláštnosti poetické tvorby Alexandra Kušnera, kterým se věnujeme v předcházející třetí kapitole. V této kapitole tak došlo k praktickému ověření zvláštností poetické tvorby Alexandra Kušnera na jeho básních.

Pátá část diplomové práce se věnuje didaktické části. Tato část pojednává o zařazení básnické tvorby Alexandra Semjonoviče Kušnera do vyučování ruského jazyka. Je zde patrné ukotvení tématu v kurikulárních dokumentech a následná didaktická transformace učiva, kde se věnujeme tvorbě modelové vyučovací hodiny. Modelová vyučovací hodina je navržena tak, aby splňovala veškeré náležitosti potřebné k její realizaci. Při tvorbě modelové vyučovací hodiny jsme zohlednili také žáky s SVP (speciálními vzdělávacími potřebami), konkrétně nadané žáky a žáky s dysgrafií, kterým jsme přizpůsobili výklad a skupinovou práci.

Při zpracování diplomové práce jsme vycházeli především z ruských a českých pramenů. Při práci s odbornou literaturou jsme se setkali s několika problémy, které spočívaly zejména v nedostupnosti potřebné literatury.

V záměru diplomové práce přikládáme pracovní list, věnovaný modelové vyučovací hodině. Pracovní list je navržený tak, aby došlo k naplnění stanovených cílů vyučovací hodiny, které jsou uvedeny v páté kapitole v části didaktická transformace vzdělávacího obsahu.

RESUMÉ

Tato diplomová práce pojednává o poetické tvorbě v současném Petrohradu se zaměřením na poetickou tvůrčí činnost básníka Alexandra Semjonoviče Kušnera. Hlavním cílem diplomové práce bylo zhodnocení poetické tvorby v Petrohradě, posouzení postavení Alexandra Semjonoviče Kušnera v petrohradské poetické tvorbě a v poslední řadě zasazení básnické tvorby Alexandra Semjonoviče Kušnera do vyučování ruského jazyka.

Diplomová práce je rozdělena celkem do pěti kapitol. První kapitola Tradice básnické tvorby v Petrohradě pojednává o počátcích poetické tvorby v Petrohradě. V kapitole se zabývám poetickou tvorbou v Petrohradu v období tzv. Stříbrného věku ruské poezie, dále se zde zaměřuji na modernistické tendence v ruské literatuře. Konkrétně se věnuji hlavním představitelům Symbolismus a akmeismus. V závěru kapitoly se zmiňuji o současné poetické tvorbě v Petrohradu.

Druhá kapitola je zasvěcena Alexandru Semjonoviči Kušnerovi. Tato kapitola se podrobně věnuje biografii, tvůrčí činnosti a literárním úspěchům Alexandra Kušnera.

Třetí kapitola diplomové práce se zabývá přínosem tvorby Alexandra Semjonoviče Kušnera. Je zde popsána charakteristika básnickovi tvorby, dále je zde uvedena zmínka o přírodních motivech autorovi tvorby a také jsou zde popsány zvláštnosti jeho poetické tvorby.

Čtvrtá kapitola se zabývá dílčí analýzou básnické tvorby Alexandra Semjonoviče Kušnera. Jsou zde uvedeny stručné charakteristiky vybraných básnických děl, které jsou následně v kapitole analyzovány.

Pátá, poslední kapitola diplomové práce je věnována zařazení básnické tvorby Alexandra Semjonoviče Kušnera do vyučování ruského jazyka. Tato didaktická část se věnuje modelování kurikula a didaktické transformaci vzdělávacího obsahu.

Diplomová práce také obsahuje úvod, závěr, seznam zkratk dále seznam použité literatury a seznam obrázků.

V samotném závěru diplomové práce přikládám pracovní list určený pro žáky posledních ročníků gymnázií, zaměřený na rozbor básní a tvorbu infografiky, čímž tak naplňuji poslední zásadu pro vypracování diplomové práce.

RESUMÉ

The presented Master Thesis deals with poetic creation in present-day St. Petersburg, focusing on the poetic work of the poet Alexander Semyonovich Kushner.

The main objective of this thesis was to evaluate poetic creation in St. Petersburg, assess the position of Alexander Semyonovich Kusher in St. Petersburg poetics creation and situate Alexander Semyonovich Kushner's poetics creation in the Russian language teaching.

The thesis contains five chapters in total. The first chapter deals with the beginnings of poetic creation in St. Petersburg during the so-called Silver Age of Russian poetry. It also focuses on modernist tendencies in Russian literature and the representatives of Symbolism and Acmeism. This chapter ends with a discussion of present-day poetic work in St. Petersburg.

The second chapter is devoted to Alexander Semyonovich Kushner. This chapter deals in detail with the biography, creative activity and literary achievements of Alexander Kushner.

The third chapter of the thesis deals with the contribution of the works of Alexander Semyonovich Kushner. It describes the characteristics of the poet's work, as well as the author's natural motives and peculiarities of his poetic works.

The fourth chapter deals with a partial analysis of the poetic works of Alexander Semyonovich Kushner. The chapter contains brief characteristics and analyzation of selected poetics work.

The last chapter of this thesis is devoted to the classification of Alexander Semyonovich Kushner's poetic works in Russian language teaching. This chapter also describes curriculum modelling and didactic transformation of educational content.

The thesis also includes an introduction, conclusion, list of abbreviations and a list of used literature and a list of figures.

At the end of the thesis, I include a worksheet designed for students in the last year of high school. The attached worksheet focuses on analyzing poems and creating infographics. Thereby I fulfil the latest principle of writing a Masters's thesis.

SEZNAM LITERATURY

DANĚK, Václav. *Noční stráž*. Praha: Vyšehrad, 1971.

DANĚK, Václav. *Pátý živel*. Praha: Odeon, 1986.

Enjambement. In: *Slovník cizích slov* [online]. ©2005-2023 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.cz/enjambement.html>

FALTÝNEK, Vilém. Olomouc obsadili básníci z celého světa. *Český rozhlas* [online]. c1997-2023, 19. 10. 2003 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/olomouc-obsadili-basnici-z-celeho-sveta-8079350>

HAMPL, David. Volný verš. *Rozbor-dila.cz* [online]. [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://rozbor-dila.cz/volny-vers/>

HRABÁKOVÁ, Marta. *Stříbrný věk ruské literatury*. Praha: Národní knihovna ČR, 2004. ISBN 80-7050-433-1.

HRALA, Milan. *Ruská moderní literatura 1890-2000*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1201-0.

JEHLIČKA, Miloslav. *česká puškiniana*. Zpravodaj ČKR. Praha: Česká koordináční rada Společnosti přátel národů východu, 1999 s. 6 – 28. ISBN 80-86027-14-7.

JEHLIČKA, Miroslav. *Alexandr Sergejevič Puškin: k dvoustému výročí narození*. Praha: Solín, 2000. ISBN 80-902857-1-6.

КАЗАК, Вольфганг. *Лексикон русской литературы XX века*. Москва: ПИК Культура, 1999, 491 с. ISBN 5-8334-0019-8.

KOMAROMI, Ann. *The Samizdat Literary Collection Sintaksis and the Rights Movement in the USSR* [online]. 2015 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.forschungsstelle.uni-bremen.de/de/13/20140605113358/20151203095241/.html>

KOPANIČÁK, Juraj. *Ruská poézia XIX. storočia: Dejiny, Texty, Vysvetlivky*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1966.

LAERTIOS, Diogenés. *Životy, názory a výroky proslulých filosofů*. Vydání 2. Pelhřimov: Nová tiskárna, 1995. ISBN 80-901-9163-0.

LONG, Anthony Arthur. *Hellénistická filosofie: stoikové, epikurejci, skeptikové*. Praha: OIKOYMENH, 2003. Dějiny filosofie (OIKOYMENH). ISBN 80-729-8077-7.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, ©2007 [cit.2023-03-20]. ISBN 978-80-87000-11-3.

Školní vzdělávací program pro čtyřleté gymnázium. *Gymnázium Josefa Ressela* [online]. ©2023, 29.08.2022 [cit. 2023-04-23]. Dostupné z:

<https://www.gjr.cz/dokumenty?filesRenderer-objectId=7043488&id=13&action=detail&do=filesRenderer-download>

ŠTĚPÁNEK, Zdeněk. *petěrburská povídka*. Časopis-texty [online]. Praha: Evropský literární klub. 1938 [cit. 18.4.2023]. Dostupné z: <http://casopis-texty.cz/texty/Pushkin/jezdec.html>

ULBRECHTOVÁ, Helena. *Ruská poezie druhé poloviny 20. století: úvahy o teorii, literární historii a filozofii*. Praha: Slovanský ústav AV ČR, 2009. ISBN 978-80-86420-32-5.

ZAHRÁDKA, Miroslav. *Ruská literatura XIX. století v kontextu evropských literatur: (osobnosti a dialog literatur)*. Olomouc: Periplum, 2005. ISBN 80-866-2425-0.

ZAHRÁDKA, Miroslav. *Ruská literatura XX. století: (literární proudy a osobnosti)*. Olomouc: Periplum, 2003. ISBN 80-866-2408-0.

Акмеизм. *Культура.рф* [online]. [cit. 2023-04-19]. Dostupné z:

<https://www.culture.ru/s/slovo-dnya/akmeizm/>

Александр, Кушнер. — биография поэта. *Kratkoebio.ru: Краткие биографии* [online].

©2023 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://kratkoebio.ru/alexander-kushner/>

Александр Кушнер. *Российская литературная премия поэт: общество поощрения русской поэзии* [online]. [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://kushner.poet-premium.ru/index.html>

Александр Семёнович Кушнер. *Биограф.ру* [online]. ©2023 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://biographe.ru/znamenitosti/aleksandr-kushner/>

Алексей Ахматов. *Параллель* [online]. 26 (302), 11 сентября 2014 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: https://45parallel.net/aleksey_akhmatov/

Алексей Ахматов [online]. 2007 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: https://www.peoples.ru/art/literature/poetry/newtime/aleksej_ahmatov/

АНДЕРШАНОВИЧ, Олег. *Мандельштам Осип Эмильевич* [online]. ©2020 - 2023, 2022 [cit. 2023-04-19]. ISSN: 2949-2076. Dostupné z: <https://bigenc.ru/c/mandel-shtam-osip-emil-evich-8f0a80>

Анна Ахматова. *Культура. рф* [online]. ©2013-2023 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.culture.ru/persons/8260/anna-akhmatova>

АХМАТОВА, Анна. Петроград. 1919. *Культура. рф* [online]. ©2013-2023 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.culture.ru/poems/10213/petrograd-1919>

Анна Ахматова: Краткая биография. *Русская поэзия* [online]. [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://slova.org.ru/ahmatova/about/>

Аполлон. *Библиотека им. Н. А. Некрасова* [online]. Москва [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://electro.nekrasovka.ru/editions/46>

АРОНСОН, Марк. РЕЙСЕР, Соломон. 1929. Литературные кружки и салоны [online]. [cit. 18.4.2023]. Dostupné z: https://imwerden.de/pdf/aronson_reiser_literaturnye_kruzhki_i_salony_1929__ocr.pdf

АРЬЕВ, Андрей. Кушнер Александр Семенович. *Книжная лавка писателей* [online]. ©2023 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://lavkapisateley.spb.ru/enciklopediya/k/kushner->

АХМАТОВ, Алексей. Дважды ахматовская будка. [online]. 2016 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://reading-hall.ru/publication.php?id=15235>

- Ахматова в Петербурге (Тучков переулок, 17). *К уроку литературы* [online]. [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <http://literatura5.narod.ru/ahmatova3.html>
- БАРАТЫНСКИЙ, Евгений. О своенравная София!... Культура. рф. 1823 . [online]. [cit. 18. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.culture.ru/poems/26070/o-svoenravnaaya-sofiya>
- БЕЛИНСКИЙ, Виссарион. *Параша* [online]. Санкт-Петербург: Редакция Сергее Бычкова, 1843. [cit. 18.4.2023]. Dostupné z: http://az.lib.ru/b/belinskij_w_g/text_1130.shtml
- ВАСИЛЬЕВ, Николай; ЖАТКИН, Дмитрий. Е. А. Баратынский в творческом сознании А. С. Пушкина. *Балтийский гуманитарный журнал*. Тольятти: Балтийский гуманитарный журнал, 3 (16), str. 43-44. ISSN: 2311-0066
- РАВЕСКИЙ, Владимир. *Биография писателя Владимир Федосеевич Раевский*. *Kmslib.ru* [online]. 2013 [cit. 18.4.2023]. Dostupné z: <https://www.kmslib.ru/vladimir-fedoseevich-raevskiy>
- Высказывания, афоризмы и цитаты Александра Кушнера. *Wisdoms.ru* [online]. ©2007-2023 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: https://www.wisdoms.one/aforizmi_aleksandr_kushner.html
- ГАЙДЕНКОВ, Николай. *Русские поэты: XIX века*. Москва: Государственное учебно-педагогическое издательство министерства просвещения РСФСР, 1966.
- ГОНЧАРОВ, Сергей. Поэтические бары Петербурга. *RESTOCLUB* [online]. ©2006-2023, 23 января 2018 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.restoclub.ru/review/top/pojeticheskie-bary-peterburga>
- ЗАВЕЛЬСКАЯ, Даря. *Мотив Благовествования в творчестве Н. С. Гумилева* . 2017, 15(4), 76-90 [cit. 2023-04-19]. ISSN 10269479. Dostupné z:
- РЕЙН, Евгений. Биографическая справка. *РИА НОВОСТИ* [online]. ©2023, 29.12.2010 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://ria.ru/20101229/314110656.html>
- ЕРШОВ, Леонид. Русская литература и фольклор: Фундаментальная электронная библиотека [online]. Дельви́г Антон 2002 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <http://feb-web.ru/feb/kle/kle-abc/default.asp>

ЖИГАЛОВА, Мария. *Судьба и творчество З. Гиппиус в мультикультурном пространстве: белорусские и польскиестраницы* [online]. 2012. str. 92-101 [cit. 18.4.2023]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/337278183.pdf>

ЗАВЕЛЬСКАЯ, Дарья. Мотив благовестования в творчестве Н. С. Гумилева . Проблемы исторической поэтики [online]. 2017, 15(4), 76-90 [cit. 2023-04-20]. ISSN 10269479. Dostupné z: https://poetica.pro/files/redaktor_pdf/1512475821.pdf

ЗАЖУРИЛО, Вера. *"Люблю тебя Петра творенье": Пушкинские места Ленинграда*. Ленинград: Лениндат, 1989., ISBN: 5-2890-0604-4

БРОДСКИЙ, Иосиф. Краткая биография. *Русская поэзия* [online]. [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://slova.org.ru/brodskiy/about/>

БРОДСКИЙ, Иосиф. Культура.рфонline]. ©2013-2023 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.culture.ru/persons/2115/iosif-brodskii>

История Герценовского университета. Российский государственный педагогический университет им. А. И. Герцена [online]. Санкт-Петербург [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: https://www.herzen.spb.ru/about/about_uni/history/

КАНАЕВА, Алеся. *Журнал Аполлон (1909-1918): как одно из лучших отечественных периодических изданий начала XX века* [online]. [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/zhurnal-apollo-1909-1918-kak-odno-iz-luchshih-otechestvennyh-periodicheskikh-izdaniy-nachala-xx-veka>

КЛЕВЕНСКИЙ, Митрофан. *Кондратий Рылеев*. [online]. Москва: Государственное издательство, [cit. 18.4.2023]. 1925. Dostupné z: <http://elib.shpl.ru/ru/nodes/21999-klevenskiy-m-m-k-f-ryleev-m-l-1925-biograficheskaya-biblioteka#mode/inspect/page/9/zoom/4>

КОВАЛЬСКИЙ, Алексей. *Životopis Dmitrij Merežkovskij*. 2010. 24smi.org. [online]. [cit. 18.4.2023]. Dostupné z: <https://24smi.org/celebrity/5259-dmitrii-merezhkovskii.html>

КОМАРОВ, Константин. Литературное сегодня. *Вопросы литературы* [online]. Москва, Август 2011, 44-55 [cit. 2023-04-19]. ISSN 0042-8295. Dostupné z: <https://voplit.ru/issue/2011-4/>

КОРОННЫЙ, Олег; МУНИПОВ, Алексей. Всё, что нужно знать о декабристах. *Arzamas.academy* [online]. [cit. 18.4.2023]. Dostupné z: <https://arzamas.academy/materials/933>

КУШНЕР, Александр. У Ахматовой. *Ruthenia* [online]. Объединенное гуманитарное издательство, ©1999-2013 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://ruthenia.ru/60s/ahmatova/kushner.htm>

КУШНЕР, Александр. *Два лепета, быть может бормотанья*, 1966.[online]. [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: https://45parallel.net/aleksandr_kushner/stihi/#dva_lepeta_byt_mozhet_bormotanya

КУШНЕР, Александр. *Избранное*. Санкт-Петербург: Художественная литература , 1997. ISBN 5-280-03199-2.

КУШНЕР, Александр. *Облака* [online]. (2011) [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://litora.su/aleksandr-kushner/oblaka/>

ЛЕВИН, Лев. Авторская песня. Эстрада в России. XX век. Энциклопедия. Москва: Олма-Пресс, 2004. 8-13. Dostupné z: http://ec-dejavu.ru/a/Author_song.html

Литературное объединение СПбГЭТУ ЛЭТИ. *СПБГЭТУ "ЛЭТИ": Первый Электротехнический* [online]. Санкт-Петербург, с1995-2023 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://etu.ru/ru/vospitatelnaya-i-socialnaya/tvorcheskie-kollektivy-ckvr/litoleti>

МАРТИНЕНКО, Дарья. *Литературные дома Петербурга*. Культура.рф. 2013 [online]. Минкультуры России. [cit. 18.4.2023]. Dostupné z: <https://www.culture.ru/materials/256375/literaturnye-doma-peterburga>

- МИКИТИН, Людмила. *Литературный Петербург*. Москва: Советская Россия, 1991. ISBN 5-268-00419-0.
- МОДЗАЛЕВСКИЙ, Борис. Пушкин [online]. Санкт-Петербург: Искусство-СПБ, 1999. [cit. 18.4.2023]. ISBN 5-210-01504-1. Dostupné z: https://imwerden.de/pdf/modzalevsky_pushkin_i_ego_sovremenniki_1999_text.pdf
- МУРАВЬЕВ, Димитрий. *Русская литература и фольклор: Фундаментальная электронная библиотека* [online]. Литературная газета. 2002 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <http://feb-web.ru/feb/kle/kle-abc/default.asp>
- НЕВЕРОВ, Александр. Александр Кушнер. *24СМИ* [online]. ©2010-2022 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://24smi.org/celebrity/40292-aleksandr-kushner.html>
- КРУЖНОВ, Юрий. *Бродячая собака, кабаре* [online]. 2014 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20140727001128/http://encspb.ru/object/2804016970>
- НИКОЛЮКИН, Александр. *Литературная энциклопедия терминов и понятий*. [online]. Москва: НПК „Интелвак“. 2001 [cit. 18.4.2023]. Dostupné z: https://biblio.imli.ru/images/abook/teoriya/Literaturnaya_entciklopediya_terminov_i_ponyatij._2001.pdf
- НОСЕНЕК, Богдана. *Анализ стихотворения „Парус“ М.Ю. Лермонтова* [online]. [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://r-book.club/ru/russian-classics/mikhail-lermontov/parus.html>
- О газете. *Литературная газета* [online]. ©2007-2023 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://lgz.ru/gaz/>
- О журнале. *Звезда* [online]. [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://zvezdaspb.ru/?page=5>
- ОЖЕГОВ, Сергей. *Толковый словарь Ожегова* [online]. ©2008-2017 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://slovarozhegova.ru/word.php?wordid=5234>
- Осип Мандельштам. *Культура.рф* [online]. ©2013-2023 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.culture.ru/persons/9327/osip-mandelstam>

ПЕН-Клуб Санкт-Петербург: ПЕН-Клуб — правозащитная международная ассоциация, основанная Джоном Голсуорси в 1921 году. [online]. 26 февраля 2016 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://spbpenclub.wordpress.com/>

Петербург Мандельштама. *К уроку литературы* [online]. [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <http://literatura5.narod.ru/mandelshtam.html>

ПЕТРУХИН, Владимир. *Славянские древности*. Москва: Международные Отношения, 2004. ISBN 978-5-7133-1207-0.

ПЛЕЩЕЕВ, Алексей. *Алексей Плещеев*. Культура.рф. [online]. Минкультуры России, 2013 [cit. 18.4.2023]. Dostupné z: <https://www.culture.ru/persons/8543/aleksei-plesheev>

ПОЛОВЦОВ, Александр. *Биографический словарь*. [online]. Санкт Петербург: Русское историческое общество. s. 502. 1905 [cit. 18.4.2023]. Dostupné z: <https://viewer.rsl.ru/ru/rsl01002921692?page=502&rotate=0&theme=white>

ПОЛЕВИК, Татьяна. *Д. С. Мережковский: становление личности: (опыт интеллектуальной биографии)* [online]. 2005 [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/d-s-merezhkovskiy-stanovlenie-lichnosti-opyt-intellektualnoy-biografii>

ПОПОВ, Валерий. Лозинский Михаил Леонидович. *Книжная лавка писателей* [online]. © 2023 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://lavkapisateley.spb.ru/enciklopediya/i-933/lozinskij-mihail->

Постановление Оргбюро ЦК ВКП(б) О журналах "Звезда" и "Ленинград" 14 августа 1946 г. [online]. ЯКОВЛЕВА А.Н. Власть и художественная интеллигенция. Москва: Международный фонд "Демократия", 1999, s. 587-591 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/USSR/journal.htm>

РЕЙН, Евгений. *Этот страшный случай с Петей пусть узнают все на свете*. Москва: Облака, 2016. ISBN 978-5-906807-38-0.

РЫБАКОВА, Елена. Письмо сорока двух: за и против: Писатели, подписавшие призыв к репрессиям против антиельцинской оппозиции, и их оппоненты - двадцать лет

спустя. COLTA [online]. ©2012-2023, 2013 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z:
<https://www.colta.ru/articles/specials/708-pismo-soroka-dvuh-za-i-protiv>

СЕРЕБРЯНЫЙ ВЕК. Большая российская энциклопедия. [online]. 2017 [cit. 2023-04-18].
Dostupné z: <https://old.bigenc.ru/literature/text/3658432>

СКОРОПАНОВА, Ирина. *Поэзия в годы гласности*. Минск: Народная асвета, 1993.
ISBN 5-341-00907-X.

СМИРНОВ, Сергей. Бурдина Вера Ивановна. *Книжная Лавка Писателей* [online].
©2023 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z:
<https://lavkapisateley.spb.ru/enciklopediya/b/burdina->

СМИРНОВ, Сергей. Современная питерская поэзия от А до Б. *45 параллель* [online].
©2006-2023, Июль 2014 г. [cit. 2023-04-19]. Dostupné z:
https://45parallel.net/sovremennaya_piterskaya_poeziya_ot_a_do_b

Литературное объединение ЯМбург – со стихотворным размером по дороге
жизни. *Восточный берег* [online]. ©2017-2023, 03.10.2020 [cit. 2023-04-19]. Dostupné
z: [https://vostbereg.ru/literaturnoe-obedinenie-yamburg-so-stixotvornym-razmerom-po-](https://vostbereg.ru/literaturnoe-obedinenie-yamburg-so-stixotvornym-razmerom-po-doroge-zhizni/)
[doroge-zhizni/](https://vostbereg.ru/literaturnoe-obedinenie-yamburg-so-stixotvornym-razmerom-po-doroge-zhizni/)

СОКОЛОВА, Ирина. Московский Центр авторской песни [online]. [cit. 2013-08-12].
Авторская песня: определения и термины. Dostupné z: [http://www.ksp-](http://www.ksp-msk.ru/page_40.html)
[msk.ru/page_40.html](http://www.ksp-msk.ru/page_40.html)

СОЛНЦЕВА, Алена. Поэт в России — более или менее поэт. *Огонёк* [online]. Москва,
2015, [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/doc/2708226>

СТЕПАНОВ, Евгений. Современная поэзия: Тенденции начала XXI. века. *Читальный
зал* [online]. 2008 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: [https://reading-](https://reading-hall.ru/publication.php?id=197)
[hall.ru/publication.php?id=197](https://reading-hall.ru/publication.php?id=197)

Стефания Данилова: биография поэтессы [online]. ©2023 [cit. 2023-04-19].
Dostupné z: <https://zhizn-zvezd.ru/stefaniya-danilova-biografiya-poetessy/>

Стихи из книги Реминисценции. *Литтера* [online]. 31.05.2022 [cit. 2023-04-20].

Dostupné z: <https://littera.online/publications/authors/stefaniya-danilova/stihi-iz-knigi-reminiscencii>

СТРУВЕ, Глеб. Русская литература в изгнании Москва: Г.П.Струве, наследники.1996

[online]. [cit. 2023-04-18]. ISBN 5-85887-012-0. Dostupné z: https://vtoraya-literatura.com/pdf/struve_russkaya_literatura_v_izgnanii_1996_text.pdf

ТАРАСЕНКОВ, Александр . *Что такое ФЭБ* [online]. ©2002 [cit. 2023-04-19]. Dostupné

z: <http://feb-web.ru/>

УШАКОВА, Елена. Мелодией и словом. *Знамя* [online]. Санкт-Петербург, 2006, (7) [cit.

2023-04-19]. Dostupné z: <https://znamlit.ru/publication.php?id=3009>

ФАЙНШТЕЙН, Михаил. Писательницы пушкинской поры. Ленинград: Академия наук

СССР, 1989. ISBN 5-02-027925-0.

ФЕДОРОВ, Владимир. *Семёновского полка восстание*. *Booksite.ru* [online].(1963) [cit.

18.4.2023]. Dostupné z: <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/101/132.htm>

ФРИЗМАН, Леонид. ed. *Северные Цветы на 1832 год*. Москва: Наука, 1980.

ЧАБАН, Александр. Ахматова и Гумилев: от брака до развода. *Arzamas.ru* [online].

©2023 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://arzamas.academy/materials/311>

ЧАБАН, Александр. *ОЗЕРНАЯ ШКОЛА*. Поселок Поляны (Уусикирко) Ленинградской области [online]: Вита Нова, 2009[cit. 2023-04-18].. Dostupné z:

https://imwerden.de/pdf/chaban_giperborey_ropis_soderzhaniya_2009__ocr.pdf

ЧЕРТКОВ, Леонид. *Русская литература и фольклор: Фундаментальная*

электронная библиотека [online]. Северные цветы. 2002 [cit. 2023-04-18]. Dostupné

z: <http://feb-web.ru/feb/kle/kle-abc/default.asp>

ЧУКОВСКАЯ, Лидия. *Записки об Ахматовой* 1997 [online]. [cit. 18.4.2023]. ISBN 5-

86884-050-x. Dostupné z:

https://imwerden.de/pdf/chukovskaya_zapiski_ob_akhmatovoj_tom1_1997_text.pdf

ЧУПРИНИН, Сергей. *Рубеж (Взгляд на русскую поэзию конца 70-х – начала 80-х годов)*. *Вопросы литературы*. [online]. Москва: Вопросы литературы, №5, str. 108-150. ISSN 0042-8295. [cit. 2023-04-19] Dostupné z: <https://voplit.ru/article/rubezh-vzglyad-na-russkuyu-poeziyu-kontsa-70-h-nachala-80-h-godov/>

ШУВАЛОВ, Григорий. Чубайс и премия - Трансформер. *Литературная Россия: Интернет-портал* [online]. 01.06.2018 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://litrossia.ru/item/chubajs-i-premija-transformer/>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Obrázek 1 - Portrét A. S. Kušnera	98
Obrázek 2. - Publikace Alexandra Kušnera O poetach i poeziji a Pátý živel	98
Obrázek 3. - Socha měděného jezdce v Petrohradě	98
Obrázek 4 - Portrét A. S. Kušnera	100
Obrázek 5 - Básnické sbírky A. S. Kušnera Apollon v snegu a Cholodnyj maj	100
Obrázek 6 - Katedrála Panny Marie Kazaňské v Petrohradu.	100

PŘÍLOHY

Zadání skupinové práce

Základní informace

Počet skupin: 2

Počet žáků ve skupině: 6

Časové rozpětí na zpracování: 17 minut

Výstup: Infografika

Pomůcky: Tablety/mobilní telefony, slovník, sešity s poznámkami, kancelářské potřeby.

Úkol: Každá skupina obdrží papír formátu A2 a svůj pracovní list, který se skládá ze dvou částí:

1. část pracovního listu tvoří fotografie, grafické prvky a jeden až dva QR kódy.
2. část pracovního listu tvoří vybraná báseň Alexandra Kušnera a její český překlad.

Úkol: každá skupina vytvoří z pracovního listu infografiku, která bude pojednávat o tvůrčí činnosti Alexandra Kušnera. Žáci mohou první stranu pracovního listu rozstříhat, aby mohli jednotlivé části grafických prvků poskládat a poté vytvořit infografiku na papír formátu A2. Žáci mohou do infografiky nakreslit další prvky související s tématem. Součástí první strany je jeden, případně dva QR kódy, které žáky odkáží na zdrojové stránky, ze kterých mohou čerpat do svých infografik informace o Alexandru Kušnerovi. Při skupinové práci mohou žáci využívat také své sešity pro získání informací o A. Kušnerovi.

Úkol: druhá část pracovního listu je tvořena básní Alexandra Kušnera. Úkolem žáků bude tuto báseň rozebrat (*Kompoziční vrstva – sloky, verše, rým. Tematická vrstva – téma. Jazyková vrstva – jazyk, slovní zásoba, tropy a figury*) Součástí druhé části pracovního listu je český překlad dané básně, ve kterém jsou vynechaná slova. Úkolem žáků je s pomocí originální verze básně tyto slova vyhledat, přeložit a dopsat do českého překladu básně.

Součástí infografiky bude první i druhá část pracovního listu!!!

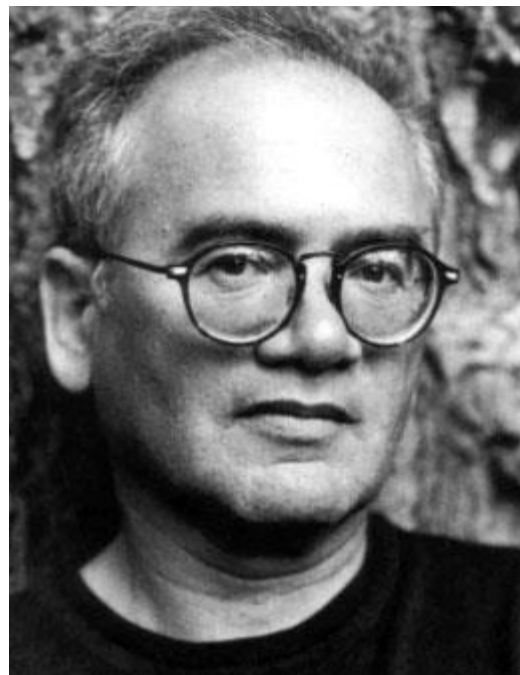
Hodnocení: při hodnocení se bude nejvíce zohledňovat faktická správnost informací, kreativita, spolupráce a závěrečná prezentace.

PŘÍLOHA Č. 1

Alexandr Semjonovič Kušner
Александр Семёнович Кушнер

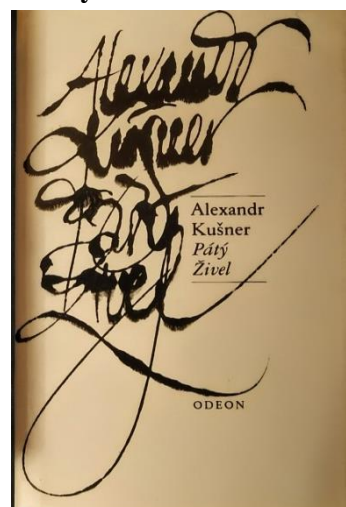
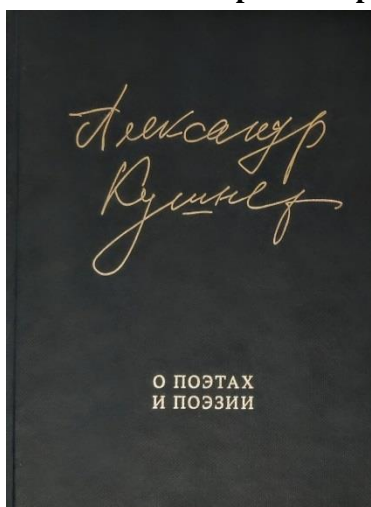

Obr. . 1 Portrét A. S. Kušnera

Zdroj: Kushner.poet-premium.ru 2023

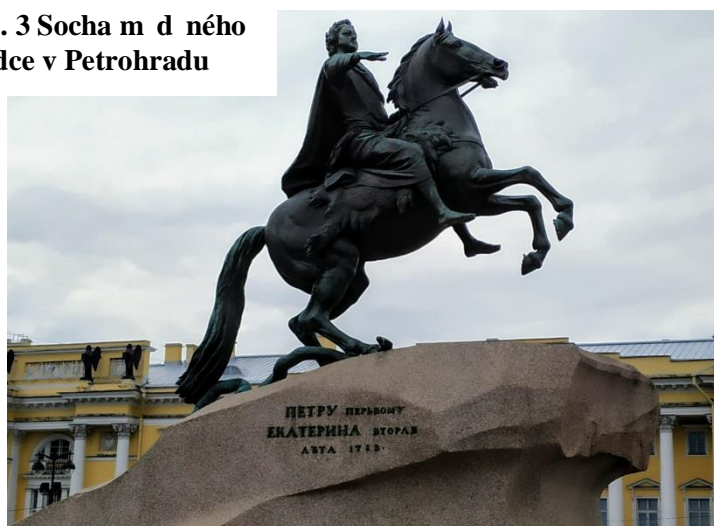
Obr. . 2 Publikace Alexandra Kušnera
O poetech i poeziji a Pátý fivel

Zdroj: z archívu autora diplomové práce.

Obr. . 3 Socha m d něho
jezdce v Petrohradu

Alexandr Kušner – poslední akmeista.

Zdroj: z archívu autora diplomové práce.

Alexandr Semjonovič Kušner
Александр Семёнович Кушнер

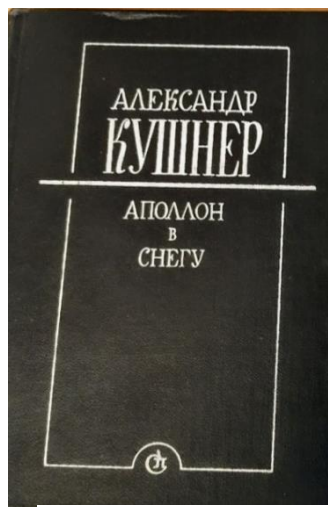

Obr. . 4 Portrét A. S. Kušnera

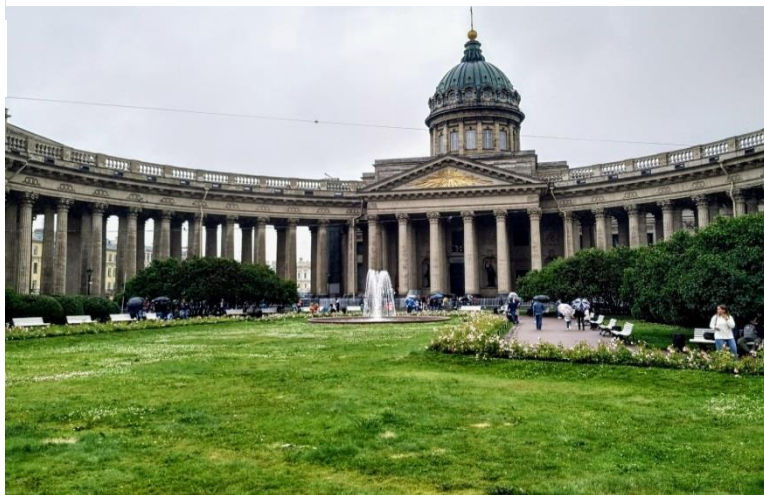
Zdroj: Kushner.poet-premium.ru 2023

Obr. . 5 Básnické sbírky A. S. Kušnera
Apollon v snegu a Cholodnyj maj

Zdroj: z archívu autora diplomové práce.

Obr. . 6 Katedrála Panny Marie Kazanské v Petrohradu

Zdroj: z archívu autora diplomové práce. 100

Alexandr Kušner – poslední akmeista.

Анализ стихотворения

Český překlad básně

'	'	Dva kluci, dva ti-í í í í í ..
'	'	fládný í í í ..
'	'	fládná í í í ..
'	'	fládný í í í ..
		v de-ti
		na prkn
'	'	pohupují se
		ufl jim docházejí písni ky.
?	?	co zítra? Pond lí nebo pátek?
'	'	í í í í , fle d tství trvá dlouho.
'	'	Jeden vystoupá,
'	'	druhý klesá.
		Na rameno mi í í í . í í í ..
'	'	bílý motýl
'	'	Houpají se celý den od rána afl do
'	'	ve era.
'	'	fládný í í í í í ,
'	'	fládná í í í í í ..
'	'	fládní í í í . í í í ...
'	'	V-e v budoucnosti,
'	'	za mo em í í í í í í ...
'	'	í í í í í í .. ó jeden z chlapc .

- 1)
- 2)
- 3)